

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
หมู่บ้านโนนแต่ หมู่7 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์
ของ
นางสาววิชญา ขุนทิพย์

เสนอต่อ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและประเมินโครงการ
กันยายน 2545

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองโนนไต้ หมู่ที่ 7 ทำการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 7 เดือน มกราคม พ.ศ. 2544 ถึงวันที่ 30 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2545

การจัดทำสารนิพนธ์ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลและติดตามผลการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน โนนไต้ หมู่ที่ 9 ว่าบรรลุเป้าหมายในเรื่องการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน การสร้างภูมิคุ้มกันและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ปังจัยด้านบวกและด้านลบ การค้นหาความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชน ผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น กลุ่มประชากรที่เป็นสมาชิกในหมู่บ้าน โนนไต้ หมู่ที่ 7 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เครื่องที่ใช้ในการสำรวจ คือ บร. ต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี สร้างขึ้นและจัดทำสารนิพนธ์ สร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ คำร้อยละ ฐานนิยม

ผลการประเมินพบว่า

1. กองทุนหมู่บ้าน โนนไต้ หมู่ที่ 7 ได้มีการจัดตั้งกองทุนขึ้นได้สำเร็จ โดยอาศัยความร่วมมือจากคนในหมู่บ้านและคนภายนอกหมู่บ้านให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ แล้วปล่อยเงินกู้ให้สมาชิกครั้งแรกเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2544 มีจำนวนผู้กู้ทั้งหมด 86 ราย และได้รับการอนุมัติเงินกู้ทั้งหมดทุกราย รวมเงินกู้ทั้งหมด 865,000 บาท ซึ่งผู้กู้ได้ดำเนินกิจการต่าง ๆ มี 4 กลุ่มอาชีพ ทำให้หมู่บ้านมีการพึ่งตนเองดีขึ้นกว่าเดิม ส่วนการสร้างภูมิคุ้มกันและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้นอยู่ในระดับปานกลาง
2. ปังจัยด้านบวกที่ทำให้กองทุนประสบความสำเร็จ คือ คนในหมู่บ้านมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะด้านการเกษตรมีจำนวนมาก ส่วนปังจัยด้านลบ คือ คนในหมู่บ้านมีหนี้สินธนาคารจำนวนมาก และได้รับการศึกษาน้อยแต่ปัจจุบันนี้มีแนวโน้มได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น
3. องค์กรเครือข่ายของกองทุนหมู่บ้าน โนนไต้ หมู่ที่ 9 ในกลุ่มอาชีพของหมู่บ้านนั้นไม่มีการรวมตัวกันจัดตั้งเครือข่ายแต่มีองค์กรเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับหมู่บ้านในตำบลลาดบัวขาวให้ความช่วยเหลือกันในการบริหารจัดการกองทุน เช่น การจัดทำบัญชีกองทุน เป็นต้น
4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน โนนไต้ หมู่ที่ 7 มีรายได้ในครอบครัวมากกว่า 5,000 - 10,000 บาท/ปี มีผู้นำหมู่บ้านที่มีคุณธรรม และคนในหมู่บ้านมีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ดี

5. ผลที่เกิดขึ้น ผลโดยตรง ผู้กู้มีรายได้อื่นจากการดำเนินกิจการเป็นบางราย ผลกระทบโดยตรง สมาชิกผู้กู้ยังไม่สามารถปลดหนี้สินธนาคารได้ ผลกระทบโดยอ้อม ผู้กู้มีเงินทุนในการดำเนินกิจการ อาชีพ สามารถใช้จ่ายในครอบครัวได้มากขึ้น ส่วนการหมุนเวียนของเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านนั้นมีน้อย

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

นางสาววิจิตา ขุนทิพย์

(นางสาววิจิตา ขุนทิพย์)

(อาจารย์ชนิสิตา มณีรัตนรุ่งโรจน์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณา
สารนิพนธ์ฉบับนี้ เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาบริหารจัดการและประเมิน โครงการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(อาจารย์ชนิสา มณีรัตนรุ่งโรจน์)

คณะกรรมการสอบ

.....กรรมการ
(อาจารย์ชนิสา มณีรัตนรุ่งโรจน์)

.....กรรมการ
(อาจารย์รัชฎาพร วิทูรชากร)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาการจัดการและการประเมิน โครงการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

.....
(.....)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่... เดือน.....พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก อาจารย์ ชนิสา มณีรัตนรุ่งโรจน์, อาจารย์รัชฎาพร วิสุทธิชากร และอาจารย์ ธนา พิพิษฐกุล ตลอดจนถึงคณะอาจารย์ วิทยากรและเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ และคำแนะนำตลอดจนได้อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการเรียนการสอน ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ประธานกองทุนหมู่บ้านโนนแต้ หมู่ 7, คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโนนแต้ หมู่ 7 และชาวบ้านโนนแต้ หมู่ 7 ทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือ ความช่วยเหลือ และอุปการะต่าง ๆ ในการเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูลแก่ผู้เขียนด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณบัณฑิตอาสาสมัครทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ ความช่วยเหลือ ในการเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูลแก่ผู้เขียนด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณ อปต. ประจำตำบลลาดบัวขาวที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลข่าวสาร คุณค่าและประโยชน์อันพึงได้จากสารนิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขออุทิศให้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อรุ่นหลังและเป็นแนวทางในการศึกษาต่อ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

นางสาววิชุดา ชุนทิพย์
(นางสาววิชุดา ชุนทิพย์)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ข
ประกาศศุณุปการ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1 - 3
1. หลักการและเหตุผล	
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	
3. กรอบความคิดทฤษฎี	
4. วิธีดำเนินการ	
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	6 - 14
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	
7. หลักการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดลการวิเคราะห์โครงง21. การเพิ่มประสิทธิภาพทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	

2. ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวม
3. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของ5.

บทที่ 5 **สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ**

83-87

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ
2. วิธีดำเนินการ
3. ผลการดำเนินการ
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ตามที่รัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ให้มีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้น โดยถือเป็นนโยบายที่สำคัญยิ่งในการต่อสู้กับปัญหาความยากจนของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ เพื่อเป็นการเสริมและสร้างกระบวนการพึ่งตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้การสร้าง และพัฒนาความคิดริเริ่มการแก้ไขปัญหา โดยรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท โดยมอบหมายให้ทางหมู่บ้านมีการบริหารจัดการเงินกองทุนเองภายใต้ปรัชญาการร่วมคิดและดำเนินการ โดยกระบวนการประชาสังคม การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อเพิ่มศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง และบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนให้นำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนของตน ซึ่งจะนำไปสู่ผลแห่งการเป็นภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป (กองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง, 2544 : 6)

การเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านสมาชิกในหมู่บ้านจะต้องร่วมกัน เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน โดยมีการเตรียมแผนแม่บทชุมชนจัดทำเวที ชาวบ้านเพื่อทำความเข้าใจ และสำรวจข้อมูลครัวเรือนการเตรียมระเบียบบริหารกองทุนหมู่บ้าน มีการจัดเวทีชาวบ้านเพื่อให้ทุกคนรับรู้ และเข้าใจในระเบียบกองทุนหมู่บ้านของรัฐบาลยกร่าง และปรับระเบียบให้สอดคล้องกับหมู่บ้าน สมาชิกให้ความเห็นชอบระเบียบ กองทุนหมู่บ้าน แล้วสมาชิกในหมู่บ้านลงทะเบียนกับกองทุนหมู่บ้าน การเตรียมคณะกรรมการกองทุนระดับ หมู่บ้านมีการจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อเชิญทุกคนมาช่วยกันยกร่างระเบียบมีการประชุมสมาชิกตกลงหลักเกณฑ์ และวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน แล้วดำเนินการคัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตามขั้นตอนที่สมาชิกเห็นชอบ และลงมติเสนอรายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อสมัครเป็นสมาชิก การเตรียมสมาชิกหมู่บ้านมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของ คณะทำงานชาวบ้านในหมู่บ้านจัดกิจกรรมอบรมทรัพย์สิน เพื่อฝากเงินตั้งจะ และเตรียมคณะกรรมการทำบัญชี การเงิน (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2544 : 5)

หมู่บ้านที่ผู้ศึกษาได้เข้าไปทำการเก็บข้อมูลการประเมิน คือ หมู่บ้านโนนแค้น หมู่ที่ 7 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามนโยบายรัฐบาล คอไปนี้ หากกล่าวถึงหมู่บ้านและกองทุนหมู่บ้านให้หมายถึงหมู่บ้าน โนนแค้นและกองทุนหมู่บ้าน โนนแค้น ดังข้างต้นตามลำดับ ดังนั้นผู้ศึกษามุ่งที่จะดำเนินการศึกษาปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการก่อตั้งกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งผลของการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ และเป็นแนวทางต่อการปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านต่อไป (สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับสูง กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 84 - 91)

1. เพื่อศึกษาว่ากระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน โน่นแต่ บรรลุเป้าหมาย ค่อยไปนี้หรือไม่
  - 1.) การมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือ สวัสดิการของสมาชิก
  - 2.) มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
  - 3.) การมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้มีความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหา สร้างศักยภาพของตนเอง และการสร้างเศรษฐกิจพอเพียง
  - 4.) เศรษฐกิจได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน
  - 5.) ประชาชนมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของ โครงการกองทุนหมู่บ้าน

3. เพื่อศึกษาว่ามีการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ใดบ้าง และทำให้เกิดความ เชื่อมโยงภายใน และระหว่างหมู่บ้านกับตำบล

4. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชน และที่กำหนด โดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กรอบความคิดทฤษฎี

แนวคิดและรูปแบบการประเมินโครงการมีผู้ที่นำเสนอหลักการดังกล่าวไว้หลายแนวคิด เช่น แนวคิดและรูปแบบการประเมินสตีเฟน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) ซึ่งกล่าวว่าการประเมินเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมิน ในขณะที่อัลคิน (Alkin's Concept of Evaluation) ได้ให้แนวความคิดการประเมินว่า กระบวนการคัดเลือกการประมวลผลข้อมูล และการจัดระบบสารสนเทศเป็นข้อมูลที่น่าเสนอต่อผู้มีอำนาจ ตัดสินใจในการกำหนดแนวทางการดำเนิน โครงการ นอกจากนี้ยังมีอีกหลายแนวคิด เช่น แนวคิดของ ไทเลอร์ (Tyler's Rationale and Model of Evaluation) ไพริวส์ (Provus's Discrepancy Evaluation) ซึ่งแต่ละท่านก็ได้ให้นิยามของการประเมินที่แตกต่างกันออกไป สำหรับแนวคิดและรูปแบบการประเมินมีใช้ในที่นี้ คือ แนวคิดและรูปแบบ การประเมินชีพฟ์ ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ที่กล่าวว่าการประเมินว่าเป็นกระบวนการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ เพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจโดยกำหนดการประเมินออกเป็น 4 ประเภท

- 1.) การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมิน ก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผลปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ
- 2.) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อ พิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร
- 3.) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องในการดำเนินโครงการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินโครงการในช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีกระบวนการไว้เป็นหลักฐานทุก ขั้นตอน

4.) กระประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อ เปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับเป้าหมายของโครงการ รวมถึงพิจารณาการขุบ เลิก ขยาย หรือ ปรับเปลี่ยนโครงการ

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1. ศึกษาข้อมูลและรวบรวมข้อมูล ว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีจุดประสงค์เป้าหมาย ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจากเอกสารและระเบียบคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อทำความเข้าใจในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมือง

ขั้นที่ 2 กำหนดประเด็นในการประเมินโครงการ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์การประเมินโครงการ เพื่อที่จะนำมาใช้เป็นประเด็นในการดำเนินการประเมินโครงการ

ขั้นที่ 3 กำหนดตัวชี้วัด เป็นการนำจุดประสงค์ของโครงการมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาตัวแปร ที่สำคัญที่จะนำมาสร้างตัวชี้วัด

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดทำให้เป็นระบบ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบตัวเลข แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ทางสถิติ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการบรรยายเกี่ยวกับ ความคิดเห็น แล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ

ขั้นที่ 5 การจัดทำรายงานอยู่ในรูปแบบสารนิพนธ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

จากการประเมินโครงการผู้ศึกษาคาดว่าผลการศึกษาในครั้งนี้จะได้ประโยชน์ ดังนี้

ทราบถึงกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน คือ

- 1.) ได้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้าน เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน หรือไม่
- 2.) ได้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านมีความสามารถในการจัดระบบ และ บริหารจัดการเงินทุนหรือไม่
- 3.) ได้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านจะเป็นกระบวนการพึ่งพาตนเอง และ เสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจแบบพอเพียงในหมู่บ้านหรือไม่
- 4.) ได้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านนี้ได้รับการกระตุ้น และมีภูมิคุ้มกัน เศรษฐกิจหรือไม่
- 5.) ได้ทราบว่าสมาชิกในหมู่บ้านมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ และสังคมหรือไม่

ทราบเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้งด้านบวกและด้านลบที่มีผลต่อการ-บรรลุเป้าหมายของโครงการกองทุนหมู่บ้าน

1.5.3 ได้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านมีกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้ หรือไม่

1.5.4 ได้ทราบข้อมูลและระดับความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

- 1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 3 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้ง และ บริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ.2544
- 4 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 5 แบบคำขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 6 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 7 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 8 หลักการประเมิน โครงการ แบบชีพท์โมเดล (CIPP Model)
- 9 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลซึ่งมี พ.ศ.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนของหมู่บ้านเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านพัฒนาการบริหาร จัดการเงินทุนของหมู่บ้าน และเสริมสร้างศักยภาพด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จะประสบความสำเร็จได้มีหลักการ สำคัญในการจัดสรรเงินให้กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ดังนี้

- 1 ความพร้อม ความสนใจ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2 ความพร้อมในด้านความรู้ และประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน
- 3 ความพร้อมของระบบการตรวจสอบและประเมินผลประสิทธิภาพของกองทุน
- 4 ความพร้อมของการบริหารจัดการตามแนวทางให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางใน การพัฒนา

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชน
- 2 ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความสามารถในการบริหาร จัดการกองทุน
- 3 เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความ คิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาเสริมสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียงใน หมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4 เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับฐานรากของประเทศทั้งเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นโดยรวม
- 5 ประชาชนในหมู่บ้านมีศักยภาพ และความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและ สังคม

(สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี : 2544)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 จัดทำขึ้นเพื่อให้มีอำนาจ หน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนงาน ในการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อให้ดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้ง กองทุนหมู่บ้านเป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้ (รายละเอียดอยู่ที่ภาคผนวก)

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรี มอบหมายเป็นประธาน และมีรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการ ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อย 3 คน แต่ไม่เกิน 7 คน โดยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และอาจได้รับ การแต่งตั้งอีกได้ ซึ่งการประชุมของคณะกรรมการในแต่ละครั้งต้องมีกรรมการมาร่วมประชุมไม่น้อยกว่า $\frac{3}{4}$

หมวด 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนัก เลขาธิการนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการ ปฏิบัติงานธุรการ ศึกษารวบรวมและ วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน ประชาสัมพันธ์ให้ ประชาชนทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน ดำเนินการและประสานงาน กับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน

(สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี : 2544)

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหาร กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ.2544

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหาร กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ.2544 จัดทำขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนดังกล่าว เป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนโยบายที่รัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ออกระเบียบไว้ ดังนี้ (ระเบียบอยู่ที่ภาคผนวก)

หมวด 1 ข้อความทั่วไป

กล่าวถึง ความหมายของคำจำกัดความที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวด 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กล่าวถึง หลักการ วัตถุประสงค์ในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวด 3 คณะกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กล่าวถึง ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการดำเนินงาน มีอำนาจหน้าที่ ในการกำหนดแผนปฏิบัติการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน สนับสนุนและวัดผลศักยภาพของ คณะกรรมการระดับจังหวัด บูรณาการแผนงานเพื่อสนับสนุนดำเนินการกองทุน ปรับปรุง แก้ไข ระเบียบ ข้อบังคับ แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามมอบหมาย

หมวด 4 คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด

กล่าวถึง ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงาน มี อำนาจหน้าที่ รับขึ้นทะเบียนกองทุน ประเมินความพร้อมของกองทุน สนับสนุนให้เกิดการเตรียม ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุนในจังหวัด เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ประสานความร่วมมือเพื่อสนับสนุนด้านวิชาการ จัดทำระบบข้อมูล รายงานผล การดำเนินงาน แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามมอบหมาย

หมวด 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กล่าวถึง ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุน จำนวน 15 คน ซึ่งมาจากการคัดเลือกโดยสมาชิก ต้องมีคุณสมบัติ เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านหรือชุมชนมาไม่ น้อยกว่า 2 ปี เป็นผู้มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบเสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ไม่คิดการพนัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่มี ประวัติเสียด้านการเงินและยึดมั่นระบอบประชาธิปไตย ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไร้ความสามารถ ไม่เคยรับโทษจำคุก เว้นแต่โทษที่กระทำโดยประมาท ไม่เคยถูกไล่ออก หรือให้ออกจากราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง โดยมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัด

การเงิน กองทุนหมู่บ้านให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ออกระเบียบ ข้อบังคับ และหลักเกณฑ์ในการบริหาร โดยที่สมาชิกของหมู่บ้านเห็นชอบร่วมกัน รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก พิจารณาให้เงินกู้ ดำรงและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ กรรมการกองทุน มีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี (แต่จะดำรงตำแหน่งเกิน 2 วาระติดต่อกันไม่ได้)

หมวด 6 กองทุนและสมาชิกกองทุน

กล่าวถึง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อาจประกอบด้วยเงินจัดสรรจากรัฐบาล หรือทรัพย์สินที่ได้บริจาค เงินกู้ยืม ดอกผลที่เกิดจาก กองทุน หรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับ สมาชิกกองทุน ประกอบด้วยบุคคลที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้น คณะกรรมการกองทุนสามารถกำหนด ระเบียบเกี่ยวกับหุ้นหรือเงินฝากจะ ให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปีผู้ถือหุ้นอย่างน้อยปีละครั้ง ในการประชุมต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด หรืออาจมีประชุมวิสามัญ

หมวด 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กล่าวถึง สมาชิกที่ต้องการกู้เงิน ต้องยื่นคำขอกู้เงินโดยระบุวัตถุประสงค์ของการกู้ เงินอย่างชัดเจน แล้วยื่นต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกขอกู้ได้รายละไม่เกิน 20,000 บาท หากต้องการกู้มากกว่านี้ ต้องส่งคำขอกู้เข้าสู่เวทีการพิจารณาของหมู่บ้าน (ในขั้นนี้วงเงินสูงสุดไม่เกิน 50,000 บาท) ให้ผู้ได้รับเงินกู้เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคารแล้วแจ้งให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน รับทราบ การชำระคืนเงินกู้ ผู้กู้จะต้องนำเงินไปส่งคืน ณ ธนาคารแล้วนำหลักฐานการส่งชำระเงินกู้ไป มอบให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ในกรณีที่ผู้มีได้ดำเนินงานตามแผนงานหรือวัตถุประสงค์ ให้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอำนาจยกเลิกสัญญา และเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยได้ทันที

หมวด 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ

กล่าวถึง ให้คณะกรรมการกองทุนจัดทำบัญชีของกองทุนและแจ้งให้สมาชิกทราบ และให้คณะกรรมการกองทุนจัดให้มีระบบการตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการบริหาร จัดการ การเงิน การบัญชี และพัสดุ จัดทำงบรายงานการเงิน ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้ตรวจสอบบัญชี กองทุน เพื่อทำหน้าที่ประเมินผลการใช้จ่ายเงิน และทรัพย์สินของกองทุน

หมวด 9 บทเฉพาะกาล

กล่าวถึง รายละเอียดก่อนการเลือกคณะกรรมการกองทุนของแต่ละหมู่บ้าน

(คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ : 2544)

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วน สำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

1. กระบวนการเลือก คณะกรรมการกองทุน ตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่า ด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

1. จะต้องปีครวเรือนสามในสี่ของจำนวนครวเรือนทั้งหมดที่เข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม
3. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ดังนี้
  4. เป็นผู้มิใช่อยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันไม่น้อยกว่า 2 ปี
  5. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
  6. เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความเสียสละ รับผิดชอบ มีส่วนร่วมใน กิจกรรมของชุมชน ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และไม่ติดการพนัน
  7. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไร้ความสามารถ
  8. ไม่เคยได้รับโทษจำคุก เว้นแต่เป็นความผิดที่กระทำโดยประมาท
  9. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน
  10. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ ในกรณีทุจริตต่อหน้าที่
  11. ไม่เป็นผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นเหตุให้เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง
  12. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

จากแบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โนนแต่ หมู่ที่ 7 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีครวเรือนที่เข้าร่วมประชุม 250 ครวเรือน จาก 314 ครวเรือน เกินสามในสี่ของจำนวนครวเรือน การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นไปตามมติที่ประชุม คณะกรรมการกองทุนทุกคน มีคุณสมบัติครบถ้วนทุกข้อตามที่กำหนด

(กรมการปกครอง, อำเภอสีคิ้ว. : 2544)

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จัดทำขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมใน ด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. สร้างจิตสำนึก และกระบวนกรเรียนรู้ร่วมกัน
2. เลือกสรรคนดีเป็นกรรมการกองทุน
3. จัดทำระเบียบข้อบังคับ
4. การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
5. การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล
6. ทำอย่างไร เมื่อไม่ผ่านการประเมินความพร้อม

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน โนนแต่ หมู่ที่ 7 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีการจัดประชาคม วันที่ 26 มิถุนายน 2544 มี ครวเรือนที่เข้าร่วมประชุมเกิน

สามในสี่ของจำนวนครัวเรือน มีการคัดเลือกคณะกรรมการเป็นไปตาม มติของที่ประชุม คณะกรรมการทุกคนมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ มีการจัดทำระเบียบข้อบังคับ สำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน มีการรับสมาชิกสมาชิกและสมาชิกได้เข้ามาส่วนร่วม กับกองทุนหมู่บ้านในรูปของการถือหุ้น การออมสัจจะ มีการเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสิน เพื่อขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล กองทุนหมู่บ้านคองกนเขามีความมั่นใจว่าหมู่บ้านมีความพร้อม รับการสนับสนุนเงินจัดสรรจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติเนื่องจากการ ดำเนินการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้

(กรมการปกครอง, อำเภอสีคิ้ว : 2544)

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนหมู่บ้าน โนนแต่ ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2544 เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โนนแต่ ระเบียบกองทุน หมู่บ้านโนนแต่ หมู่ 7 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา 30140

มีระเบียบที่สำคัญดังนี้

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน

1. เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ ให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก เพื่อ พัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก
2. แหล่งที่มาของเงินทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้
เงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับจากการบริจาค เงินกู้ยืม ดอก ผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากกองทุน ค่าธรรมเนียมแรกเข้า เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก เงิน สมทบจากกลุ่มสมาชิกเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

คุณสมบัติสมาชิก

เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านหรือชุมชนมาไม่น้อยกว่า 6 เดือน เป็นผู้มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ เป็นผู้ที่มีความอดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้านเป็นสำคัญ เป็นผู้ที่มีเงินฝากสัจจะ

การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

แจ้งความประสงค์เข้าเป็นสมาชิกได้ที่คณะกรรมการกองทุน การรับสมาชิกรับ 1 ครั้ง ต่อเดือน คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งคนใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม ซึ่งมีมติเห็นชอบ 3 ใน 4 ของคณะกรรมการกองทุน โดยจะพิจารณาภายใน 3 วัน และแจ้งให้กับ บุคคลนั้น ๆ ทราบ ซึ่งจะเสียค่าสมัครแรกเข้า 30 บาท

การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกกองทุนด้วยเหตุ ตาย ลาออก และได้รับอนุมัติให้ ลาออกจาก คณะกรรมการกองทุน จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือไม่ให้ความร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด ผู้กู้ยืม

เงินนำเงินไปใช้ในกิจกรรมสวัสดิการตามสัญญาให้คณะกรรมการยกเลิก สัญญาและเรียกเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยเต็มจำนวนคืนโดยทันที

ระเบียบการกู้หรือขอกู้ และการพิจารณาอนุมัติ

การอนุมัติเงินกู้ สมาชิกที่มีความประสงค์ของผู้ต้องจัดทำโครงการ เพื่อขอเงิน จากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยระบุวัตถุประสงค์ และการส่งคืนเงินกู้อย่างชัดเจน วงเงิน ไม่เกิน 20,000 บาท ต่อหนึ่งครัวเรือน ชำระหนี้คืนเป็นรายเดือนให้หมดภายใน 1 ปี และสมาชิก จะกู้เงินได้เมื่อชำระเงินกู้ที่กู้ไปก่อน หลักประกันเงินกู้ ต้องให้สมาชิกจำนวน 2 คน เป็นผู้ค้ำประกัน แต่ต้องเป็นสมาชิกต่างครัวเรือน ในกรณีไม่มีสมาชิกค้ำประกัน สมาชิกกู้ยืมสามารถใช้ หลักทรัพย์ ค้ำประกันได้ หลักทรัพย์ต้องมากกว่าเงินกู้ครึ่งหนึ่ง

การคิดดอกเบี้ยหรือบริจาคน

อัตราดอกเบี้ย อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 6 ต่อปี ค่าปรับ ในกรณีผู้กู้ผิดสัญญาเงินกู้ ผู้กู้ต้องเสียค่าปรับในอัตราร้อยละ 0.50 ต่อวัน

การชำระหนี้กองทุน

การชำระเงินกู้ ให้ผู้กู้ส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยเป็นรายเดือน ทุกสามเดือน และ 1 ปีให้หมดภายในระยะเวลา 1 ปี หากสมาชิกผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนต้นเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยตามเงื่อนไขที่กำหนด ไว้ในสัญญาผู้กู้ยืมให้ผู้กู้เสียเบี้ยประกันตามจำนวนที่ระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านกำหนดไว้

(คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โนนแค้น : 2544)

การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ คณะกรรมการมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

1 ประวัติและอุปนิสัยเป็นคนซื่อสัตย์มีความรับผิดชอบ ขยันหมั่นเพียร ไม่เล่นการพนัน ไม่เคยมีประวัติเสียหายทางการเงิน มีความรู้ และมีประสบการณ์ในธุรกิจที่ทำ

2 หลักประกันบุคคลที่จะค้ำประกันควรมีฐานะทางการเงินดีพอที่สามารถชำระหนี้แทนได้ หรือต้องเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ น่าเชื่อถือ หรือถ้าเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันก็ต้องมีสภาพคล่องสูง คือ สามารถขายได้ง่ายและรวดเร็ว

3 ความสามารถในการชำระหนี้ พิจารณาจากรายได้ต่อรายจ่ายในแต่ละเดือนว่าจะเหลือ พอเพียงที่จะชำระหนี้ได้หรือไม่ พิจารณาค่าสินค้านำหรือธุรกิจที่จะทำนั้นมีตลาดรองรับหรือไม่ มีปัญหาในการหาวัตถุดิบมาผลิตหรือไม่ ทำเลที่ตั้งของกิจการเป็นอย่างไร มีปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อม หรืออยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบหรือใกล้แหล่งที่ขายสินค้าหรือสะดวกต่อผู้ซื้อหรือไม่

4 เงินทุนของผู้ขอู้ ผู้ขอู้ควรมีเงินลงทุนของตนเองจำนวนหนึ่ง ที่เตรียมสะสมไว้ สำหรับประกอบธุรกิจ ในสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนเงินลงทุนทั้งหมดที่ต้องใช้ในการทำธุรกิจ

5 เหตุการณ์ที่ไม่อาจควบคุมได้ ความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ในปัจจุบันมีปัจจัยหลาย อย่างที่ผู้ประกอบ การไม่อาจควบคุมได้ เช่น ปัญหาวัตถุดิบมีราคาสูงขึ้น และขาดแคลน ปัญหาภาวะ เศรษฐกิจตกต่ำทำให้กำลังซื้อลด ลง ปัญหาสินค้าล้นตลาด ปัญหาดินฟ้าอากาศที่มีผลต่อผลผลิตทาง ด้านการเกษตร ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลต่อ การชำระหนี้ ก็ต้องพิจารณาว่าจะให้กู้หรือไม่

2.8 หลักการประเมินโครงการ แบบชิฟฟ์โมเดล (CIPP Model)

รูปแบบการประเมินชิฟฟ์ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ได้ให้แนวความคิด การประเมินว่า เป็นกระบวนการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูล และนำข้อมูลมา วิเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ เพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจ สตัฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนของ การประเมินเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 1.) กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ
- 2.) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.) วิเคราะห์และจัดสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

นอกจากนี้ สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของ การกำหนดชื่อ ของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบชิฟฟ์ (CIPP Model) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

- 1.) การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อน การดำเนิน โครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมาย โครงการ
- 2.) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อ พิจารณาความ เหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร
- 3.) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อ หาข้อบกพร่องใน การดำเนิน โครงการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนิน โครงการในช่วง ต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุก ขั้นตอน
- 4.) กระประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อ เปรียบเทียบ ผล ผลิตที่เกิดขึ้นกับเป้าหมายของโครงการ รวมถึงพิจารณาการขยาย เลิก ขยาย หรือ ปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

- 1.) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูล จากการ ประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับ แผนการดำเนินการ
- 2.) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็น การตัดสินใจที่ ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และ ขั้นตอนของการดำเนินการของ โครงการ

3.) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน และปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4.) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไป ใช้ในโอกาสต่อไป (สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 89 - 91)

การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการ ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้พัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง มีความมั่นคง จนทำให้ท้องถิ่นมีขีดความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง สามารถพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้น เกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและ การประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมิน ผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

จากโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บัณฑิตว่าง งานทั่วประเทศทุกพื้นที่ จำนวน 74,881 คน มีรายได้คนละ 6,360 บาทต่อเดือนเป็นเวลา 10 เดือน ได้รับความรู้ด้านการจัดการและการประเมินผลโครงการได้รับประสบการณ์จริงในพื้นที่ มีวุฒิการ ศึกษาที่สูงขึ้น คือ ประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและประเมินโครงการ มีโอกาสหน่วยกิต ที่เรียนไปเทียบโอนเพื่อศึกษาระดับปริญญาโท โดยใช้เวลาและเงินทุนน้อยลง กองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง ทั้ง 74,881 กองทุน จะมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาไป สู่ความยั่งยืน โดยความรู้ที่คนในหมู่บ้านได้เรียนรู้และสมาชิกของหมู่บ้านได้รับทุนให้เรียนสูงขึ้น และ มีจิตวิญญาณพร้อมที่จะปฏิบัติงานในหมู่บ้านต่อไปด้วย รัฐบาลจะทราบถึงผลการดำเนินงาน ความ สำเร็จ ปัญหา อุปสรรคของ การปฏิบัติงานตามนโยบายเรื่องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประชาชนทั่วประเทศจะมีสภาพชีวิตเศรษฐกิจสังคมที่ดี และเป็นไปตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจ พอเพียง ลดปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต อันจะนำไปสู่การฟื้นฟูประเทศให้มีความเจริญและมั่นคงทุก ๆ ด้าน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะหมู่บ้านโนนदै หมู่ที่ 7 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้ศึกษาได้เข้าปฏิบัติงานตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ.2544 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีวิธีดำเนินการประเมินโครงการ ดังนี้

รูปแบบการประเมิน

รูปแบบที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ คือ การประเมินความคิดเชิงระบบ (System Model) เป็นกรอบในการระบุตัวบ่งชี้และตัวแปร สำหรับทำการเก็บข้อมูล เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในชื่อว่าชิพโมเดล (CIPP Model) ซึ่งประกอบด้วยการประเมิน 4 องค์ประกอบ มีการประเมินทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ในกรณีนี้ คือ ผู้ถู) ดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้านและรายบุคคล
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของหมู่บ้านและรายบุคคล
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินการบวน การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล
4. กระประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation) เป็นการประเมิน ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการกองทุน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านโนนदै ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ รวมทั้งข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวนคน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวนคน

3. สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน	คน
4. สมาชิกทั่วไป	จำนวน	คน
5. ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	คน
6. ผู้นำชุมชน ผู้นำอาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน	คน
7. ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	จำนวน 2	หน่วยงาน

วิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ประเมิน

1. วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้
2. การสัมภาษณ์โดยใช้แบบ บร. ต่าง ๆ
การสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุน ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ สมาชิกในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
3. การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน
4. การสังเกตและบันทึก
5. การสังเกตและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม
6. การศึกษาเจาะลึกรายกรณี จากสมาชิกกองทุนที่ได้รับการอนุมัติเงินกู้ จำนวน 10 ราย ที่มีวัตถุประสงค์ในการกู้ที่แตกต่างกัน
7. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) เพื่อใช้ ในการสัมภาษณ์และการสังเกต มีดังนี้
8. แบบรายงาน บร.1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน โดยข้อมูลที่ได้ จากการศึกษา และรวบรวมข้อมูลที่ได้มีการจัดเก็บไว้แล้ว ซึ่งเรียกว่าข้อมูลมือสอง (Secondary data) ได้แก่ กชช 2 ค., จปฐ., เอกสารบรรยายสรุปข้อมูลของหมู่บ้าน, แผนที่ หมู่บ้าน, การสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
9. แบบรายงาน บร.2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ศึกษา จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 50%ของครัวเรือนในหมู่บ้าน
10. แบบรายงาน บร.3 แบบรายงานความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมาย 50%ของครัวเรือนในหมู่บ้าน
11. แบบรายงาน บร.4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน รวบรวมข้อมูล จากเอกสารของกองทุน สัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุน และสมาชิกกองทุน
12. แบบรายงาน บร.5 แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการร่วมทำเวทีประชาคมของทั้ง 14 หมู่บ้านในตำบลกุดน้อย

13. แบบรายงาน บร.6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการร่วมทำเวทีประชาคมของหมู่บ้านคอนนงเขา และเวทีประชาคมใน ตำบลกุดน้อย

14. แบบรายงาน บร.7 แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความ เข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน

15. แบบรายงาน บร.8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

16. แบบรายงาน บร.9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์เพิ่มเติม โดยการสัมภาษณ์จากประธานคณะกรรมการ และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านคอนนงเขา รวมถึง สมาชิกหมู่บ้านคอนนงเขา ซึ่งเป็นประเด็นเกี่ยวเรื่อง การทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, ทัศนคติที่มีต่อการติดตามประเมินผลโครงการต่าง ๆ ว่าคิดอย่างไรเห็นด้วยหรือไม่กับการติดตาม มีประโยชน์หรือไม่, กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุนหมู่บ้านและระเบียบกองทุนว่าสมาชิก ในหมู่บ้านมีส่วนร่วมอย่างไร ไครมาสนับสนุนบ้าง และความคิดเห็นทัศนะที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

17. แบบรายงาน บร.10 แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้านเป็นการร่วมทำเวที ประชาคมของหมู่บ้านโนนเต้ และเวทีประชาคมในตำบลลาดบัวขาว

18. แบบรายงาน บร.11 แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี เป็นการสัมภาษณ์ผู้กู้ เงินกองทุนหมู่บ้านโนนเต้ เป็นจำนวน 10 ราย

19. แบบรายงาน บร.12 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน เป็นการร่วม ทำเวทีประชาคมของหมู่บ้านโนนเต้ และเวทีประชาคมในตำบลลาดบัวขาว

ตัวแปลและตัวชี้วัด

จากกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 เพื่อนำมากำหนดเป็นตัวชี้วัด ข้อมูล ที่ต้องการ แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล โดยการเก็บข้อมูลของการประเมินทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ บริบท (C) ปัจจัย (I) กระบวนการ (PC) และผลผลิต (PD) ทั้งระดับหมู่บ้าน และรายบุคคล (ผู้กู้) ดังนี้

การประเมินบริบท (Context Evaluation) มีรายละเอียดตามตารางที่ 1
 ตารางที่ 1 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินบริบท

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน C1 - ประวัติความเป็น มาหมู่บ้าน	<ol style="list-style-type: none"> ที่มาของหมู่บ้าน คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้ง หมู่บ้าน อพยพมาจากที่ไหน และสาเหตุที่อพยพ สภาพเดิมทาง ภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน มีสภาพอย่างไร อาชีพเดิมคืออะไร อาชีพเดิมที่เลิกทำ อาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลง ด้านสาธารณูปโภค มีประมาณ พ.ศ. ไດ 	<ol style="list-style-type: none"> ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ เอกสาร กชช 2 ค. เอกสาร จปฐ 	<ol style="list-style-type: none"> สัมภาษณ์ตาม บร.1 ศึกษาจากเอกสาร
C2 - สภาพภูมิศาสตร์ ของหมู่บ้าน	<ol style="list-style-type: none"> ลักษณะที่ตั้ง หมู่บ้าน อาณาเขตติดต่อกับ หมู่บ้านอื่น แผนที่หมู่บ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> แผนที่หมู่บ้านจาก อบต. โนนใต้ หมู่บ้าน ผู้นำชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> ศึกษาจากเอกสาร สังเกต สัมภาษณ์
C3 - สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของ หมู่บ้าน	<ol style="list-style-type: none"> อาชีพหลักและ อาชีพรอง จำนวนพื้นที่ทำการ เกษตร จำนวนที่ดินทำกิน โดยเฉลี่ย จำนวนร้านค้าใน 	<ol style="list-style-type: none"> ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอสม. เอกสาร กชช 2 ค. เอกสาร จปฐ หมู่บ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> สัมภาษณ์ตาม บร.1 ศึกษาจากเอกสาร สังเกต สัมภาษณ์เพิ่มเติม

	หมู่บ้าน		
--	----------	--	--

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
C4 - วัฒนธรรม ประเพณี	5. โรงเรียนในหมู่บ้าน 6. โรคที่เจ็บป่วย 7. สถานที่รักษาเมื่อ เจ็บป่วย 1. จำนวนวัด 2. จำนวนพระ 3. ภาษาพื้นบ้าน 4. ประเพณีที่สำคัญ	1. ผู้นำชุมชน 2. ผู้อาวุโส 3. ชาวบ้าน	1. สัมภาษณ์ตาม บร.1 2. สังเกต
C5 - โครงสร้าง พื้นฐานและ ทรัพยากร	1. จำนวนและสภาพ ของโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน, ไฟฟ้า, ประปา, โทรศัพท์, หอกระจายข่าว 2. จำนวนและสภาพ ทรัพยากร เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ	1. ผู้นำชุมชน 2. หมู่บ้าน 3. เอกสาร กชช 2 ค.	1. สัมภาษณ์ตาม บร.1 2. สังเกต 3. ศึกษาจากเอกสาร
C6 - ผู้นำชุมชนการ รวมกลุ่ม	1. ประเภทผู้นำที่เป็น ทางการและไม่เป็น ทางการ 2. กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ ในหมู่บ้าน	1. ผู้นำชุมชน 2. ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ	1. สัมภาษณ์ตาม บร.1 2. สังเกต
C7 - โครงการพัฒนา ที่ผ่านมา	1. โครงการของภาค รัฐ (ย้อนหลัง 5 ปี)	1. ผู้นำชุมชน 2. ส่วนราชการที่ เกี่ยวข้อง 3. ข้อมูลที่บันทึกไว้	1. สัมภาษณ์ตาม บร.1 2. ศึกษาจากเอกสาร 3. สังเกต
C8 - ความเข้มแข็ง ของชุมชน	1. ความสามัคคี 2. ความซื่อสัตย์	1. ชาวบ้าน	1. สัมภาษณ์ตาม บร.2 มาจากข้อมูลคิบ

	3. การช่วยเหลือกัน	100 ครัวเรือน
--	--------------------	---------------

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
	4. การยกย่องคนทำความดี		
	5. โอกาสในการหาความรู้		
	6. อาชีพที่เลี้ยงครอบครัวได้		
	7. ครอบครัวอบอุ่นรักใคร่ปรองดอง		
	8. การรวมกลุ่ม		
	9. การประชุม เสนอ สม่ำเสมอ		
	10. การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส		
	11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม		
	12. การจัดทำแผนงานแก้ปัญหาชุมชน		
ระดับรายบุคคล			
C9 - อาชีพเดิม	1. อาชีพหลักและรอง 2. ผลการประกอบอาชีพเดิม 3. ปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตาม บร. 11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
C10 - สมาชิกในครอบครัว	1. สมาชิกในครอบครัวและรายละเอียด	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตาม บร. 11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
C11 - สภาพการอยู่อาศัย	1. มีบ้านเป็นของตนเองหรือไม่ ถ้าไม่มี	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับ	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกต

	ที่พัทอาศัยอย่างไร	อนุมัติเงินกู้	
ตารางที่ 1 (ต่อ)			
ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
C12 - รายได้ของครอบครัว	<ol style="list-style-type: none"> รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ความเพียงพอของรายได้ต่อรายจ่าย 	<ol style="list-style-type: none"> สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ 	<ol style="list-style-type: none"> สัมภาษณ์ตาม บร. 11 สัมภาษณ์เพิ่มเติม
C13 - หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุน	<ol style="list-style-type: none"> จำนวนหนี้สินที่มีอยู่ก่อนกู้เงินกองทุน สาเหตุของการมีหนี้สิน แหล่งเงินกู้ 	<ol style="list-style-type: none"> สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ 	<ol style="list-style-type: none"> สัมภาษณ์ตาม บร. 11 สัมภาษณ์เพิ่มเติม

3.4.2 การประเมินปัจจัย (Input Evaluation) มีรายละเอียดตามตารางที่ 2
 ตารางที่ 2 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินปัจจัย

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน			
II - นโยบาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติ	1. รายละเอียดของ ระเบียบสำนัก นายกฯ 2. รายละเอียดของ กองทุนฯ	1. ระเบียบสำนัก- นายกฯ 2. ระเบียบที่เกี่ยวข้อง กับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง แห่งชาติ	1. ศึกษาจากเอกสาร
II2 - การประชาสัมพันธ์	1. ช่วงเวลาที่มีการ ประชาสัมพันธ์ 2. ประเภทสื่อในการ ประชาสัมพันธ์ 3. ความทั่วถึงในการ ประชาสัมพันธ์ 4. เนื้อหาในการ ประชาสัมพันธ์	1. ผู้นำชุมชน 2. ชาวบ้าน 3. ผู้นำกลุ่มกองทุน 4. ข้อมูลที่บันทึกไว้	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
III3 - คณะกรรมการ ระดับอำเภอที่ เกี่ยวข้อง	1. จำนวนคณะอนุ- กรรม 2. องค์ประกอบคณะ อนุกรรมการ 3. สัดส่วนกรรมการ ภาคประชาชน 4. การปฏิบัติหน้าที่ ของส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้อง	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน 2. กทบข๒	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
III4 - คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	1. จำนวน 2. คุณสมบัติ	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตาม บร.4 2. ศึกษาจากเอกสาร

	3. วิธีการได้มา	2. ระเบียบกองทุน	
--	-----------------	------------------	--

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
15 - การเตรียมความพร้อม การสร้างความรู้ความเข้าใจ แก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชาวบ้าน	4. การพ้นจากตำแหน่ง 5. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 1. วิธีการในการเตรียมความพร้อม 2. เนื้อหาในการเตรียมความพร้อม 3. จำนวนครั้งในการเตรียมความพร้อม 4. หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการเตรียมความพร้อม	หมู่บ้าน 3. กทบช๑ 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. ส่วนราชการ 3. ชาวบ้าน 4. ผู้นำชุมชน 5. กทบช๒	1. สัมภาษณ์ชาวบ้านตาม บร.3, บร.9 มาจากข้อมูลดิบ 30 ครีวเรือน 2. สัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 3. ศึกษาจากเอกสาร
16 - เงินกองทุน 1 ล้านบาท	1. วันที่ได้รับอนุมัติ 2. การเก็บรักษาเงิน	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีเงินฝาก	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
17 - เงินทุนสะสม	1. ประเภท จำนวน 2. การเก็บรักษาเงิน	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีเงินฝาก	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
18 - บัญชีตดกองทุน ระดับรายบุคคล	1. ประวัติส่วนตัวชื่อ, วุฒิการศึกษา, อายุ, เพศ, ภูมิลำเนา, สถานภาพ, ความสามารถพิเศษ(ถ้ามี) 2. บทบาทหน้าที่	1. บัญชีตดกองทุนหมู่บ้าน 2. คู่มือนักศึกษา	1. ศึกษาด้วยตนเอง 2. ศึกษาจากเอกสาร
19 - จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ	1. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับ	1. สัมภาษณ์ตาม บร.11

		อนุมัติเงินกู้	
ตารางที่ 2 (ต่อ)			
ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
I10 - จำนวนเงินลงทุน นอกเหนือจาก เงินกู้	1. จำนวนเงินลงทุน นอกเหนือจากเงินกู้ 2. ที่มาของเงินทุน	1. สมาชิกกองทุน หมู่บ้านที่ได้รับ อนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตาม บร.11
I11 - วัตถุประสงค์ การกู้เงินตาม โครงการ	1. วัตถุประสงค์การกู้ เงินตามโครงการ	1. สมาชิกกองทุน หมู่บ้านที่ได้รับ อนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตาม บร.11
I12 - สถานที่วัสดุ อุปกรณ์และ วัสดุคิบในการ ประกอบอาชีพ	1. สถานที่ในการ ประกอบอาชีพ 2. วัสดุอุปกรณ์ในการ ประกอบอาชีพ 3. วัสดุคิบในการ ประกอบอาชีพ	1. สมาชิกกองทุน หมู่บ้านที่ได้รับ อนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตาม บร.11
I13 - ความรู้และ ทักษะในการ ประกอบอาชีพ	1. ความรู้และทักษะ ที่มีอยู่	1. สมาชิกกองทุน หมู่บ้านที่ได้รับ อนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตาม บร.11
I14 - จำนวนแรงงาน	1. จำนวนแรงงานที่ใช้ ในการประกอบ อาชีพ	1. สมาชิกกองทุน หมู่บ้านที่ได้รับ อนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตาม บร.11

3.4.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) มีรายละเอียดตามตารางที่ 3 ตารางที่ 3 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินกระบวนการ

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน PC1 - การจัดทำ ระเบียบกองทุน หมู่บ้าน	<ol style="list-style-type: none"> 1. กระบวนการในการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน 2. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำ 3. ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 3. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ตาม บร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติมจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชาวบ้าน
PC2 - การจัดทำ เอกสารของขึ้น ทะเบียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. กระบวนการในการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน 2. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำ 3. ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. เอกสารที่จัดบันทึก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
PC3 - ระบบบัญชี กองทุน	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนบัญชีที่จัดทำ 2. ชื่อบัญชี 3. ความเป็นปัจจุบัน 4. ผู้จัดทำ 5. ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เหมัญญิกและเลขานุการกองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีกองทุน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาเอกสาร

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
PC4.1 - การรับสมัคร	<ol style="list-style-type: none"> 1. ช่วงเวลาในการรับสมัครสมาชิกและเหตุผล 2. ค่าธรรมเนียมการสมัครและเหตุผล 3. ขั้นตอนการรับสมัครและเหตุผล 4. คุณสมบัติผู้สมัครและเหตุผล 5. ปัญหาอุปสรรค 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ตาม บร.4 2. สัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 3. ศึกษาจากเอกสาร
PC4.2 - การหมดสมาชิกภาพ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การหมดสมาชิกภาพและเหตุผล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ตาม บร.4 2. สัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 3. ศึกษาจากเอกสาร
PC4.3 - การทำทะเบียนสมาชิก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความเป็นปัจจุบันในการจัดทำ 2. ปัญหาอุปสรรค 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. เอกสารด้านทะเบียนสมาชิก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
PC5 - กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน			
PC5.1 - ขั้นตอนการการขอกู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขั้นตอนในการขอกู้ 2. เอกสารประกอบการขอกู้ 3. ปัญหาอุปสรรค 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร

		3. ระเบียบกองทุน	
--	--	------------------	--

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
PC5.2 - การคัดเลือกผู้กู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกและเหตุผล 2. วิธีการคัดเลือกและเหตุผล 3. ปัญหาอุปสรรค 	<p>หมู่บ้าน</p> <p>4. เอกสารโครงการการขอกู้</p> <p>1. คณะกรรมการกองทุน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ตาม บร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
PC5.3 - การโอนเงินให้ผู้กู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขั้นตอนในการโอนเงิน 2. ปัญหาอุปสรรค 	<p>1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน</p> <p>2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้</p> <p>3. หลักฐานการโอนเงิน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
PC5.4 - การรับชำระหนี้	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขั้นตอนในการรับชำระหนี้ 2. ปัญหาอุปสรรค 	<p>1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน</p> <p>2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ส่งเงินคืน</p> <p>3. เอกสารในการส่งเงินคืน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์
PC6 - การส่งเสริมการใช้เงินกู้			
PC6.1 - การแนะนำวิธีทำธุรกิจ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้แนะนำ 2. ประเด็นในการแนะนำ 3. วิธีการแนะนำ 4. จำนวนครั้งในการ 	<p>1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน</p> <p>2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์

	แนะนำ		
--	-------	--	--

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
PC6.2 - การช่วยหาตลาด	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ที่ช่วยหาตลาด 2. วิธีการในการส่งเสริมการตลาด 3. ปัญหาอุปสรรค 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์
PC7 - การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ที่ทำการตรวจสอบ 2. วิธีการตรวจสอบ 3. จำนวนครั้งในการตรวจสอบ 4. ปัญหาอุปสรรค 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์
PC8 - การจัดทำรายงานและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประเภทรายงานที่จัดทำ 2. ประเภทผลงานที่มีการเผยแพร่ 3. วิธีการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน 4. ปัญหาอุปสรรค 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกและชาวบ้าน 3. เอกสารการจัดทำรายงาน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ 2. สังเกต 3. ศึกษาจากเอกสาร
PC9 - การจัดสรรผลประโยชน์	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัดส่วนในการจัดสรรและเหตุผล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
PC10 - การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประเภทเครือข่าย 2. กลุ่มคนที่เข้ามาเรียนรู้เครือข่าย 3. วิธีการสร้างเครือข่าย 4. ความพึงพอใจของผู้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. บัณฑิตกองทุน 3. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ 2. สังเกตแบบมีส่วนร่วม

	ที่เข้าร่วมเครือข่าย	
--	----------------------	--

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับรายบุคคล	5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการสร้างเครือข่าย 6. ปัญหาอุปสรรค		
PC11 - การใช้จ่ายเงินกู้	1. รายละเอียดของการใช้จ่าย	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ 2. บัญชีการใช้จ่ายเงิน	1. สัมภาษณ์ตาม บร. 11 2. ศึกษาจากเอกสาร 3. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
PC12 - การหาความรู้เพิ่มเติม	1. วิธีการหาความรู้เพิ่มเติม	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สังเกตจากการเสวนาตาม บร. 6
PC13 - การหาตลาด	1. วิธีการหาตลาด 2. ผู้ที่ช่วยเหลือแนะนำในการหาตลาด	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์
PC14 - การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน	1. การจัดทำบัญชี 2. ผู้ที่ช่วยเหลือแนะนำการจัดทำบัญชี	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ 2. บัญชีการใช้จ่ายเงิน	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร

3.4.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีรายละเอียดตามตารางที่ 4
 ตารางที่ 4 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินผลผลิต

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน			
PD1 - จำนวนสมาชิก กองทุน	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนสมาชิกเดิม 2. จำนวนสมาชิกที่มีการเพิ่มขึ้น/ลดลง (31 ก.ค. 45) 3. เหตุที่สมาชิกเพิ่มขึ้น/ลดลง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. ทะเบียนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ตาม บร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม 3. ศึกษาจากเอกสาร
PD2 - จำนวนผู้ ได้เงินกู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนครั้งที่มีการอนุมัติให้กู้ 2. จำนวนผู้กู้ยืมและผู้ได้รับอนุมัติให้กู้ในแต่ละครั้ง 3. จำนวนผู้ได้รับอนุมัติให้กู้ต่อจำนวนสมาชิกกองทุนทั้งหมด (31 ก.ค. 45) 4. จำนวนผู้ได้รับอนุมัติให้กู้จำแนกตามบร.4 ข้อ 5 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีคุมลูกหนี้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ตาม บร.4 2. ศึกษาจากเอกสาร
PD3 - ยอดเงินที่ ให้กู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. ยอดเงินที่มีผู้มาขอู้และยอดเงินที่ได้รับอนุมัติแต่ละครั้ง 2. ยอดเงินที่ได้อนุมัติให้กู้ทั้งหมด (31 ก.ค. 45) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีคุมลูกหนี้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ตาม บร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม 3. ศึกษาจากเอกสาร

	3. ยอดเงินที่ได้รับ		
--	---------------------	--	--

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
PD4 - จำนวนผู้ชำระค่าน้ำตามกำหนดและยอดเงินที่มีการชำระค่าน้ำ	<p>อนุมัติจำแนกตาม บร.4 ข้อ 5 (31 ก.ค. 45)</p> <p>1. จำนวนผู้ชำระค่าน้ำตามกำหนด (31 ก.ค. 45)</p> <p>2. จำนวนผู้ที่ไม่ชำระค่าน้ำตามกำหนด(31 ก.ค. 45) และเหตุผล</p> <p>3. ยอดเงินที่ชำระค่าน้ำนับถึง 31 ก.ค.45</p> <p>4. การแก้ไขปัญหาเมื่อผู้ที่ไม่ชำระค่าน้ำตามกำหนด</p>	<p>1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน</p> <p>2. บัญชีคุมลูกหนี้</p>	<p>1. สัมภาษณ์ตาม บร.4</p> <p>2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม</p> <p>3. ศึกษาจากเอกสาร</p>
PD5 - กองทุนสะสม	<p>1. ยอดเงินกองทุนสะสมตาม I7</p> <p>2. การใช้ประโยชน์จากกองทุนสะสม</p>	<p>1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน</p> <p>2. บัญชีเงินฝากกองทุนสะสม</p>	<p>1. สัมภาษณ์ตาม บร.4</p> <p>2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม</p> <p>3. ศึกษาจากเอกสาร</p>
PD6 - การใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์	<p>1. จำนวนผู้ที่ใช้เงินตามวัตถุประสงค์โครงการ</p> <p>2. จำนวนผู้ที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์โครงการ</p> <p>3. เหตุผลที่ไม่ใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์</p>	<p>1. ผู้ตรวจสอบตาม PC7</p>	<p>1. สัมภาษณ์ตรวจสอบ</p>

	โครงการ		
--	---------	--	--

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
PD7 - ทักษะคิดของชุมชนต่อกองทุน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทักษะคิดต่อกรรมการกองทุนหมู่บ้านในเชิงบวกและลบ 2. ทักษะคิดต่อกองทุน 1 ล้านบาท ในเชิงบวกและลบ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกและชาวบ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ตาม บร.9 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
PD8 - การเกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประเภทเครือข่ายที่เกิดขึ้น 2. กิจกรรมของเครือข่ายที่เกิดขึ้น 3. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดองค์กรเครือข่าย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. บัณฑิตกองทุน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. รายงานการปฏิบัติงานของบัณฑิตกองทุน
PD9 - การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประสบการณ์การเรียนรู้ว่าการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน 2. ประสบการณ์การเรียนรู้จากการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ตาม บร.10 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
PD10 - ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสามัคคี 2. ความซื่อสัตย์ 3. การช่วยเหลือกัน 4. การยกย่องคนทำความดี 5. โอกาสในการหาความรู้เพิ่มเติม 6. จำนวนครอบครัวที่ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกและชาวบ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์ตาม บร.2 บร.7 จากข้อมูลดิบ 30 ครั้งเรือน 2. สังเกต

	มีอาชีพเลี้ยงตัวได้	
--	---------------------	--

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับรายบุคคล PD11 - ผลที่ได้ตาม วัตถุประสงค์ ของการกู้	7. ครอบครัวยุบย่น รักใคร่ปรองดอง 8. การรวมกลุ่ม 9. การประชุมเสวนา สม่ำเสมอ 10. การช่วยเหลือผู้ ด้อยโอกาส 11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม 12. การจัดทำแผนงาน แก้ปัญหาชุมชน		
PD11.1 - ผลโดยตรง	1. ผลการให้เงินกู้ ตามวัตถุประสงค์ ของโครงการ	1. สมาชิกกองทุน หมู่บ้านที่ได้รับ อนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกต
PD11.2 - ผลโดยอ้อม	1. ประสิทธิภาพ 2. การยอมรับจาก ชุมชน	1. สมาชิกกองทุน หมู่บ้านที่ได้รับ อนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ 2. สัมภาษณ์ตาม บร.10

ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การประเมินกับตัวชี้วัดตามรูปแบบการประเมิน

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านดอนนาคเขา ครั้งนี้ ได้กำหนดวัตถุประสงค์การประเมินไว้ 4 ประการ ตามที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 และดำเนินการประเมินโดยใช้รูปแบบชีพท์ ซึ่งมีตัวชี้วัด แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลดังรายละเอียดในหัวข้อที่ 3 ข้างต้น เพื่อแสดงให้เห็นว่า การเก็บรวบรวมข้อมูลตัวชี้วัดตามรูปแบบการประเมินสามารถนำมาใช้ในการตอบประเด็นต่าง ๆ ของวัตถุประสงค์ของการประเมิน ผู้ศึกษาจึงแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับตัวชี้วัดตามรูปแบบการประเมิน ดังตารางที่ 5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การประเมินกับตัวชี้วัดตามรูปแบบการประเมิน

วัตถุประสงค์ในการประเมิน	องค์ประกอบของการประเมิน			
	C	I	P	P
1. เพื่อศึกษาว่ากระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านบ่อทอง บรรลุเป้าหมายต่อไปนี้น้อยเพียงใด				
1.1 การมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิก		I6 I7 I9	PC5 PC9	PD1-PD6
1.2 ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน		I4	PC1-PC9	
1.3 การมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเองการสร้างศักยภาพของตนเองและการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง			PC1-PC14	PD8 PD9
1.4 เศรษฐกิจได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน		I6 I7 I9	PC10 PC11	PD2-PD5 PD7,PD9
1.5 ประชาชนมีศักยภาพและความเข้ม			PC10	PD7-PD11

แข่งด้านเศรษฐกิจและสังคม				
--------------------------	--	--	--	--

ตารางที่ 5 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ในการประเมิน	องค์ประกอบการประเมิน			
	C	I	P	P
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายตามข้อ 1	C1-C8	I1-I4 I8-I15	PC1-PC10 PC11- PC14	PD7
3. เพื่อศึกษาว่ามีการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ใดบ้าง และทำให้เกิดความเชื่อมโยงภายในและระหว่างหมู่บ้าน/ตำบล		I3 I8	PC10	PD8
4. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามที่เสนอของประชาชนและที่กำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	C8			PD10
5. เพื่อให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ จึงจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระยะได้		I8		PD8

การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ ข้อมูลแล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ เช่น การแจกแจงความถี่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความแล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำ มาใช้อธิบายเป็นประเด็น เช่น การสนทนาและสัมภาษณ์ผู้นำกองทุน คณะกรรมการและสมาชิก กองทุน มีการบันทึกข้อมูลที่ได้สนทนาและสัมภาษณ์ไว้ แล้วนำมาจึงนำมาสรุปเป็นประเด็นที่ต้องการศึกษา

บทที่ 4

ผลการประเมินบริบทชุมชน

ต่อเนื่องจากบทที่ 3 ซึ่งเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับตัวชี้วัดบริบทและตัวแปรที่ศึกษาเพื่อนำมาเป็นตัวชี้วัดบริบทชุมชน

สาระสำคัญ

ผลจากการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน โนนแต่ ประกอบไปด้วยการรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ซิพพี โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นการรายงานของตอนที่ 1 - 5 และการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์แต่ละประการ ทั้ง 4 ประการ ซึ่งมี 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม

ตอนที่ 3 ผลการทดลองวิธีการใหม่ (ถ้ามี)

ตอนที่ 4 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้ดูแล

ตอนที่ 5 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน โนนแต่

ตอนที่ 6 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ อันได้แก่

6.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้าน โนนแต่บรรลุเป้าหมาย 5 ข้อเพียงใด

6.2 เพื่อทราบว่ายังมีปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุน หรือขวางการ

บรรลุเป้าหมายของกองทุน

6.3 เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์ประกอบของการเรียนรู้หรือไม่ จากกระบวนการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้

6.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

บริบทระดับประเทศ

1. ความยากจนของประเทศ

เมื่อเอ่ยถึงอีสาน พวกเราทั้งหลายคงเห็นภาพ ภูมิภาคอันกว้างใหญ่ของประเทศที่แห้งแล้งขาดความอุดมสมบูรณ์ ประชากรส่วนใหญ่ยากจน ไร้รอนหางานทำ มีความอัตคัดขัดสนเป็นลักษณะเด่นเฉพาะของภาค

ความยากจนของอีสาน เป็นปัญหาเรื้อรังที่เพิ่มทวีขึ้นไม่หยุดหย่อน รัฐทุ่มทรัพยากรแก้ไขไปมากมายแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ตรงกันข้ามช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยมากขึ้นปัญหาเศรษฐกิจสังคม การเมือง ตามมาเป็นลูกโซ่ The Quality of Citizen ได้ทำการนำเสนอความรู้ภาคทฤษฎีวิชาการ และคุณภาพชีวิตในส่วนของเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหา การทำมาหากินด้านต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้สามารถรับรู้และเข้าใจถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ ในปัจจุบัน นำเอาความรู้ที่ได้รับมามีส่วนช่วยในการพัฒนาและแก้ไขคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคม ให้มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ปัญหาการทำมาหากิน

ประชากรไทยมากกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศที่ประกอบอาชีพเกษตร แต่ ณ. ปัจจุบันเกษตรกรไทยกลับมีปัญหาระง่อนการทำมาหากินอันเนื่องมาจากการทำเกษตรแบบผิดวิธี ยังผลต่อที่ดินทำกินและการเป็นหนี้ ในปัจจุบัน ประชากรไทยมีปัญหาระง่อนการทำมาหากินมากเป็นอันดับหนึ่ง อาชีพอื่น ๆ แม้จะมี

การพัฒนา ขนบตัวอย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่งแต่ประชากรที่ยากจนในชนบท ก็ยังต้องการความช่วยเหลือและพัฒนาเป็นอย่างมาก ปัญหาการทำมาหากินสามารถจำแนกออกเป็น ปัญหาหลัก ๆ ได้ 3 ประเภท ได้แก่

- 1) ปัญหาความยากจน
- 2) ปัญหาการว่างงาน
- 3) ปัญหาแรงงานเด็กและเยาวชน

1) ปัญหาความยากจน

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่ง โดยเฉพาะในสังคมชนบท ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นับว่ายากจนมากกว่าภาคอื่นๆ ในปี 2534 ขณะที่รายได้เฉลี่ยทั้งประเทศเท่ากับ 44,085 บาท / คน แต่ภาคอีสานมีรายได้เฉลี่ยเพียง 14,931 บาท / คน / ปี คิดเป็นเพียง 0.34 เท่าของรายได้ทั้งประเทศ หากเปรียบเทียบกับกรุงเทพ - ปริมณฑล (ซึ่งมีรายได้ถึง 142,084 บาท/คน/ปี) ภาคอีสานจะมีรายได้ต่ำกว่ากรุงเทพ 8.52 เท่า จะมีประชากรอยู่ในข่ายยากจนทั้งประเทศประมาณ ร้อยละ 31 ทั้งๆ ที่ได้พัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 6 - 8 ไปแล้ว

ความยากจนมี 2 นัย

1. บุคคลขาดทุนและขาดแคลนปัจจัยทางเศรษฐกิจจนเกิดความทุกข์ยากทางกายและจิตเนื่องจากต้องมีชีวิตต่ำกว่ามาตรฐาน
2. บุคคลรู้สึกยากจนเพราะ "ไม่มี" "ไม่ได้" รับผิดชอบอย่างที่อยากได้ อยากรมีเพราะการโฆษณาเชิญชวนของโลกยุควัตถุนิยม แล้วเกิดการเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นๆ ความยากจน และการขาดแคลนทางเศรษฐกิจ เป็นภาวะที่พบเห็นได้โดยทั่วไปทุกยุคทุกสมัย เพราะเหตุของความด้อยสมรรถภาพ ทางเศรษฐกิจของบุคคลหรือชุมชน ความขาดแคลนทางเศรษฐกิจจะนำไปเกิดปมด้อยจนอาจสร้างปัญหาสังคมอื่นได้

ความหมายของความยากจน

ความยากจนมักจะวัดจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ และแบบแผนของการดำเนินชีวิตของแต่ละสังคมความยากจนอาจจะหมายถึงสภาพการดำรงชีวิตของบุคคล ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายไม่สามารถจะหาปัจจัย มาบำบัดความต้องการได้เพียงพอ ทั้งทางร่างกาย และจิตใจจนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐาน ที่สังคมวางไว้ภาวะความยากจนเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไป ในประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย ความยากจนเป็นปัญหาที่ต้องให้ความสำคัญและให้ความเอาใจใส่ในการเร่งแก้ปัญหา

ไอทเซน และชินท์ ระบุว่า มีจำนวนคนยากจนประมาณร้อยละ 12.8 ของ

ประชากรทั้งหมด คนจนส่วนใหญ่จะเป็นชาวแอฟริกัน ชาวลาตินอเมริกันในกลุ่มคนยากจนนี้จะมีคนยากจนจริงๆ คือ ไม่มีบ้านอยู่อาศัยประมาณ 12 ล้านคน สำหรับในประเทศไทยนั้นจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระบุว่า ประเทศไทยมีประชากรในข่ายยากจนประมาณ 10 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด สภาพความยากจนที่ใช้รายได้เป็นตัวชี้วัดเพียงอย่างเดียว อาจทำให้พิจารณาสภาพปัญหาได้อย่างไม่ทั่วถึงและไม่อาจจะแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความยากจนนั้นนอกจากจะพิจารณารายได้แล้ว ปัจจัยอื่น เช่น การขาดการศึกษา สุขภาพ อ่อน

แถมภาวะโภชนาการไม่ดี มีอายุขัยโดยเฉลี่ยสั้น และอัตราการตายของเด็กทารกแรกเกิดสูง ก็มีความสัมพันธ์กับความยากจนด้วยปัญหาความยากจนเป็นปัญหาคู่กับสังคมไทยมาช้านาน แม้รัฐจะได้พยายามกำหนดแผนและดำเนินการพัฒนาจากโครงการต่าง ๆ ก็ยังปรากฏว่ามีประชาชนยากจนอยู่จำนวนมากทั้งในเมืองและชนบท

ผลกระทบจากความยากจน

มีทั้งต่อบุคคลและสังคมทั้งในแง่บวกและลบ ดังนี้

1. เป็นการแบ่งชนชั้น รวย พอกินพอใช้ จน
2. ความยากจนส่งผลให้บุคคลมีสุขภาพอนามัยไม่ดี ไม่แข็งแรงเป็นการขัดขวางและลดประสิทธิภาพในการทำงานลง ซึ่งจะส่งผลให้ยิ่งยากจนลงไปอีก คนยากจน ไม่มีความสุขในการดำรงชีวิต ขาดการอยู่ดี กินดี
3. เป็นภาระแก่สังคม สังคมที่มีคนยากจนเป็นจำนวนมากเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เพราะรัฐต้องแก้ปัญหาพื้นฐานนี้ก่อน จะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากช่วยเหลือคนเหล่านี้ ทำให้สังคมไม่สามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดความล่าช้าในการพัฒนาประเทศ
4. เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่การเกิดปัญหาสังคม เช่น การลักทรัพย์ การขัดแย้งระหว่างบุคคล
5. ความยากจนเป็นเหตุทำให้ไม่ได้รับการศึกษาตามความสามารถที่มีอยู่ จึงไม่สามารถหางานที่ดีต้องทำงานแบบใช้แรงงานรายได้ต่ำ
6. ความยากจนเป็นเหตุทำให้เกิดความท้อแท้ เฉื่อยชาความพยายามมีอยู่จำกัด และไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ
7. ความยากจนเป็นสาเหตุให้เกิด ความเบี่ยงเบนทางพฤติกรรมตามมา เช่น สภาพครอบครัวแตกแยก การคิดสิ่งเสพยาเสพติด การเป็นโสเภณี การขายแรงงานเด็ก การฉ้อโอกาสในการศึกษาและฝึกรอบรม และการเป็นอาชญากร ฯลฯ
8. คนจนมักมีครอบครัวใหญ่ ลูกมาก ลูกแต่งงานแล้วไม่แยกครอบครัว
9. ความยากจนทำให้สังคมมีความอ่อนแอทางเศรษฐกิจและการเมือง เพราะคนจนไม่มีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนา
10. มีชีวิตน่าสงสาร ความขาดแคลนและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ บุคคลมีสภาพขัดสนยากไร้ไม่สามารถจัดหาเครื่องบริโภคและอุปโภค ได้อย่างเพียงพอ จึงดำเนินชีวิตทางกายอย่างขาดแคลนและมีสภาพชีวิตต่ำกว่ามาตรฐาน
11. สถานภาพทางสังคมต่ำ และเป็นผู้ฉ้อโอกาสในสังคม บุคคลนั้นรู้สึกมีปมด้อยและเกิดน้อยเนื้อต่ำใจ อิจฉา หวาดระแวง มองโลกในแง่ร้าย มีอารมณ์ไม่มั่นคง บางคนปล่อยชีวิตตามยถากรรม ไม่กล้าเข้าสังคมหรือไม่ชอบสมาคม ปรับตัวเป็นคนจริยธรรมต่ำ ทำตัวเหมือนไร้ความสามารถ นอกจากนี้จะขาดโอกาสหรือเสียเปรียบในทางหน้าที่การงานและทางสังคม
12. ผลต่อตัวบุคคลและครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ เช่น น้อยเนื้อต่ำใจอิจฉา หวาดระแวง มองโลกในแง่ร้าย ปล่อยไปตามโชคชะตา เกิดปัญหาสุขภาพจิต ซึ่งมีผลต่อบุคลิกภาพ ไม่สามารถ

ที่จะให้มีการศึกษา และการอุปโภคบริโภคแก่ครอบครัวเท่าที่ควร เป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้าของบุคคลและสังคม

13. ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สังคมใดมีคนยากจนมากๆ เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศมาก

14. ค้ำยาบ้าเพื่อความอยู่รอด

สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทย

ในการกำหนดสถานะภาพ ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ธนาคารโลกพิจารณารายได้ประชาชาติ แล้วกำหนดให้สถานะภาพทางเศรษฐกิจ ของประเทศไทยก้าวพ้น จากระดับประเทศยากจนมาเป็นประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับกลาง แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนาประเทศ และการที่รายได้ส่วนใหญ่ยังไม่กระจายตัวเท่าที่ควร จึงยังคงพบความยากจนกระจายอยู่ในส่วนใหญ่ของประเทศ กลุ่มอาชีพที่ยากจนที่สุด ยังคงอยู่ในกลุ่มเกษตรกรซึ่งปรากฏว่ามีรายได้น้อยที่สุด คือเพียงครึ่งหนึ่งของรายได้เฉลี่ยทั้งประเทศเท่านั้น นอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างเขตมหานคร และส่วนภูมิภาคก็มีมาก กิจกรรมและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจก็ยังคงกระจุกตัวอยู่ในภาคมหานครและปริมณฑล รายได้เฉลี่ยคนกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ยังมีความแตกต่างกับภาคอื่นๆ ของประเทศมาก โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีรายได้ต่อหัวต่ำสุดถึงประมาณ 12 เท่า แต่ยังคงมีการว่างงานตามฤดูกาล ในภาคเกษตรกรรมโดยทั่วไปมีการเคลื่อนย้ายแรงงานช่วงหน้าแล้งมาทำงานในเมืองและเขตอุตสาหกรรม โดยเฉพาะแรงงานเด็กเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกล่าวว่า

1. กลุ่มเกษตรกรโดยทั่วไป เมื่อรวมกันแล้วมีระดับรายได้ไม่เกินร้อยละ 20 ของจำนวนผลผลิตรวมทั้งประเทศ เพราะเหตุที่ยังคงเผชิญปัญหาด้านการผลิตและการตลาด เช่น การเพิ่มทุน การแปรผันของตลาด การขายอำนาจต่อรองอยู่เช่นเดิม

2. กลุ่มแรงงานทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคราชการ และภาคการเกษตร ที่เป็นกลุ่มของแรงงานไร้ฝีมือ และกลุ่มเทคนิคระดับต้น ลักษณะหาเข้ากินค่า ค่าจ้างแรงงานต่ำ สวัสดิการน้อย และมีโอกาสว่างงานได้เสมอ พบในเขตเมืองใหญ่และเขตอุตสาหกรรม

3. กลุ่มชาวชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร มีจำนวนชุมชนมากกว่า 1,500 ชุมชนขึ้นไป มีปัญหาทางกายภาพและทางสังคมนอกเหนือจากความยากจน ที่ตั้งของชุมชนในกรุงเทพฯ จะอยู่ในย่านธุรกิจ หลังอาคารแถว โดยเฉพาะชุมชนคลองเตย ที่บริเวณท่าเรือกรุงเทพมหานครเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่สุด นอกจากนี้มีชุมชนได้สะพาน ชุมชนใต้ทางด่วนและชุมชนก่อสร้างที่เร่ร่อนไปกับบริษัทผู้ว่าจ้างและเมื่อรวมทั้งประเทศมีชุมชนแออัดทั้งสิ้นเกือบประมาณ 2,000 ชุมชน

4. กลุ่มขอทาน คนจรจัดไร้ที่พึ่ง ที่อยู่ในเขตเมืองและสถานที่ท่องเที่ยว มีทุกเพศทุกวัย ที่นับว่า จะเพิ่มมากขึ้น คือ ขอทานต่างชาติที่เข้ามามีส่วนร่วมมากมาย

5. กลุ่มหาบเร่แผงลอย และกลุ่มเร่ของขายของตามสี่แยก พบอยู่ในเขตเมือง ในย่านการค้า ตลาด ที่ชุมชนและสี่แยกของถนนสายหลักพวกเขาเงินทุนต่ำจึงใช้วิธีหาเลี้ยงชีพแบบนี้

6. กลุ่มผู้พิการทางกายหรือจิต ซึ่งไม่อาจเลี้ยงดูตนเองหรือประกอบอาชีพที่ทัดเทียมกับคนปกติได้ ครอบครัว ชุมชน และรัฐต้องช่วยเหลือสงเคราะห์ทั้งระดับให้เปล่าหรือให้โอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับอัตรภาพ จึงสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ส่วนหนึ่งต้องหันไปขอทานเพราะว่า สังคมและรัฐไม่อาจโอบอุ้มช่วยเหลือได้ทั่วถึง

การป้องกันและการแก้ไขปัญหาคความยากจน

1. การพัฒนาประชากรด้านความรู้ ความสามารถ สุขภาพอนามัย
2. การส่งเสริมการลงทุนธุรกิจทุกสาขา ทุกประเภท
3. การให้บริการแก่ผู้ยากจนในด้านต่างๆ เช่น บริการทางการศึกษา บริการทางด้านสุขภาพอนามัย บริการจัดหาเงินให้เงินทุนประกอบอาชีพแก่ผู้ตั้งใจทำมาหากิน
4. การประกันความมั่นคงทางสังคม (Social Security) และการสังคมสงเคราะห์การประกันสังคม (Social Insurance) นายจ้างกับลูกจ้าง รัฐบาลร่วมกันออกเงินสมทบในการประกันด้านกิดขาดรายได้เพราะชราภาพทุพพลภาพ เจ็บป่วย ว่างงาน ตาย มีผู้ที่ต้องอยู่ในอุปการะ จะมีเงินใช้จ่ายเลี้ยงดูครอบครัว เป็นการบรรเทาปัญหา ความยากจนการประชาสงเคราะห์ (Public Assistance) เป็นการสงเคราะห์ผู้ที่ขาดรายได้ แต่ไม่เข้าข่ายอยู่ในการประกันสังคม โดยผู้รับการสงเคราะห์ไม่ต้องออกเงินสมทบ รัฐจะให้ การช่วยเหลือ โดยการทดสอบความจำเป็น (means test) ว่าทุกซ์ยากจริงหรือไม่ และผู้ที่เข้าข่ายการสงเคราะห์ คือ คนชรา ตาบอด ทุพพลภาพ เด็กต้องอยู่ในอุปการะ ฯลฯ
5. แก้ไขป้องกันทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ให้สวัสดิการส่งเสริมให้ความรู้ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย ให้มีอาหารพอเพียง จัดระเบียบภายในสังคมหรือชุมชนให้เรียบร้อย เพื่อให้บุคคลมีจิตใจดี ส่งเสริมการศึกษา ให้ความรู้เพื่อพัฒนาปัญญาความสามารถปลูกฝังความเชื่อ เจตคติ ค่านิยมทางวัตถุนิยมที่ดี ให้กำลังใจ ให้มีความขยัน อดทน มุ่งความสำเร็จ กล้าสู้กลับปัญหาและอุปสรรค
6. ผู้บริหารประเทศ จะต้องจัดระเบียบสังคมให้เรียบร้อยแบ่งสรร มอบหมายตำแหน่งหน้าที่ ความรับผิดชอบกันให้ชัดเจน วางกฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติ ให้สามารถปฏิบัติได้ และมีการควบคุมอย่างเข้มงวด ให้ทุกคนอยู่ในระเบียบวินัยปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของคน ได้อย่างสะดวกมีประสิทธิภาพ ไม่เป็นกั่วงลปลุกฝังให้รักและผูกพันต่อสังคมของตน
7. ให้โอกาสและวิธีการบรรลุปเป้าหมายเท่าเทียมกัน ดำเนินบทบาทตามสถานภาพและหน้าที่ ตามที่สังคมปลูกฝัง เช่น ให้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอควร มีประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพการงาน มีการศึกษาสูง มีส่วนร่วมทางการเมืองต้องปลูกฝังค่านิยม มีหลักเกณฑ์ในการปันส่วนรายได้อย่างยุติธรรม
8. ขจัดความขัดแย้งในค่านิยมของประชาชน ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของความสุขทางใจปลูกฝังวัฒนธรรม ปรัชญา สร้างความเจริญทางธรรมะและคุณธรรม
9. การพัฒนาชุมชน (Community Development) เพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มุ่งพัฒนาทั้งคน และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักประชาธิปไตย หลักการช่วยตนเอง หลักการใช้ผู้นำหมู่บ้าน หลักการรู้จักวัฒนธรรมท้องถิ่น ฯลฯ

ข้อสำคัญให้มีการศึกษา ให้มีการพัฒนาหมู่บ้าน ยกกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยกำลังความสามารถของประชาชนและการช่วยเหลือของรัฐบาลร่วมกัน โดยยึดหลักการที่ประชาชนช่วยตนเอง การใช้ผู้นำจากหมู่บ้าน พยายามกระจายความเจริญไปสู่ชนบท

10. ด้านเศรษฐกิจ ให้เงินทุนกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อให้เป็นการลงทุนสำหรับคนทำมาหากินที่ยากจน หรือให้เงินสงเคราะห์กรณีเกิดภัยพิบัติจากธรรมชาติหรือโรคระบาด เพื่อมิให้มีหนี้สินล้นพ้นตัว และมีกำลังใจต่อสู้อุปสรรคต่อไป

11. ด้านสุขภาพ ให้การรักษาพยาบาลแก่ผู้ยากจนทุกคน ให้ความคุ้มครองป้องกันในเรื่องสุขภาพอนามัย

12. ด้านการศึกษา ควรเอาใจใส่ให้คนยากจนมีการศึกษา หากเด็กไม่อาจจะศึกษาต่อได้ ให้มีการฝึกอาชีพตามที่ถนัด เพื่อจะได้มีรายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัว

13. ด้านอาชีพ ถ้ามีงานให้คนทำจะไม่มีใครอดอยาก คนขยันหมั่นเพียรจะได้ปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต

14. ด้านภาษี ควรเก็บภาษีอย่างเป็นธรรม

15. การวางแผนครอบครัว เป็นการชะลอการเกิด การมีลูกมากจะทำให้ยากจนลง

16. การป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ เช่น รถยนต์ โรงงานอุตสาหกรรม ผู้เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุปีหนึ่ง ๆ มีจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะงานเสี่ยงภัย เช่น ในโรงงานเครื่องกระป๋อง โรงงานเหล็กเส้น โรงงานอลูมิเนียม โรงงานหลอมทองแดง

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)

การดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสำคัญในหารพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐบาลจึงควรให้ความสนใจต่อการดำเนินการเป็นอย่างยิ่ง และผู้ประกอบการควรให้ความสนใจต่อนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนโยบายของรัฐ

จากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 แสดงเจตนารมณ์ ยุทธศาสตร์ และนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งมั่นจะ สร้างเสถียรภาพและความมั่นคงในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์สุขของประเทศไทยนั้น มีนโยบายที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยตรง อย่างเช่น นโยบายการสร้างรายได้ นโยบายด้านพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

1.1 นโยบายการสร้างรายได้ ได้พูดถึงการแก้ปัญหาหนี้สินของประเทศด้วยการสร้างรายได้ โดยเน้นการสร้างรายได้ทุกระดับ โดยส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามศักยภาพของชุมชน ในระดับฐานรากของประเทศ ตั้งแต่การผลิตเพื่อบริโภค การนำผลผลิตที่เหลือออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ในครอบครัว ส่งเสริมการรวมตัวเพื่อดำเนินเศรษฐกิจระดับชุมชน เร่งพัฒนาผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งส่งเสริมเชื่อมโยงอย่างเกื้อกูลและสนับสนุนซึ่งกันและกันกับธุรกิจขนาดใหญ่สู่ตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสร้างรายได้ให้กับประชาชนอย่างเป็นระบบ

รัฐบาลจะสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยน โครงสร้างการผลิตทั้งภาคเกษตร

อุตสาหกรรมและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดยุคใหม่ โดยดำเนินยุทธศาสตร์ ธรรมชาติ และศักยภาพของทักษะที่โดดเด่น เพื่อสร้างฐานการกระจายโอกาส กระจายความเสี่ยง และฐานการผลิต

ของการผลิตของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีแนวนโยบายครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านการเกษตร ด้านอุตสาหกรรม และด้านบริการ

1.1.1 ด้านการเกษตร ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ การฟื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร โดยการปรับโครงสร้างด้านสินเชื่อ การส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน และส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินโดยการพัฒนาการตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐาน และส่งเสริมการประมงชายฝั่ง

1.1.2 ด้านอุตสาหกรรม รัฐบาลได้นโยบายหลายๆ ด้าน ดังนี้

- 1) ปรับปรุงโครงสร้างการผลิตในการผลิตในภาคอุตสาหกรรมโดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ ทักษะฝีมือภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย ศักยภาพทางการผลิตและการตลาด
- 2) เสริมสร้างให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐาน
- 3) พัฒนาบุคลากรและแรงงานภาคอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา
- 4) ส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของประเทศ โดยให้สนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือในการวิจัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเทคโนโลยีระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา รวมทั้งผลักดันให้เกิดเครือข่ายสารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตและการตลาด
- 5) ส่งเสริมบทบาทของสถาบันการเงิน รวมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งและการดำเนินงานของกองทุน คลอจันระบบการค้าประกันสินเชื่อ เพื่อพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม
- 6) สนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ๆ ในธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมสำหรับเศรษฐกิจใหม่ที่ใช้ความรู้เป็นฐาน จะเห็นว่าแนวนโยบายทางด้านอุตสาหกรรมใน 3 ประเด็นหลัง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

1.1.3 ด้านบริการและการท่องเที่ยว รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพมาตรฐานในการให้บริการ และยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการและการท่องเที่ยว โดย

- 1) พัฒนาภาคบริการจากการปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน จัดหน่วยงานและองค์กรเพื่อให้มีการใช้ศักยภาพบริการเต็มที่ รวมทั้งเร่งรัดพัฒนาผู้ประกอบการด้านบริการให้ความรู้ และทักษะทั้งด้านภาษา มาตรฐานการบริการและการจัดการ
- 2) การส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยด้วยเร่งรัดฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ไทยเป็นประตูหลักของการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ ทั้งทางด้าน การตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมทั้งอุปสรรคในการท่องเที่ยว นอกจากนั้นได้มีแนวทางท่องเที่ยว โดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยกสนสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศเชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และธุรกิจชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยว และการยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการประชุมสัมมนา และการแสดงสินค้าทางภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ได้มีแนวทางในการพัฒนาการเพิ่มความหลากหลายของ

การท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ทั้งเชิงอนุรักษ์ เชิงคุณภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ ทั้งในรูปแบบการจัดการสหกรณ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นฐานที่ชุมชน รวมทั้งการเพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวกสร้างความปลอดภัยและการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

1.2 นโยบายด้านพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ได้มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาเครือข่ายการตลาดเข้าสู่ตลาดโลก ด้วยการผลักดันให้มีการแข่งขันเสรีเวทีการค้าระหว่างประเทศ ส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางการค้าสินค้า รวมทั้งส่งเสริมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ แต่ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยตรงคือ การส่งเสริมให้ธุรกิจค้าปลีกขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถดำรงอยู่และปรับตัวการรองรับการเปิดเสรีด้านการค้าและบริการได้

รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการและขนาดย่อม (SME) ให้มีความเข้มแข็งพร้อม ๆ ไปด้วยการเร่งรัดสร้างผู้ประกอบการ SME รายใหม่ เพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ อันเป็นฐานภาษีให้กับประเทศระยะยาว โดยดำเนินการดังนี้

1) คณะรัฐมนตรีเห็นชอบจัดตั้งธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME Development Bank) จีเอมดีเอชให้การให้ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อแปรสภาพบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย) เป็นธนาคาร เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้กับ SME ทั้งในรูปแบบเงินกู้และการค้าประกันสินเชื่อ นอกเหนือจากการจัดตั้งกองทุนร่วมทุนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับ SME

2) มอบหมายให้ธนาคารพาณิชย์ของรัฐปล่อยสินเชื่อให้กับ SME

3) ลดภาษีเงินได้นิติบุคคลให้กับ SME เฉพาะกรณีผู้ประกอบการมีทุนจะทะเบียนชำระแล้วไม่เกิน 6 ล้านบาท จากอัตราภาษีปัจจุบัน 30% ดังนี้

- SME ที่มีกำไรไม่เกิน 1 ล้านบาท เสียภาษี 20 %
- SME ที่มีกำไรไม่เกิน 1-3 ล้านบาท เสียภาษี 25 %
- SME ที่มีกำไรไม่เกิน 3 ล้านบาท ขึ้นไป เสียภาษี 30 %

4) ให้สิทธิประโยชน์ภาษีสำหรับธุรกิจร่วมลงทุน (Venture Capital) เพื่อจูงใจเงินไปลงทุนในกิจการ SME ที่มีศักยภาพในการเติบโต ดังนี้

- ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้สำหรับรายได้ที่เป็นเงินปันผล หรือผลประโยชน์ที่ได้การโอนหุ้นที่ธุรกิจร่วมลงทุนได้รับ
- ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินปันผล และผลประโยชน์จากการโอนหุ้นที่ผู้ลงทุนได้รับจากการลงทุนในธุรกิจเงินร่วมลงทุน

จากที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลได้เห็น ความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และได้ส่งเสริมธุรกิจประเภทนี้อย่างจริงจัง ดังนั้นจะเห็นว่า มีหน่วยงานต่าง มากมายทั้งในภาครัฐและเอกชน ได้เข้ามามีบทบาทต่อการส่งเสริมธุรกิจ

ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ในปี พุทธศักราช 2535

ทศวรรษที่ 1980 นี้ เป็นช่วงแปรเปลี่ยนที่สำคัญของประเทศไทยให้มีการย้อนกลับ มาดูบทบาทของตนเองในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการ พิจารณา การ

ดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจคือญี่ปุ่นถึงปรากฏการณ์ของความสัมพันธ์ที่ ผ่านมาในอดีตซึ่ง ส่งผลให้ประเทศต้องตกอยู่ภายใต้แอกของระบบทุนนิยมเสรีและประสบปัญหาทาง เศรษฐกิจ หลีกเลียงไม่ พ้นต่อภาวะวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ การขาดดุลการค้า ดุลชำระหนี้ต่าง ประเทศ เป็นต้น ผนวกกับการ ข้อนพินิจถึงการดำเนินการบริหารงานเศรษฐกิจที่ยังไม่มีประสิทธิ- ภาพเต็มที่ ยังผลให้ประเทศไทยต้อง ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจและ กำหนดแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์กับ ประเทศคู่ค้าสำคัญ เช่น ญี่ปุ่น ตลาคร่วมยุโรปและ สหรัฐอเมริกา ดังจะเห็นได้จากกรณีต้นตอในปัญหาการ ขาดดุลการค้า ในต้นทศวรรษ 1980 หรือ การออกสมุดปกขาวปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ระหว่างไทยและญี่ปุ่น ในปี ค.ศ. 1985 เป็นต้น ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงนโยบายความ สัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของ ประเทศไทยต่อญี่ปุ่น ในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ผู้ขึ้นมาบริหารประเทศ ในช่วงระหว่างปี 1980-1988 โดยพยายามศึกษาถึงกระบวนการกำหนดนโยบายปรับ โครงสร้างความสัมพันธ์หรือ การออกสมุดปกขาวฯ ในเดือนมิถุนายน 1985 ดังกล่าว โดยอาศัยแนวความคิดเรื่องทฤษฎี การ ตัดสินใจ (Decision-Making) เป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์

จากการศึกษาพบว่า มีกลุ่มตัวแปรภายในและภายนอกมากมายที่มีอิทธิพลต่อการ ตัดสินใจในการออกสมุด ปกขาวฯ โดยกลุ่มตัวแปรภายในจะมีอิทธิพลมากกว่ากลุ่มตัวแปรภายนอก กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจโลกมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทยอย่างมาก ปัญหาที่ เกิดขึ้นจากผลกระทบคือ ความไม่มั่น คงในเสถียรภาพทางเศรษฐกิจการเงินการคลังของไทย อัน เนื่องมาจากภาวะหนี้สินต่างประเทศ การขาด ดุลการค้าและเงินทุนสำรอง ซึ่งเป็นตัวแปรหลักทำ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการกำหนดนโยบาย เศรษฐกิจของไทยต่อญี่ปุ่น และตัวแปรนี้ถือเป็น ปัจจัยทางด้านประเด็นปัญหาอันแรกที่เข้าสู่กระบวนการ กำหนดนโยบายปรับ โครงสร้างฯ ขณะ- เดียวกันสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในสมัยพลเอกเปรมฯ ที่กลาย เป็นปัญหา คือ การขาดดุลการค้า และดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างหนักของไทยต่อญี่ปุ่นซึ่งไทยได้ขาดดุลกับ ญี่ปุ่นมาโดยตลอดอย่างต่อเนื่อง กว่า 30 ปี ตั้งแต่ทศวรรษ 1950 แต่ทว่าอัตราส่วนการขาดดุลของไทยต่อ ญี่ปุ่นกับการขาดดุล ทั้งหมดมีปริมาณสูงกว่า 50%โดยเฉลี่ยนำมาซึ่งความรู้สึกต่อต้านญี่ปุ่นอีกครั้งในช่วงปี 1984-1985 คล้ายกับสถานการณ์การขาดดุลการค้า และการต่อต้านญี่ปุ่นในช่วงปี 1972-1974 อันมีผลกด ดัน ให้รัฐบาลตระหนักในปัญหาความสัมพันธ์มากขึ้นประกอบกับสถานการณ์ความล้มเหลวในการเจรจา ทางการค้ากับญี่ปุ่นในระดับรัฐมนตรีในปี 1984 นำมาซึ่งบรรยากาศของความสัมพันธ์ที่ตึงเครียด มากขึ้น ทั้งหมดจึงเป็นปัจจัยทางสถานการณ์ที่ผันแปรตามตัวแปรหลักที่กล่าวข้างต้น

กลุ่มปัจจัยสุดท้ายที่เป็นตัวนำเข้า(Input) สู่ระบบการตัดสินใจคือการเปลี่ยนแปลง ในระบบบริหาร เศรษฐกิจ และความไม่สอดคล้องในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของไทยในช่วง นั้นจากปัญหาเสถียรภาพ ทางเศรษฐกิจของไทย และความพยายามในการแก้ปัญหาโดยการลดค่า- เงินบาทหรือใช้มาตรการทางการเงินอื่น ๆ อีกหลายประการ แต่ก็ยังไม่บรรลุผล นำมาซึ่งความ ตื่นตัวของรัฐบาลที่จะหามาตรการเสริมสร้าง เสถียรภาพทางเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วน นโยบาย ปรับโครงสร้างฯ จึงได้รับการพิจารณาพร้อม ๆ กับการ ตระหนักถึงความไม่สอดคล้องของการ ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของไทยต่อญี่ปุ่นที่ขาดการประสานหรือ การกำหนดทิศทางในขณะนั้น การ มุ่งหาเป้าหมายและแนวนโยบายดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นที่เหมาะสม จึงเป็นปัจจัยสุดท้ายในกลุ่มนี้ซึ่งถือเป็นตัวแปรตาม ปัจจัยทางเสถียร ภาพเศรษฐกิจเช่นกัน

กลุ่มปัจจัยนำเข้าทั้ง 3 กลุ่มนี้ ได้รับการเชื่อมโยงกับกระบวนการกำหนดนโยบาย ปรับโครงสร้างฯ ด้วยปัจจัยของมิติใหม่ในนโยบายต่างประเทศของไทยที่เน้นบทบาททางเศรษฐกิจ มากขึ้นและนำหลัก "การทูตนำการค้า" มาใช้เพื่อให้ไทยมีลักษณะที่ครอบคลุมรอบด้านมากขึ้น จึงนำมาซึ่งบทบาทที่เพิ่มขึ้นของกระทรวงการต่างประเทศด้วย นอกจากนี้ยังได้รับการเชื่อมโยง กับปัจจัยทางโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อการส่ง- ออกให้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5-6 เพื่อให้ไทยสามารถเพิ่ม มูลค่าการส่งออกและเพิ่มประสิทธิภาพ คุณภาพการผลิต การตลาดและเทคโนโลยี ให้สามารถ แข่งขันกับตลาดโลกได้และจากแรงผลักดันทางเศรษฐกิจการเมือง ก็มีผลทำให้ภาคเอกชนเข้ามามี บทบาทในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ ได้อย่างเป็นรูปธรรมขึ้น ตามการจัดตั้งคณะกรรมการ ร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจซึ่งริเริ่มเป็นครั้งแรกในสมัยพลเอกเปรมฯ

ในด้านปัจจัยของผู้ที่มีส่วนในการตัดสินใจ ในกรณีการออกสมุดปกขาวฯ ครั้งนี้ พบว่า กระทรวงการต่างประเทศ มีบทบาทหลักในฐานะเป็นเสมือนหัวหอกในการดำเนินนโยบาย การ เข้ามามีบทบาทโดยตรงในกระบวนการตัดสินใจครั้งนี้ ทำให้ข้าราชการระดับกลางและระดับล่าง มีบทบาทสูง และมีลักษณะการตัดสินใจที่ประกอบด้วยอิทธิพลของระบบราชการ ส่วนสำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั้น จะมีบทบาทในแง่ของการเป็นหน่วยงาน วางแผนนโยบายหลัก อันเป็นจุดมุ่งหมายหลักในการตัดสินใจ ซึ่งในกรณีนี้ได้แก่การวางมาตรการ แก้ไขปัญหา หรือมาตรการเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการวางแผนนโยบายตาม แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ในฐานะเป็นองค์กรทำงานให้ ข้อมูลรายละเอียดประกอบการตัดสินใจ คือ กรมวิเทศสหการ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวง อุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนหรือ กรอ. ฯลฯ

ในการออกสมุดปกขาวฯ พบว่า มีแนวทางที่ครอบคลุมและประสานกันครบวงจร (Comprehensive and Integrated Approach) โดยเน้นในหลักของการประสานกันเป็น เดียวเดียว คือ มีเป้าหมายแก้ไขปัญหาคอขวดในทุกด้านความสัมพันธ์นอกเหนือจากทาง ด้านการค้า มีการประสานความรับผิดชอบของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และให้แก้ปัญหาแต่ละปัญหาอย่างครบวงจร อันสะท้อนให้เห็นถึง กระบวนการตัดสินใจที่มีเหตุผล มีแนวความคิดและการกระทำที่มีเป้าหมายแจ่มชัดสอดคล้องและ ส่งเสริมผลประโยชน์ของชาติ ส่วนในด้านการประสานการกำหนดนโยบาย พบว่า กระบวนการ ออกสมุดปกขาวฯ มีลักษณะร่วมบางประการของแนวความคิดเรื่องการเมืองในระบบราชการ ซึ่ง ในที่นี้มีใช่เป็นเรื่องของการต่อรองหรือการประสานผลประโยชน์ระหว่างองค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วน ในการตัดสินใจ หากแต่เป็นไปในลักษณะของการมีอิทธิพลหลักของระบบราชการ (Bureaucratic Dominance) ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะการปฏิบัติงานเพื่อกำหนดความเป็นภาพรับรู้ (Perception) หรือการกำหนดเป็นผลการตัดสินใจในช่วงต้น (Formulated Decision) ในรูปของมาตรการ หรือกร่างสมุดปกขาวฯ แผนชี้นำ แผนการเจรจา เพื่อเสนอต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจสูงสุด คือคณะ รัฐมนตรีเศรษฐกิจทำการตัดสินใจเป็นครั้งสุดท้ายให้กำหนดเป็นนโยบายต่อไป

กล่าวโดยสรุป การออกสมุดปกขาวฯ ในปี 1985 เป็นผลนำออก (Output) ของ กระบวนการกำหนดนโยบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของไทยต่อญี่ปุ่น อันเป็นการปรับเปลี่ยน นโยบายที่มีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจโลก และการขาดดุลการค้าต่อญี่ปุ่นอย่าง ต่อเนื่องมหาศาล เพื่อใช้เป็น

กรอบในการดำเนินความสัมพันธ์ของประเทศไทยต่อญี่ปุ่นในสมัยของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และต่อเนื่องมาจนถึงทศวรรษที่ 1990 ในปัจจุบัน

ประเด็นสำคัญ

- มูลค่าการส่งออกเดือนกรกฎาคมในรูปเงินดอลลาร์เพิ่มขึ้นสูงสุดนับตั้งแต่ต้นปี 2542 และ

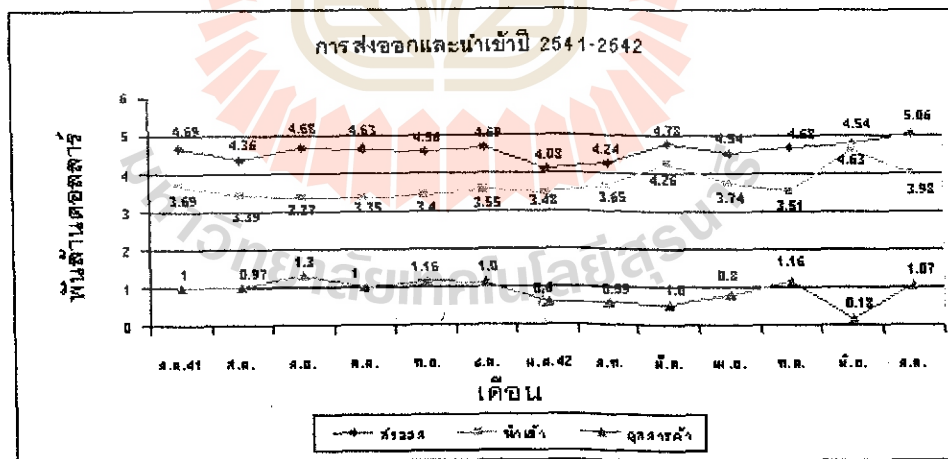
เมื่อเทียบกับระยะเดียวกันของปีก่อนเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.85 ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นเป็นเดือนที่ 4 ตั้งแต่เมษายน 2542

- มูลค่าการนำเข้าเดือนกรกฎาคมในรูปเงินดอลลาร์เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.97 เมื่อเทียบกับระยะเดียวกันของปีก่อนจากหมวดสินค้า น้ำมัน ยานยนต์ และอื่น ๆ
- มูลค่าการค้าเดือนกรกฎาคมในรูปเงินดอลลาร์เพิ่มขึ้นจากระยะ เดียวกันของปีก่อนร้อยละ

7.41 ส่วนในรูปเงินบาทลดลงร้อยละ 1.85

- ภาวะการค้า 7 เดือนแรกของปี 2542 เพิ่มขึ้นในรูปเงินดอลลาร์ ทั้งมูลค่าการส่งออกและนำเข้า ร้อยละ 1.76 และ 8.49 ตามลำดับ
- ภาวะการค้าช่วง 5 เดือนหลัง ยังได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความกังวลที่จีนมีแนวโน้มจะลดค่าเงิน การสูญเสียตลาดสหรัฐฯ และการถูกตัดจีเอสพี

ภาวะการค้าระหว่างประเทศเดือนกรกฎาคม 2542

(ระบบผ่านพิธีการศุลกากร)

ที่มา : กรมศุลกากร

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

การดำเนินการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินการของรัฐในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมยังไม่ทันกับอัตราการเสื่อมโทรม การปลูกป่าดำเนินการเพียงปีละประมาณ 100,000 ไร่ ในขณะที่มีอัตราการรุกป่าเฉลี่ยปีละ 620,000 ล้านไร่ การฟื้นฟูที่

คืนที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายดำเนินการได้เพียงปีละ 2 ล้านไร่ ในขณะที่มีที่ดินที่มีปัญหานี้มากกว่า 190 ล้านไร่

การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง มีการรณรงค์และสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนและชุมชน เพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ประชาชนมีความตื่นตัวเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น แต่ขาดกลไกและกระบวนการที่มีรูปธรรมที่ชัดเจนมารองรับรูปแบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เป็นเพียงการมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับฟังความคิดเห็น ยังไม่สามารถเข้าร่วมในลักษณะแจ้งคิดร่วมตัดสินใจและร่วมดำเนินการได้

บทเรียนจากการดำเนินการที่ผ่านมา

รัฐเป็นเพียงผู้บริหารหลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ผ่านมาไม่เป็นธรรมไม่โปร่งใสทำให้เกิดความขัดแย้งค่าใช้จ่ายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกผลักดันให้เป็นค่าใช้จ่ายสาธารณะของสังคมการแก้ปัญหาของรัฐเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ พึ่งพาเทคโนโลยีและการจัดการแบบตะวันตก ไม่เหมาะสมและมีค่าใช้จ่ายสูงการใช้กฎหมายในการควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่มีประสิทธิภาพไม่เข้มงวดและขาดความต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

สร้างระบบเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่เป็นธรรมและโปร่งใส โดยการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบที่รวมศูนย์ โดยภาครัฐในส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นในเครือข่ายชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ภาคเอกชน ท้องถิ่นและประชาชน รวมทั้งพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรปกครองท้องถิ่น โดยพัฒนาวิสัยทัศน์และองค์ความรู้ในการบริหารจัดการผลักดันรูปแบบและหลักการบริหารที่สนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมสู่การใช้อย่างเป็นรูปธรรม พัฒนากลไกการแก้ปัญหาความขัดแย้งเช่น ทบทวนโครงสร้างการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม(อีไอเอ) และการทำประชาพิจารณ์จัดตั้งองค์กรอิสระเข้าไปมีบทบาทในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมพัฒนาองค์ความรู้และสร้างโอกาสการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

จากหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันพุธที่ 26 มิถุนายน พุทธศักราช 2545 หน้า 18 (ชีวิตคุณภาพ)

สถานภาพทรัพยากรธรรมชาติ 5 ปี หลังวิกฤตเศรษฐกิจ

หมายเหตุ : เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน ที่ผ่านมา สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.)

จัดประชุมประจำปี เรื่อง “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย 5 ปีหลังวิกฤตเศรษฐกิจ”

และมีการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

เพื่อนำไปเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบ ต่อไปนี้เป็นรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ด้าน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกนำเสนอในการประชุมกลุ่มย่อย เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ

: การจัดการเพื่อความอยู่รอดของคนไทย สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อม : การเปลี่ยนแปลงก่อนและหลังวิกฤต

1. ทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ดิน น้ำ ป่าไม้ แร่ ทรัพยากรทะเลเป็นไปอย่างฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมและร่อยหรออย่างค่อนเนื่อง

- ป่าไม้ เสื่อมโทรมลงอย่างมาก ส่งผลต่อสภาพภูมิอากาศ ปริมาณน้ำฝนและการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ปี 2544 คาดว่า พื้นที่ป่าไม้รวมของประเทศจะเหลือประมาณ 80 ล้านไร่ หรือร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ

- น้ำ ความต้องการใช้น้ำทั้งเพื่อการบริโภคและเพื่อการผลิตขยายตัวอย่างต่อเนื่องทั้งก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจในขณะที่ความสามารถในการเก็บกักทำได้จำกัด และการบริหารจัดการน้ำก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

- ดิน และที่ดิน เสื่อมโทรม ปัญหาการชะล้างพังทลายของดินมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 70.8 ล้านไร่ ในปี 2544 เป็น 134 ล้านไร่ ในปี 2542 และยังพบพื้นที่ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ถึง 191 ล้านไร่ รวมทั้งปัญหาการไร้กรรมสิทธิ์ในที่ดินและการไร้ที่ดินทำกินอย่างรุนแรงเพิ่มขึ้นหลังภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

- ทรัพยากรประมง และชายฝั่ง เสื่อมโทรมลงอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อชีวิตสัตว์น้ำและการทำประมงอย่างมาก ป่าชายเลน 2.3 ล้านไร่ในปี 2504 ถูกทำลายให้กลายเป็นพื้นที่ทำนา กุ้งจนเหลือเพียง 1.05 ล้านไร่ ในปี 2539 ขณะที่อัตราการจับสัตว์น้ำของชาวประมงลดลงเหลือชั่วโมงละ 20 กิโลกรัม จากที่เคยจับได้สูงสุดถึงชั่วโมงละ 300 กิโลกรัม ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เป็นผลมาจากการระบายน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมการทำประมงไม่ถูกวิธีการจับปลาในฤดูวางไข่

2. สิ่งแวดล้อมที่ผ่านมารัฐมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายอย่างรวดเร็วจนขาดความสมดุลทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมือง

- **ขยะมูลฝอยชุมชน** เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจปริมาณขยะเพิ่มขึ้นจาก 10.6 ล้านตันในปี 2535 เป็น 13.2 ล้านตันในปี 2539 เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.9 ต่อปี ในขณะที่ช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540-2543 มีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ต่อปี เพิ่มจาก 13.5 ล้านตันในปี 2540 เป็น 13.9 ล้านตัน ในปี 2543 ขยะจากกรุงเทพฯคิดเป็น ร้อยละ 24 ของขยะจากทั่วประเทศ ขยะจากเขตเมืองร้อยละ 33 ที่เหลือร้อยละ 43 มาจากชนบทหรือพื้นที่นอกเขตเทศบาล

- **มลพิษทางน้ำ** ขาดความรุนแรงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน มีปริมาณความสกปรก (บีโอดี) 6.2 มิลลิกรัมต่อลิตร(มาตรฐานกำหนดไว้ ต้องไม่เกิน 4 มิลลิกรัมต่อลิตร) ช่วงวิกฤตเศรษฐกิจดีขึ้นเล็กน้อยแต่ตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา คุณภาพน้ำในแม่น้ำท่าจีนอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาตลอด

- **มลพิษอากาศและเสียง** ปัญหาฝุ่นละอองที่เคยรุนแรงมีแนวโน้มดีขึ้นเมื่อวิกฤตเศรษฐกิจ แต่คาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นสาเหตุของก๊าซเรือนกระจกและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นก่อนวิกฤตเศรษฐกิจมีปริมาณฝุ่นละออง 147,000 ตัน และเพิ่มเป็น 233,000 ตัน ในปี 2540 และเริ่มลดลงในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจเหลือเพียง 193,000 ตัน

- **กาลของเสียอันตราย** มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะขาดมาตรการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชนหนี้ระดับรากหญ้า

ในภาวะที่ประเทศอยู่ในห้วงวิกฤติ สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้หลายครั้งที่เรากัน ได้ยื่นกันสู่หนือปัจจัยจากต่างประเทศที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยนั้น

ไม่สามารถควบคุมได้ เราได้ยินเรื่องปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้นี้มาจนรู้สึกว่าจะกลายเป็นข้ออ้างของฝ่ายบริหารในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจไปแล้ว ความจริงยังมีปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้อีก ไม่ได้อยู่ภายนอกประเทศหากแต่อยู่ในประเทศนี้นั่นแหละ ปัจจัยนั้นคือ 'ปัจจัยบุคคล'

รัฐชาติที่มีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถจะควบคุมปัจจัยบุคคลได้ เพราะต่อแหลมต่อการละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล

รัฐชาติที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยจึงใช้ระบบเป็นตัวควบคุมรัฐบาลในฐานะผู้ควบคุมระบบจึงมีความสำคัญในการพิจารณาว่า พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2546 มีข้อพิจารณาเกี่ยวกับหนี้เน่าภาคประชาชน

เรื่องนี้ทั้งนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายสรรเสริญ สมะลาภา ส.ส.จากพรรคฝ่ายค้าน หรือแม้แต่ น.ส.กัญญา ศิลปอาชา ส.ส.จากพรรคร่วมรัฐบาลก็นั้นให้ฟังตระหนัก

เป็นความห่วงใยที่ควรระแวงระวัง เพราะรัฐเปิดโอกาสให้มีการกระจายการใช้จ่ายบัตรเครดิตอย่างนำหวัดเดียว แน่นอน เกณฑ์วัดความเติบโตทางเศรษฐกิจของชาติในรอบ 1 ปีนั้น เขาใช้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือจีดีพี เป็นเครื่องชี้วัดรัฐบาลทุกชุดจำเป็นต้องหาทางกระตุ้นเศรษฐกิจให้ตัวเลขดังกล่าวสูงขึ้นองค์ประกอบของจีดีพีในภาพกว้างนั้นก็คือ การนำเข้า มูลค่าการใช้จ่ายภาคครัวเรือน การใช้จ่ายในการลงทุนในประเทศ การใช้จ่ายภาครัฐ และรายได้จากการส่งออก ที่หักค่าใช้จ่ายสำหรับสินค้านำเข้าแล้ว มารวมกันหากรัฐบาลจะเพิ่มค่าจีดีพีที่เพิ่มมูลค่าขององค์ประกอบดังกล่าวแต่ที่ผ่านมามีปรากฏว่า องค์ประกอบด้านอื่นๆ นั้นมีปัญหา การลงทุนในประเทศยังน้อย การส่งออกก็ยังน้อย ค่าใช้จ่ายภาครัฐก็น้อย รัฐจึงพยายามกระตุ้นเศรษฐกิจในภาคครัวเรือน

นโยบายของรัฐบาลชุดนี้ที่กระตุ้นเศรษฐกิจจากราคาหุ้นที่มีส่วนจะเพิ่มค่าใช้จ่ายในภาคครัวเรือนและการลงทุนในประเทศให้เพียงสภาพเศรษฐกิจของไทยเอาไว้

แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ การกระตุ้นค่าใช้จ่ายในภาคครัวเรือนด้วยการแพร่กระจายบัตรเครดิตนั้น นำเป็นห่วง อย่างลึมว่า การที่รัฐตั้งกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาทนั้น มีความคาดหวังกันว่า ประชาชนในหมู่บ้านต่างๆ ที่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านไป จะนำเงินนั้น ไปลงทุนแต่การใช้จ่ายผ่านทางบัตรเครดิต ไม่ใช่การใช้จ่ายเพื่อการลงทุนหากแต่เป็นการจับจ่ายใช้สอยตามความชอบใจ เป็นการใช้จ่ายตามความชอบใจของประชาชนผู้เป็นเจ้าของบัตร ประชาชนซึ่งเป็นปัจเจกบุคคลที่มีสิทธิเสรีภาพในการใช้จ่าย เป็นปัจเจกบุคคลที่รัฐมิอาจเข้าไปห้ามปรามได้

สิ่งที่น่าเป็นห่วงจึงเกิดขึ้น เพราะปัจจุบันระบบของรัฐเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีรายได้เพียง 5,000-7,000 บาท ก็สามารถขอบัตรเครดิตได้เป็นการเปิดช่องทางในการใช้จ่าย การใช้จ่ายนี้ไม่ใช่การใช้จ่ายเพื่อการลงทุน หากแต่เป็นการใช้จ่ายที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิตอะไรขึ้นมา แดมยังมีการคิดอัตราดอกเบี้ยสูงระดับ 17 เปอร์เซ็นต์ สูงกว่าการกู้เงินมาเพื่อขอลงทุนมากนักขณะนี้มียอดผู้ขอใช้บัตรเครดิตสูงมากขึ้นเรื่อยๆ และอัตราการใช้บัตรเครดิตก็สูงขึ้น จึงเป็นที่กังวลว่า โอกาสที่จะมีการใช้จ่ายแบบสุรุ่ยสุร่ายกำลังจะกลับมาอีกครั้ง หากการใช้จ่ายอยู่ในลักษณะสุรุ่ยสุร่าย โอกาสที่เกิดขึ้นในภาคปัจเจกบุคคลก็มีสูง หากการใช้จ่ายอยู่ในลักษณะฟองสบู่ โอกาสหนี้เน่าภาคประชาชนจะเกิดขึ้นก็มีสูงอีกเช่นกัน เรื่องนี้ไม่ใช่ความขลาดเขลา หากแต่เป็นความกังวล เพราะเหตุการณ์เช่นนี้กำลังเกิดในต่างประเทศ อาทิ เกาหลีใต้

เป็นต้น เราจึงพึงจดจำเอาไว้ จดจำว่า สาเหตุของการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อก่อนวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 มาจากหนี้เงินกู้ ภาคธุรกิจ หนี้เงินที่เกิดจากภาคธุรกิจใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย

ดังนั้น ข้อห่วงใยในการพิจารณางบประมาณ 2546 เรื่องบัตรเครดิตจึงน่าสนใจ เพราะไม่มีใครในชาติไทยอยากให้หนี้เงินเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกยิ่งหนี้เงินที่เกิดขึ้นจากระดับรากหญ้า หากเกิดขึ้นการแก้ไขมันจะทวีความยุ่งยาก เพราะหอย่อมหญ้าไม่ใช่องค์กร รัฐจึงคุมสภาพของปัญหาได้ลำบาก

ยิ่ง
 นฤชัย เสกธีระ
เดินทางขึ้น หน้าที่ 6 หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน วันพุธที่ 3 กรกฎาคม พุทธศักราช 2545
กระแสทรรศน์ ปีที่ 25 ฉบับที่ 8881

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล่มสลายของท้องถิ่น

เมื่อไม่เหลือความเป็นท้องถิ่น ได้มีการศึกษากระบวนการผนวกเข้าสู่ศูนย์กลาง และความหลากหลายโดยใช้วิธีการศึกษาแบบต่อเนื่องซึ่งเป็นวิธีการที่สามารถนำข้อมูลต่างๆ มาเรียงลำดับก่อนหลังโดยนำมาเชื่อม โยงกัน ได้ดีกว่าหมู่บ้านแห่งหนึ่งในภาคเหนือของไทย ทั้งนี้การศึกษาได้เน้นไปที่การแทนที่ของลักษณะความเป็นท้องถิ่นมาสู่ความไม่เป็นท้องถิ่นใน 3 ประการ ซึ่งได้แก่การเกษตร กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และอาชีพของชาวบ้าน

จากอดีตที่สังคมไทยเคยเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยที่ดินรกร้างว่างเปล่ามากมายและมีภาวะการขาดแคลนแรงงาน แต่ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงได้นำไปสู่ภาวะการขาดแคลนที่ดินทำกินและการเกิดสภาพความเป็นเมืองมากขึ้น เช่น กรุงเทพมหานคร หรือตัวเมืองใหญ่ ๆ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้หมู่บ้านใกล้เมืองหลายแห่งได้เกิดลักษณะผสมผสาน (Hybrid) ของโครงการสร้างสังคม ระหว่างลักษณะเมือง/อุตสาหกรรม และชนบท/เกษตรกรรม ลักษณะผสมผสานดังกล่าวทำให้เกิดคำถามที่ท้าทายการจำแนกเป็น 2 ขั้ว (Dichotomization) ของเมือง/ชนบท และอุตสาหกรรม / เกษตรกรรมที่เคยเป็นมา สำหรับบ้านเล็ก (Lek-นามสมมุติ) อันเป็นพื้นที่ศึกษานั้น เป็นหมู่บ้านตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมืองเชียงใหม่โดยห่างจากอำเภอเมืองประมาณ 30 กม.

หมู่บ้านแห่งนี้เป็นหมู่บ้านที่ชือเกฮารู ทานาเบ้ เคยศึกษาไว้ระหว่าง พ.ศ. 2517-2518 รายงานการศึกษาปรากฏในหนังสือเรื่อง “Ecology and Practical Technology : Peasant Farming Systems in Thailand” (1995) การศึกษาในครั้งนั้นทานาเบ้ได้ให้ความสนใจเรื่องของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับความสัมพันธ์ทางสังคม นั่นคือวาทกรรมเกี่ยวกับสังคมชาวนาและเทคนิคการผลิตข้าว ในปี 2534 มาร์ก ริชี่ ได้กลับเข้าไปศึกษาหมู่บ้านเดิมอีกครั้งหนึ่ง

การศึกษาครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับบริบทของสังคมแต่ละสังคมที่อธิบายว่าการขยายตัวของทุนในแต่ละสังคมอาจมีผลกระทบที่แตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขึ้นอยู่กับลักษณะความหลากหลายของแต่ละท้องถิ่น

การศึกษาสังคมชาวนาอาจต้องพิจารณาอย่างระมัดระวังเรื่องความเป็นสากลของสังคมชาวนาด้วยการทำความเข้าใจกับพื้นฐานความหลากหลายของท้องถิ่น หรืออีกนัยหนึ่ง “สังคมชาวนา”(Peasant) หรือ “ชนบท” (Rural) ไม่ได้มีความหมายจำกัดเพียงสภาพทางภูมิศาสตร์อีกต่อไป

ในการอธิบายความหลากหลายของลักษณะสังคมเกษตรกรรม ซึ่งได้ก่อให้เกิดลักษณะงานที่ไม่ใช่เกษตร (Non-farm) และที่สำคัญความหลากหลายนี้ทำให้ไม่สามารถแบ่งประเภทของชาวนาอย่างตายตัวอีกต่อไป “ชนชั้น” หรือ “ปราศจากชนชั้น” การศึกษาค้นคว้านี้ได้ให้ความสำคัญที่การปฏิสังสรรค์อย่างเข้มข้นระหว่างเมืองกับชนบทนั่นเอง ที่ผ่านมาการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของชนชั้นชาวนานั้นเป็นพลวัตสำคัญของชีวิต ชาวนาไทยเกณฑ์ของการจัดลำดับชั้นชาวนาได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาความสัมพันธ์ของสังคมก่อนทุน (Pre-capitalist relations) ไปสู่การศึกษาความสัมพันธ์ของสังคมทุนนิยม ซึ่งแรงงานและทรัพย์สิน ได้ถูกทำให้เป็นสินค้าส่วนใหญ่การศึกษาเกี่ยวกับสังคมชาวนามักมีนัยที่ว่า “เกษตรกรรม” คือ “ชนบท” และ “ชาวนา” โดยละเอียดที่จะกล่าวถึงชนบทชั้นที่ไม่ใช่ชาวนาซึ่งมีอยู่ในชนบท การละเอียดดังกล่าวนี้อาจจะมี เหตุผล 2 ประการอันได้แก่ ในประการแรกทฤษฎีสังคมชาวนามีนิยามนิยามว่าสิ่งที่ไม่ใช่เกษตรเป็นเรื่องของภายนอกมากกว่าเป็นสิ่งที่เกิดจากภายในสังคมชาวนา ในประการที่สอง ได้มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ยืนยันว่าในหลายพื้นที่ของภูมิภาคเอเชียเคยมีอาชีพที่ไม่ใช่เกษตรดำรงอยู่ก่อนดังจะพบว่าเพื่ออานผ่าน ไปอาชีพเหล่านี้ได้ขยายตัวออกไปมากขึ้น

อาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงจากอาชีพดั้งเดิมที่เป็นอาชีพเกษตร ไปสู่ความหลากหลายของชนชั้นในสังคมชาวนาเกิดขึ้นภายใต้การเติบโตทางเศรษฐกิจและประวัติศาสตร์ของการผนวกเข้าสู่ศูนย์กลาง ซึ่งการผนวกเข้าสู่ศูนย์กลางได้ก่อให้เกิดกระบวนการปรับปรน (Interpenetration) ขึ้นหรือการเกิดความหลากหลายทั้งในลักษณะประเภทของอาชีพ เช่น ไม่ใช่เกษตร (Non-farm) และลักษณะของพื้นที่ (เมือง/ไม่ใช่ท้องถิ่น) ซึ่งกำลังเกิดขึ้น ณ บ้านเล็กในปัจจุบัน

การศึกษาในเรื่องการแทนที่ความเป็นท้องถิ่น โดยความไม่เป็นท้องถิ่น ใน 3 เรื่องซึ่งได้แก่ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน การเกษตรและการเปลี่ยนแปลงเรื่องอาชีพ

1. กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน การที่รัฐออกกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยเฉพาะการออกเอกสารสิทธิเป็นตัวอย่างที่สะท้อนถึงกระบวนการผนวกเข้าสู่ศูนย์กลาง รัฐได้เข้าควบคุมพื้นที่ของจังหวัดต่างๆ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ที่รัฐออกกฎหมายปกครองท้องถิ่นหรือการออกเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินถือเป็นการควบคุมเจ้าที่ดินเป็นรายบุคคลแทนที่จะผ่านตัวกลางดังเช่นในอดีต เช่น เจ้าที่ดินท้องถิ่นหรือหน่วยงานท้องถิ่น การประกาศใช้กฎหมายกรรมสิทธิ์ในที่ดินประกาศใช้ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2444 สมัยรัชกาลที่ 5 ต่อมาใน พ.ศ. 2479 และ พ.ศ. 2497 ได้มีการประกาศ พระราชบัญญัติที่ดิน ซึ่งครอบคลุมการสำรวจที่ดินการจดทะเบียนรวมทั้งการใช้ที่ดินไปเพื่อควบคุมการใช้ที่ดินรวม ไปถึงการออกเอกสารสิทธิต่างๆ อันได้แก่ โฉนด น.ส.3 หรือ น.ส.3ก. (แบบชั่วคราว) น.ส.2 และ สด.1 (สิทธิในที่ดินทำกิน) การศึกษาหลายเรื่องได้ชี้ให้เห็นว่าในหลายกรณี การออกเอกสารสิทธิมีผลทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคมชนบท โดยเฉพาะธุรกิจ

ที่ดินของบ้านเล็ก ได้ถูกผนวกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกลไกระดับชาติและระดับสากลธุรกิจ การเก็งกำไรที่ดินของเชียงใหม่ทำให้ชาวบ้านเสียเปรียบคนต่างถิ่นสำหรับที่บ้านเล็กแล้วชาวบ้านขายที่ดินให้คนนอกหมู่บ้านมากกว่าคนในหมู่บ้านถึงร้อยละ 45.8 โดยขายให้แก่คนในหมู่บ้านประมาณร้อยละ 20.8

ทานาบี พบว่าในปี 2517 ที่ดินของหมู่บ้านเล็กถูกแบ่งซอยเป็นแปลงเล็กแปลงน้อย และการถือครองที่ดินของชาวบ้านมีขนาดเล็กลงจากเดิมเฉลี่ยครัวเรือนละ 6.25 ไร่ ในปี 2517 เป็นเฉลี่ยครัวเรือนละ 5.7 ไร่ ในปี 2534 นอกจากนี้ยังพบว่าขนาดพื้นที่ทำนาได้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญคือจาก 8 ไร่ในปี

2517 เหลือ 2 ไร่ในปี 2534 การศึกษาในปี 2534 นอกจากจะได้ข้อมูลในลักษณะเดียวกันแล้วยังพบว่า ได้มีการเปลี่ยนแปลงขนาดการถือครองที่ดินระหว่างผู้ให้เช่าและผู้เช่าอย่างเห็นได้ชัด นั่นคือในปี 2517 พบว่าการถือครองที่ดินระหว่าง ผู้ให้เช่าและผู้เช่ามีขนาดแตกต่างกันอย่างชัดเจน ผู้ให้เช่าถือครองที่ดิน 13.6 ไร่ และผู้เช่าถือครองที่ดิน 5.8 ไร่ ในขณะที่ในปี 2534 ศึกษาพบว่าการถือครองที่ดินระหว่างคน ทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันไม่มากนัก คือ ผู้ให้เช่าถือครองที่ดิน 5.8 ไร่ และผู้เช่าถือครองที่ดิน 5.3 ไร่ การเปลี่ยนแปลงเรื่องกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจากความเป็นท้องถิ่นสู่ความไม่เป็นท้องถิ่น เกิดขึ้นได้ 3 วิธี ได้แก่ วิธีแรกคือการที่รัฐเข้ามาควบคุมที่ดินโดยตรง เช่น การออกเอกสารสิทธิแทนการใช้โฉนดที่ดินที่มีอยู่เดิม วิธีที่สองผู้มีเอกสารสิทธิดังกล่าวสามารถเข้าถึงธุรกิจที่ดิน ตลอดการค้าที่ดินจึงไม่ใช่ธุรกิจท้องถิ่นอีกต่อไปแต่ได้ถูกผนวกเข้ากับธุรกิจในกรุงเทพฯ และธุรกิจในประเทศ การใช้ทุนจำนวนมากทำให้การแข่งขันของธุรกิจที่ดินมีความเข้มข้นมีผลทำให้ชาวบ้านประสบความสำเร็จอย่างมากในการแข่งขัน และวิธีสุดท้ายคือการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของอาชีพและโครงสร้างของการเกษตรมีผลให้ครัวเรือนต้องหันไปพึ่งพาแหล่งรายได้ที่ไม่ใช่ท้องถิ่นมากขึ้น

2. การเกษตร การเปลี่ยนแปลงของกรรมสิทธิ์ในที่ดินมีผลทำให้เกิดกระบวนการที่ไม่ใช่ท้องถิ่นของภาคเกษตรขึ้น ทั้งนี้พืชเศรษฐกิจต่างๆ ต้องพึ่งพิงตลาดภายนอกโดยเฉพาะพืช ตระกูลถั่วสำหรับการปลูกข้าวมีความจำเป็นต้องพึ่งเงินสดจากการขายพืชเศรษฐกิจนอกจากนี้แล้วเทคโนโลยีการผลิตต่างๆ เช่น รถไถ จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรจากภายนอก เช่น น้ำมัน อะไหล่ สุดท้ายได้แก่ แรงงานในการผลิตได้เปลี่ยนแปลงไป เช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นใน 2 ลักษณะ ในประการแรก การจ่ายค่าแรงได้เปลี่ยนจากข้าวเปลือกไปเป็นตัวเงิน และประการที่สอง แรงงานในการผลิตเปลี่ยนจากที่เคยใช้แรงงานแลกเปลี่ยน (Exchange) เป็นแรงงานรับจ้าง (wage labor) ซึ่งมีผลทำให้ผู้เช่า (ส่วนใหญ่มีข้อจำกัดเรื่องเงิน) ต้องพึ่งพาระบบแลกเปลี่ยนแรงงาน ในขณะที่ผู้ให้เช่าต้องพึ่งพิงแรงงานรับจ้าง โดยเฉพาะแรงงานจากภายนอกหมู่บ้าน

อย่างไรก็ตามทั้งผู้ให้เช่าและผู้เช่าต่างยังคงอาศัยระบบแลกเปลี่ยนแรงงานในครอบครัวและแรงงานรับจ้างแต่การใช้แรงงานเหล่านั้นแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับลักษณะของการเช่าและประเภทของพืชเศรษฐกิจมากกว่าพืชที่ปลูกไว้กินรวมทั้งเข้าร่วมในกระบวนการผลิตในท้องถิ่นมากกว่าผู้ให้เช่า สำหรับผู้ให้เช่านั้นต้องเข้ามาแข่งขันในตลาดแรงงานภายนอกมากขึ้นทั้งนี้เพื่อดึงแรงงานรับจ้างมาใช้ในงานของตนเอง แรงงานรับจ้างส่วนใหญ่เป็นแรงงานจากภายนอก โดยที่แรงงานเหล่านี้ได้เข้าสู่ตลาดแรงงานที่ไม่ใช่เกษตรและไม่ใช่นบพด้วย

3. การอาชีพ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าโครงการสร้างอาชีพทางชาวบ้านเล็กได้เปลี่ยนจากลักษณะท้องถิ่น (ทำนา/เกษตร) ไปสู่ลักษณะที่ไม่ใช่ท้องถิ่นนั่นคือในกลุ่มชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำนาหรือรับจ้าง ส่วนใหญ่มักมีอาชีพรองที่มีลักษณะไม่ใช่ท้องถิ่นเมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างอาชีพเท่าที่ผ่านมาจะพบว่าอาชีพของชาวบ้านได้เปลี่ยนจากเดิมที่เคยทำนาไปสู่อาชีพที่มีลักษณะ "ผสมผสาน" หรือครอบครัวเกษตรแบบหลากหลาย (diversified farming house holds) และอาชีพรับจ้าง จะพบว่าอาชีพรับจ้างเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 30.9 ในปี 2517 เป็นร้อยละ 44.2 ในปี 2534

ประการต่อมาครัวเรือนที่มีอาชีพหลากหลายได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจากร้อยละ 9 ในปี 2517 เป็นร้อยละ 28.9 ในปี 2534 นอกจากนี้อาชีพทำนาซึ่งเคยเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านได้ลดลงจากร้อยละ 48.5 ในปี 2517 เหลือเพียงร้อยละ 4.8 ในปี 2534 พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของลักษณะงาน

รับจ้างจำนวนครัวเรือนรับจ้างและครัวเรือนผสมผสานได้เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเห็นได้จากในปี 2517 การรับจ้างเป็นการรับจ้างในภาคเกษตรทั้งหมดแต่ในปี 2534 การรับจ้างในภาคเกษตรคิดเป็นร้อยละ 16.5 ปัจจุบันอาชีพที่ไม่ใช่เกษตรได้กลายเป็นแหล่งรายได้สำคัญของชาวบ้านวังต่างจากในอดีตที่มีอาชีพไม่ใช่เกษตรเป็นเพียงรายได้เสริมของชาวบ้านใน พ.ศ. 2534 อาชีพรับจ้างในงานก่อสร้างได้เป็นกลุ่มอาชีพที่มากที่สุด ซึ่งชี้ให้เห็นการเชื่อมโยงเศรษฐกิจของท้องถิ่นกับเศรษฐกิจของประเทศ ชาวบ้านส่วนใหญ่ไปทำงานรับจ้างแบบเข้าไปเย็นกลับเนื่องจากการติดต่อสื่อสารที่สะดวกระหว่างหมู่บ้านกับตัวเมือง

การศึกษาครั้งนี้ได้เสนอว่าการพิจารณาเรื่อง “ชนบท” นั้นควรพิจารณากระบวนการผลิตของท้องถิ่น กระบวนการนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร รวมถึงการชี้ให้เห็นว่าชาวบ้านที่เป็นปัจเจกบุคคลได้ถูกผนวกเข้าสู่ความไม่เป็นท้องถิ่นอย่างไร ความหลากหลายที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นเกิดจากการ “ปรับเปลี่ยน” มากกว่าเกิดจากการ “ปะทะประสาน” จากภายนอกหมู่บ้าน

มาร์ก เอ.ริชี หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน หน้า 14 วันเสาร์ที่ 29 มิถุนายน พุทธศักราช 2545
กระแสทรรศน์ ปีที่ 25 ฉบับที่ 8877

1.1.1 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

บริโณคนิยมกับสังคมนักศึกษา

สังคมไทยทุกวันนี้ทั่วทุกหัวระแหง บรรดาวัยรุ่นที่นิยมชมชอบ คลั่งไคล้แฟชั่นญี่ปุ่น รับเอาวัฒนธรรมตะวันตก ฟังเพลงญี่ปุ่น เพลงฝรั่ง ไม่รู้ว่าเข้าใจความหมายหรือเนื้อหาของเพลงที่ฟังมากนักแค่ไหน ไม่เว้นแม้แต่ในสถาบันการศึกษา นักศึกษาแต่ละคนยังแบมือขอเงินพ่อแม่มาใช้จ่ายทั้งที่ กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ไม่ว่าจะเป็นระดับมัธยมหรือในระดับมหาลัย กระแสบริโณคนิยมทำให้วัฒนธรรมไทยที่คนสมัยก่อนๆ สืบทอดกันมาพลอยหายไปด้วย มีความจำเป็นมากน้อยแค่ไหนประการใด ? การศึกษาเล่าเรียนต้องมีโทรศัพท์มือถือไปโรงเรียน ไปเรียนหนังสือต้องห้อยโทรศัพท์มือถือไว้ที่คอด้วย มันเลยกลายเป็นแฟชั่นอย่างหนึ่งที่ได้เห็นได้ทั่วไป

ผู้บริหาร โรงเรียนหรือครูบาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต้องดูเรื่องเอาโทรศัพท์มือถือ ไปในห้องเรียนเป็นพิเศษหน่อย ตอนนั่งเรียนต้องปิดเครื่องโดยเด็ดขาดเพราะเมื่อมีสายเข้ามาจะรบกวนเพื่อนที่นั่งเรียนอยู่ใกล้ๆ โดยใจเหต

การที่ยังอยู่ในวัยเรียนภาระค่าใช้จ่ายรายเดือนบวกไปถึงค่าโทรศัพท์มือถือตกเป็นภาระของพ่อแม่ ใช่ว่าจะต่อต้านพวกใช้โทรศัพท์มือถือด้วยความอิจฉา ใช้ไปละในเมื่อเรียนไปทำธุรกิจไปแต่ก็เห็นอยู่การมีโทรศัพท์มือถือของพวกเธอทั้งหลายไม่ใช่ประกอบธุรกิจใหญ่โตหรือเล่นหุ้นส่วนหนึ่งใช้ในการประกอบธุรกิจและใช้พูดคุยในเรื่องไร้สาระเป็นส่วนใหญ่

บรรดาโทรศัพท์มือถือที่ ไม่ว่าจะเป็นบริษัทอะไรล้วนแต่ระดมโฆษณาทุกรูปแบบเพื่อดึงดูดใจลูกค้าที่เป็นนักเรียน นักศึกษา มีทั้งลดแลก แจกแถมหรือ โทร.ฟรี เป็นต้น สังคมนักเรียนนักศึกษาจึงเป็นลูกค้าที่มีมากที่สุดขณะนี้! ในรั้วสถาบันการศึกษาใครไม่มีโทรศัพท์มือถือมันเชย เพื่อนจะไม่ยอมรับเข้าสังคมด้วยเพราะเป็นคนแปลกแยกในสังคม ในเมื่อเยาวชนของชาติส่วนหนึ่งคลั่งไคล้ชาวักดูว่าเป็นพระเจ้า เงินคือสิ่งที่จำทำให้ได้เอาพระเจ้ามาห้อยไว้ที่คอ เมื่ออยากได้วัตถุเลยต้องมองย้อนไปที่ครอบครัวบางคนที่มาศึกษาเล่าเรียนในเมืองแต่ครอบครัวอาศัยอยู่ในต่างจังหวัดฐานะทางครอบครัวจะแตก

ต่างกันโดยสิ้นเชิง หลายคนมาเช่าหออยู่เพื่อเรียนหนังสือแต่ละเดือนทั้งค่าเทอม ค่าใช้จ่ายรายวัน พ่อแม่ก็
ต้องรับภาระมากพออยู่แล้วยังไม่รวมค่าโทรศัพท์มือถืออีก

แต่ละครอบครัวมีรายได้ไม่เท่าเทียมกันเมื่อรายรับไม่พอกับรายจ่ายจึงเป็นที่มาอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้
ให้บรรดานักศึกษาชายตัวเพื่อเอาเงินมาเที่ยวสนุกสนานและจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ อีกมากมายตามมาดัง
ที่เห็นกันอยู่เดี๋ยวนี้

สวนสนามนักศึกษา หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน หน้าที่ 19 แคมป์ส-คนรุ่นใหม่ วันศุกร์ที่ 21 มิถุนายน
พุทธศักราช 2545

บริบทระดับท้องถิ่น

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านโนนแต่

เดิมที่บ้านโนนแต่มีชื่อเรียกว่า สี่ก๊ก ความหมายของสี่ก๊กก็คือทางข้ามทางรถไฟ หลังจากนั้นคน
จากหมู่บ้านสี่ก๊กก็เริ่มที่จะเดินทางมาอยู่ทางโนน คำว่าโนนก็คือที่ดินที่เป็นเนินเขา มาจากภาษาญวนซึ่ง
เป็นญวนไซกนนครที่โนนแห่งนี้มีดิน ไม้มากและที่มีมากที่สุดเห็นจะเป็นดินมะค่าแต่ ชาวบ้านเลยเรียกกัน
จนคิดปากว่า บ้านโนนแต่

เหตุที่แต่ละกลุ่มเนื้อพยอมมาจากบ้านเดิมเพราะ ดินที่อยู่เดิมประสบกับปัญหาจากภัยธรรมชาติ
ที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ขาดสนซึ่งได้ย้ายหาที่ทำกินใหม่ที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่อุดม
สมบูรณ์กว่า ซึ่งสภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านโนนแต่นี้ ก่อนที่จะตั้งหมู่บ้านสภาพทางภูมิศาสตร์เดิมของ
หมู่บ้านโนนแต่จะเป็นป่าที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก ทำให้มีสัตว์น้อยใหญ่อาศัยอยู่รอบ ๆ บริเวณ
หมู่บ้านเป็นจำนวนมาก เช่น ช้าง กวาง หมูป่า หมาจิ้งจอก เสือ กระต่าย ฯลฯ พืชพันธุ์ก็เขียววิเศษพอ
ต่อการเลี้ยงสัตว์เลี้ยง ส่วนหนองน้ำก็มีน้ำจากธรรมชาติไว้ใช้ได้ตลอดปี และก็มีสัตว์น้ำมากมายให้ชาว
บ้านได้อาศัยจับกิน ปัจจุบันป่า หนองน้ำหรือห้วยที่เคยมีในอดีต หดไปแล้วเพราะราษฎรที่อพยพเข้ามา
อยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้มีการถางป่าทำไร่เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ป่าจึงหมดไปในที่สุด ส่วนหนอง
น้ำที่เคยมีอยู่ในอดีต ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงให้สามารถเก็บกักน้ำไว้เพื่อรองรับประชาชนที่เพิ่มขึ้นเรื่อย
ๆ

อาชีพครั้งแรกของราษฎรที่อพยพมาอยู่บ้านโนนแต่ คืออาชีพ ทำไร่ข้าวโพด ไร่มัน
ตำปะหลัง ทำนา และหาของป่า และได้เปลี่ยนแปลงอาชีพต่างๆ ดังนี้

1. อาชีพเดิมที่เลิกทำแล้ว คืออาชีพ หาของป่า เลิกไปเพราะ ป่าไม้หมดไป ซึ่ง
เกิดจากการถางป่าทำไร่ของราษฎร เลิกทำเมื่อ พ.ศ. 2500
  - อาชีพ เลี้ยงควาย เลิกไปเพราะ ชาวนาได้เปลี่ยนจากการใช้แรงงานสัตว์มา
เป็นการใช้เครื่องจักรแทน เลิกทำเมื่อ พ.ศ. 2540
2. อาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้น คือ อาชีพ เลี้ยงไก่, เลี้ยงสุกร เมื่อ พ.ศ. 2538
และอาชีพ เย็บผ้า เมื่อ พ.ศ. 2538 เลี้ยงเป็ด 2544

การเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า โรงเรียน มีเมื่อปี พ.ศ. 2543

1. ถนนเริ่มก่อสร้างหมู่บ้านมีสภาพถนนแบบ เป็นถนนลูกรัง เมื่อ พ.ศ.2543 ยาว

2. ไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2521

3. ประปาหมู่บ้านสร้างเมื่อ พ.ศ. 2536

2. สภาพปัจจุบัน

ประชากร

1. ในหมู่บ้านโนนแต่ มีครัวเรือน 290 ครอบครั มีบ้าน 314 หลังคาเรือน
2. มีประชากรทั้งหมด 1,468 คน ชาย 732 คน หญิง 736 คน

ตารางที่ 4.1 จำนวนร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากรบ้านโนนแต่

วัย	จำนวน
1 วัน - 3 ปีเต็ม	55
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	60
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	180
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	55
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	74
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	600
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	80
60 ปี 1 วันขึ้นไป	90
รวม	1,194

3. ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีฐานะยากจนไม่มีผู้อุปการะในหมู่บ้าน มีจำนวน 4 คน ปัจจุบันได้รับการสงเคราะห์จากรัฐ จำนวน 7 คน

4. ในหมู่บ้านมีคนพิการ จำนวน 5 คน และมีคนพิการที่ได้เรียน 4 คน ไม่ได้เรียน 1 คน

5. การประกอบอาชีพ

ตารางที่ 4.2 จำนวนร้อยละของการประกอบอาชีพในหมู่บ้านโนนแต่

อาชีพ	จำนวน/ครัวเรือน
ทำนา	20
ทำไร่	20
ค้าขาย	20
ทำสวน	15
รับราชการ	18
รับจ้าง	250
ผู้มีอาชีพทำนาแต่ไม่มีที่เป็นของตัวเอง	10

เตียงสัตว์	10
------------	----

ตารางที่ 4.3 ร้อยละของประชากรในบ้านบะเสียวที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

จำนวนไร่	จำนวนครอบครัว
1 - 5 ไร่	13
6 - 10 ไร่	14
11 - 12 ไร่	22
13 - 50 ไร่	15
50 ไร่ขึ้นไป	-
รวม	64

ปัจจุบันในหมู่บ้านโนนแต

1. มีร้านค้า 15 ร้าน มีโรงสี 2 โรง มีสถานประกอบการ 1 แห่ง คือ ตัดเย็บเสื้อผ้า มีการจ้างงาน 4 คน

มีสัตว์เลี้ยง วัว 400 ตัว, เป็ด 1000 ตัว, ไก่ 1,700 ตัว, สุกร 120 ตัว

2. ปัจจุบันมีแหล่งน้ำ (ทั้งของสาธารณะและส่วนบุคคล)

แหล่งน้ำในหมู่บ้านโนนแต ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นสระน้ำขนาดใหญ่ที่จุน้ำได้เพียงพอ กับความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านได้ตลอดปี โดยใช้ระบบการประปาเข้ามาใช้ และหนองน้ำ ขนาดเล็กจะไว้สำหรับเลี้ยงปลา หัวจะมีลักษณะยาวไปตามที่นาของประชาชนมีไว้สำหรับจับสัตว์น้ำกิน และมีไว้สำหรับการเกษตร ซึ่งน้ำที่ขังอยู่จะมีไม่ตลอดปี และบ่อบาดาลก็จะมีไว้เพื่ออุปโภค น้ำก็จะมีรส เค็มบ้าง จืดบ้างแล้วแต่พื้นที่ที่ทำการขุดเจาะ ซึ่งจุดเด่นของแหล่งน้ำในหมู่บ้าน คือ แหล่งน้ำที่สามารถ สนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเพียงพอ และจุดด้อย คือ หัวที่มีขนาดเล็กไม่สามารถเก็บน้ำ ได้มาก ทำให้น้ำไม่เพียงพอกับการใช้ในการเกษตร

ตารางที่ 4.6 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำจำแนกตามแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำ	จำนวน (บ่อ)	การใช้น้ำ	
		ตลอดปี	ไม่ตลอดปี
บ่อน้ำตื้น	150		✓
บ่อบาดาล	15	✓	
สระน้ำ	3	✓	
คลองน้ำ	1		✓
หัว	1		✓

หนอง	3		
ฝายกั้นน้ำ	1		

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมดบ้าน

1.2.3.1 มีพื้นที่ทำการเกษตร 3,361 ไร่ เป็นที่นา 640 ไร่

เป็นที่สวน 1000 ไร่

1.2.3.2 มีผลผลิตด้านทำนาทั้งหมดบ้านปีละ จำนวน 283 เกวียน

ขายไปจำนวน 140,000 กิโลกรัม/ เกวียน เก็บไว้รับประทาน

จำนวน 140,000 กิโลกรัม/เกวียน

1.2.3.3 ทั้งหมดบ้านซื้อปุ๋ยเคมีปีละ 1,700 กระสอบ ใช้ปุ๋ยคอก 5,000 กระสอบ

1.2.3.4 มีผลผลิตอื่น ๆ

1. ทำสวนแตงโม จำนวน 1 ครอบครัวย

ได้ผลผลิต ประมาณ 30,000 บาท/ปี

2. ทำไร่มันสำปะหลัง จำนวน 150 ครอบครัวย

ได้ผลผลิตทั้งหมดบ้าน ประมาณ 1,700,000 บาท/ปี

ทำไร่ปอ จำนวน 20 ครอบครัวย

ได้ผลผลิตทั้งหมดบ้าน ประมาณ 100,000 บาท/ปี

3. มีการผลิตสินค้าในหมู่บ้านเพื่อจำหน่าย

ผลิตทอเสื่อกก ครอบครัวยที่ผลิตมี 43 ครอบครัวย

มีรายได้เข้าหมู่บ้าน ประมาณปีละ 279,500 บาท

ผลิตตัดเย็บเสื้อผ้า ครอบครัวยที่ผลิตมี 1 ครอบครัวย

มีรายได้เข้าหมู่บ้าน ประมาณปีละ 120,000 บาท

4. รายชุกรในหมู่บ้านออกไปขายแรงงานต่างถิ่น จำนวน 80 ครอบครัวย

มีจำนวน 100 คน ทุกคนที่ไปทำงานส่งเงินเข้าหมู่บ้านรวมทั้งหมดประมาณปีละ

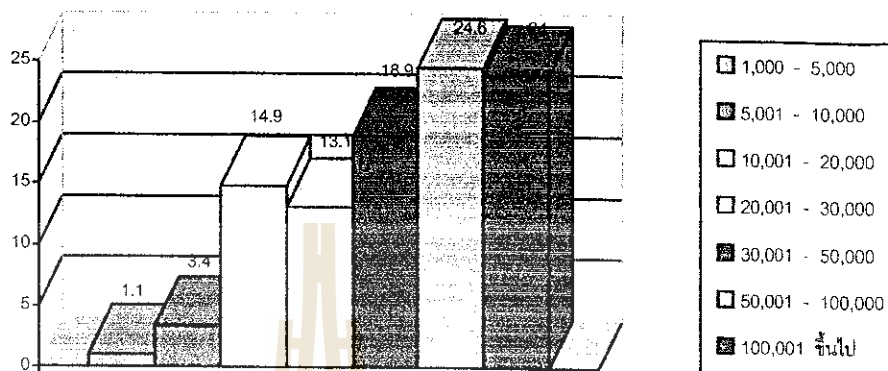
12,000,000 บาท

4. รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัวย โดยสรุปรวมทั้งหมดประมาณ

ตารางที่ 4.7 ร้อยละของรายได้ของประชาชนในหมู่บ้านโนนแค

ช่วงของรายได้ (บาท/ปี)	ร้อยละ
1,000 - 5,000	1.1
5,001 - 10,000	3.4
10,001 - 20,000	14.9
20,001 - 30,000	13.1
30,001 - 50,000	18.9
50,001 - 100,000	24.6

100,001 ขึ้นไป	24
รวม	100

แผนภูมิ 4.7 ร้อยละของรายได้ของประชาชนในหมู่บ้านโนนบัว

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

1.2.4.1 มีวัดจำนวน 1 แห่ง ชื่อ วัดบ้านโนนบัว

มีพระ 5 รูป เณร 2 รูป

1.2.4.2 ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาอีสาน

1.2.4.3 ภูมิปัญญาชาวบ้าน

(ก) ด้านเกษตรกรรม (เช่น การเพาะปลูก การขยายพันธุ์พืช การเลี้ยงสัตว์ การเพาะพันธุ์สัตว์ การทำไร่สวนผสม การปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร

จังหวัดชัยภูมิ รหัสไปรษณีย์ 36130

(ข) ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (เช่น การจักสาน (ทอเสื่อ / สานกระด้ง / กระติบข้าว / แห / อวน ฯลฯ) การช่าง (ช่างตีเหล็ก / เหล็ก / ขวาน / ปั่นโอง ฯลฯ) การแกะสลัก การตัดเย็บเสื้อผ้า อื่น ๆ เป็นต้น)

(ง) ด้านศิลปกรรม (เช่น) การวาดภาพ (จิตรกรรม) การปั้น (ประติมากรรม) นาฏศิลป์ ดนตรี การแสดง การละเล่นพื้นบ้าน นันทนาการ อื่น ๆ เป็นต้น)

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองโดยภาพรวม มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้พิการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีในหมู่บ้านพบว่า

จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านพบว่า มีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน คือ เป็นโครงการที่รัฐบาลจัดทำขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่มีฐานะยากจนและขาดเงินลงทุนในการประกอบอาชีพ เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งตนเองให้เกิดขึ้นโดยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว รวมถึงการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองตนเอง

2) เงิน 1 ล้านบาท

จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านพบว่า ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับ เงิน 1 ล้านบาท ในระยะแรก ดังนี้ คือ เป็นเงินได้เปล่าจากรัฐบาลโดยแบ่งให้ครอบครัวละเท่า ๆ กัน ต่อมาผู้นำชุมชนจึงได้เรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านเพื่อเปิดเวทีประชุมเพื่อจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้น และทางหน่วยงานของรัฐได้เข้ามาชี้แจงและให้ความรู้เกี่ยวกับเงิน 1 ล้านบาท ที่รัฐบาลอนุมัติให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาทว่าจะนำเงินไปใช้ในกรณีใดได้บ้าง ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจมากขึ้น ว่าเป็นเงินที่รัฐบาลให้มาเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ในชุมชนและตั้งเป็นกองทุนหมู่บ้าน โดยเลือกคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อจัดตั้งระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านร่วมกับสมาชิกกองทุน ฯ และมีการประชุมสมาชิกเพื่อชี้แจงระเบียบต่าง ๆ ให้สมาชิกทราบว่าเงินที่รัฐบาลจัดสรรมานั้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ซึ่งมีนักศึกษาตาม โครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นผู้ติดตามและประเมินผลให้ทางสถาบันการศึกษาได้ทราบทุกเดือน

3. คณะกรรมการ

จากการสำรวจและการสัมภาษณ์พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่นั้นไม่เข้าใจการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เพราะคณะกรรมการในหมู่บ้านส่วนมากไม่เข้าใจในการดำเนินงานว่าต้องปฏิบัติอย่างไร เมื่อพัฒนาการอำเภอได้เข้ามาชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ปรากฏว่าคณะกรรมการมีความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่มากขึ้นและการดำเนินงานมีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

4) ผู้สมัครขอผู้

จากการเก็บข้อมูล สมาชิกที่ยื่นโครงการขอผู้เงิน ประมาณร้อยละ 50% ของสมาชิกทั้งหมด และการอนุมัติต้องได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งบ้านโนนแต่ หมู่ 7 ต.ลาดบัวขาว อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา มีสมาชิกที่ยื่นโครงการขอผู้เงินจำนวน 76 ราย ได้รับการอนุมัติจำนวน 76 ราย

5.) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ที่เข้าใจในระเบียบการชำระเงินคืน ว่าเงินที่ผู้ชำระคืนเงินคืนพร้อมดอกเบี้ยนั้น เงินคืนทั้งหมดก็ให้สมาชิกในหมู่บ้าน ได้กู้ยืมไปประกอบอาชีพ ส่วนดอกเบี้ยก็จะจัดสรรตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านที่ได้จัดตั้งไว้

6) นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต

โครงการนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต มาจากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน

จุดเด่น คือ คณะกรรมการประชุมร่วมกันและมีมติ 3 ใน 4 ของคณะกรรมการทั้งหมด จำนวน 15 คนว่าจะอนุมัติให้ใครเป็นผู้กู้โดยพิจารณาคุณสมบัติ ดังนี้

1. ความสามารถในการชำระหนี้คืน
2. ความขยันอดทนในการทำงาน
3. ความซื่อสัตย์
4. โครงการที่ยื่นกู้ เพื่อนำไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย หรือบรรเทาเหตุฉุกเฉินหรือจำเป็นเร่งด่วน
5. หลักคำประกันที่เป็นบุคคลหรือทรัพย์สิน

จุดด้อย คือ ผู้ที่มีสภาพคล่องทางการเงินน้อยหรือผู้ที่มีฐานะยากจนจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการให้กู้เงินจำนวนน้อยกว่าผู้มีสภาพคล่องทางการเงินที่ดีกว่าซึ่งตามความเป็นจริงผู้ขอกู้กรณีนี้มีความขยันและสามารถนำเงินกู้ไปปฏิบัติตามโครงการได้จริง ซึ่งจากการพิจารณาโครงการคณะกรรมการชุดแรกยกย่องถือว่า ผู้ที่มีฐานะยากจนจะไม่นำเงินส่งคืนกองทุนได้ ทำให้สมาชิกบางรายเกิดความไม่พอใจในผลการพิจารณาเงินกู้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน

จุดเด่น คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในตำแหน่งเหรัญญิก และเลขานุการ ได้ร่วมกันจัดเก็บเอกสารและดูแลรักษาเงินกองทุนรายได้ของกองทุนและเงินอื่น ๆ ที่ได้จากการบริจาครวมทั้งจัดทำบัญชีอย่างรอบคอบและเกิดประโยชน์สูงสุด และเมื่อได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานของรัฐและบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านได้เข้ามาแนะนำส่งเสริม ทำให้เหรัญญิกและเลขานุการมีความสนใจในการเข้าร่วมประชุม อบรม รวมถึงการปฏิบัติตามคำแนะนำในด้านการจัดทำบัญชีได้อย่างถูกต้องตามกระบวนการจัดทำบัญชีตามระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

จุดด้อย คือ คณะกรรมการที่มีหน้าที่จัดทำบัญชีขาดประสิทธิภาพในการทำบัญชี ส่งผลให้การทำงานเกี่ยวกับการทำบัญชีของกองทุนมีอุปสรรคและ ไม่มีความกระตือรือร้นในการจัดทำบัญชีหากขาดการกระตุ้นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คณะกรรมการไม่มีเวลาในการทำงานมากนัก

3) กระบวนการในการรับชำระหนี้

จุดเด่น คือ ในการชำระหนี้คืนเงินกู้ของสมาชิกต้องไปชำระที่ธนาคาร โดยผ่านบัญชีธนาคารแล้วนำไปเสร็จชำระหนี้มาขึ้นต่อคณะกรรมการ โดยที่เงินนั้น ไม่ต้องผ่านมือคณะกรรมการเพื่อเป็นการป้องกันการทุจริตของคณะกรรมการ

จุดค้อย คือ ขาดการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการชำระคืนเงินกู้ให้แก่สมาชิก เพราะสมาชิกบางรายคิดว่าต้องคืนเงินกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

4) บทบาทของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต

มีบทบาทหน้าที่ในด้านการเข้าไปส่งเสริมพัฒนาและติดตามประเมินผลการวิจัยนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการปฏิบัติงานเรียนรู้ร่วมกับประชาชนในหมู่บ้าน

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง (Immediate Result) พบว่า

1.1 จำนวนผู้กู้ พบว่า บ้านโนนแค หมู่ 7 ตำบลลาดบัวขาว อ่างทอง จังหวัด นครราชสีมา มีสมาชิกผู้ขอกู้ จำนวน 76 คน

1.2 ยอดเงินให้กู้ พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้อนุมัติเงินกู้ทั้งหมด 1 ล้านบาทถ้วน โดยอนุมัติเงินมลให้กู้ต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 20,000 บาท

จุดเด่น คือ การเปิดโอกาสให้สมาชิกยื่นโครงการขอกู้ในจำนวนเงินได้ตามต้องการ แต่ไม่เกินรายละเอียด 20,000 บาท จากการเก็บข้อมูลพบว่า สมาชิกให้ความสนใจในการยื่นเสนอโครงการขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน **จุดค้อย** คือ ในการยื่นเสนอโครงการขอกู้เงินสมาชิกไม่สามารถพิจารณาให้ได้ทั้งหมด และการอนุมัติยอดเงินกู้บางรายได้เงินไม่ตรงตามคำขอกู้

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) พบว่า

2.1 จำนวนผู้กู้ได้ คือ สมาชิกกองทุน ซึ่งกู้ได้จำนวน 76 ราย

2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน พบว่าจากการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านทำให้หมู่บ้านมีเงินสะสม ปีละ 60,000 บาท ซึ่งได้จากดอกเบี้ยของเงินทุน 1 ล้านบาท

2.3 การขยายกิจการของผู้กู้ พบว่ามีผู้กู้รายหนึ่งที่สามารถขยายกิจการจากการเลี้ยงปลา เพิ่มเป็นเลี้ยงไก่บนบ่อปลา ซึ่งได้ทุนจากการขายปลาในแต่ละงวด ซึ่งการเลี้ยงปลา ระยะเวลา 3 เดือน ก็สามารถจับขายได้

จุดเด่น คือ จากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลพบว่าจำนวนสมาชิกยื่นขอกู้ได้ผ่านการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ถึงร้อยละ 100 ของผู้กู้ทั้งหมด ทำให้สมาชิกมีเงินทุนในการประกอบอาชีพ เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ขึ้นในหมู่บ้าน และแต่ละปีจะมีเงินทุนสะสมปีละ 60,000 บาทและผู้กู้สามารถมีกิจการเพิ่มขึ้น

จุดค้อย คือ สมาชิกบางรายที่ยื่นขอกู้เงินได้รับเงินกุน้อยจึงไม่เพียงพอในการนำเงินทุนไปประกอบอาชีพ และเงินสะสมอาจจะเก็บได้ไม่หมด และจุดค้อยของการขยายกิจการ คือ ระยะเวลาในการขยายกิจการมีน้อย ทำให้ผลผลิตที่ได้จะจำหน่ายไม่ทันเวลาการกำหนดส่งคืนเงิน

3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) พบว่า

3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง พบว่าจากการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้นมาทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสังคม ประชาชนในหมู่บ้านมีความ

สามัคคีกันมากขึ้น ด้านเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้านจำนวนมาก ด้านสิ่งแวดล้อม หมู่บ้านมีความสะอาดถูกสุขลักษณะ

3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่ากองทุนหมู่บ้านมีเครือข่ายการเรียนรู้จากชุมชนอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน และจากการเข้าฝึกอบรมจากหน่วยงานของภาครัฐ

3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด พบว่า ผู้ผู้ได้ติดต่อค้าขายกับชุมชนใกล้เคียง

3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า จากการสัมภาษณ์ผู้ผู้ ผู้ผู้ต้องการรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางที่จะมาเอาเปรียบ

ทำให้ได้แนวคิดที่จะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนในหมู่บ้านทางด้านเศรษฐกิจได้

3.5 อื่น ๆ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตผ่านงานและจบหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต ได้รับประกาศนียบัตรบัณฑิตตาม โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2545

จุดเด่น คือ ประชาชนในหมู่บ้านมีความสามัคคี และมีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น

จุดด้อย คือ ชุมชนยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้าน

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ผู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของผู้ผู้

จุดเด่น คือ เดิมผู้ผู้มีประสิทธิภาพและมีความเชี่ยวชาญในอาชีพที่ได้ขอยื่นโครงการนั้นมาก่อน แล้วจึงมีความมั่นใจว่า การประกอบอาชีพตามโครงการดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ และสามารถชำระคืนเงินกู้ได้ทั้งหมด ทันเวลาที่กำหนดได้

จุดด้อย คือ ผู้ผู้ไม่ศึกษาหาความรู้และวิธีการใหม่ ๆ เพิ่มเติมเพื่อนำมาปรับปรุงกิจการที่ตัวเองดำเนินการ รวมถึงการขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งผลให้ผลการดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จตามที่วางเป้าหมายไว้

2) อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับบริบทของหน่วยระบบ B

2.1 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

2.1.1 ตัวชี้วัดระดับประเทศ ซึ่งรายละเอียดอธิบายไว้ใน (ตอนที่ 1 ข้อ 1.1)

2.1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งรายละเอียดอธิบายไว้ใน (ตอนที่ 1 ข้อ 1.2)

2.1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว

ความรู้ความสามารถของผู้ผู้และครอบครัว พบว่าจากการสัมภาษณ์และสอบถามคิดเป็นประมาณร้อยละ 97 ของจำนวนผู้ผู้ทั้งหมด ที่ผู้ผู้มีประสิทธิภาพและความรู้เกี่ยวกับกิจการที่จะดำเนินการ และทรัพย์สินของผู้ผู้และเครือญาติจะอยู่ในรูปของที่ดิน และเงินสด ส่วนหนี้สินของผู้ผู้ในด้านหนี้สินนั้นส่วนมากผู้ผู้จะมีหนี้สินกับธนาคาร. โดยดอกเบี้ยของธนาคารประมาณร้อยละ 8 บาท

ต่อ ปี ธนาคารที่ผู้กู้เป็นหนี้มากที่สุดคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ส่วนดอกเบี้ยนาย
ทุนนอกระบบประมาณร้อยละ 5 บาทต่อเดือน นายทุนที่ให้กู้ยืมเป็นบุคคลที่อยู่ทั้งในและนอกหมู่บ้าน

อาชีพและรายได้ อาชีพหลักของผู้กู้ส่วนใหญ่ คือ อาชีพด้านการเกษตร เช่น ทำไร่ ทำนาที่สร้าง
รายได้ให้กับครอบครัว เฉลี่ยหนึ่งปีมีรายได้ประมาณ.....บาทต่อปี

และอื่น ๆ คือ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตปฏิบัติงานและกำกับติดตามการดำเนินงาน โครงการกอง
ทุนหมู่บ้าน

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืมกองทุน

จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืมกองทุนหมู่บ้าน

จุดเด่น คือ. กลุ่มผู้กู้เงินนำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพ ตามโครงการที่เสนออื่นเข้าไป และ
สามารถปฏิบัติได้จริง

จุดด้อย คือ กลุ่มผู้กู้เงินบางรายไม่สามารถนำเงินไปลงทุนได้ตามโครงการที่ขอกู้

2) เงินอื่น ๆ คือ เงินลงทุนส่วนตัวของผู้กู้ซึ่งนำมารวมกับเงินที่กู้มาได้ เพื่อให้เพียงพอต่อการลงทุนประกอบอาชีพ

3) สถานที่และวัตถุดิบ สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินงานส่วนมากจะเป็นที่ดินของตนเอง
ส่วนในด้านวัตถุดิบจะใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นตนเองหรือท้องถิ่นใกล้เคียงหรืออาจใช้วัตถุดิบจากแหล่งอื่นที่
อยู่ห่างไกล ซึ่งจะเป็นส่วนของการประกอบอาชีพเกี่ยวกับอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้า
พันธุสัตว์ เมล็ดพันธุ์พืช อาหารสัตว์ ปุ๋ย เป็นต้น

4) เทคนิควิธีทำงาน พบว่า ผู้กู้รายใดมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพนั้น ๆ มาแล้ว
ก็จะสามารถรู้เทคนิคและวิธีทำงาน ได้ดีกว่าผู้ที่ไม่มีประสบการณ์มาก่อน เช่น การปลุกมันสำปะหลัง
ก่อนปลุกมัน ผู้ดำเนินกิจการที่มีความรู้ในเรื่องของการเร่งการเจริญเติบโตของมัน ก็จะทำการแช่ลำต้น
ของมันสำปะหลังในน้ำยาเร่งการเจริญเติบโตก่อน ประมาณ 10 นาที จึงนำมาปลุกจะทำให้มันสำปะหลัง
เกิดคิ และ โตเร็ว เป็นต้น

5) กำลังทำงาน พบว่า กำลังทำงานจะเป็นแรงงานภายในครอบครัวหรือในเครือญาติ
ของตนเอง และมีการจ้างแรงงานเป็นบางส่วนที่เกินกำลังแรงงานในครัวเรือน เช่น แรงงานในหมู่บ้าน
และแรงงานนอกหมู่บ้าน

3) อื่น ๆ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตได้ความรู้และประสบการณ์เพิ่มและนำความรู้ที่
ได้จากการเรียนรู้ร่วมงานจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมาใช้เป็นแนวทางในการทำสารนิพนธ์

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย

จุดเด่น คือ ผู้กู้ทำการประกอบอาชีพตามกระบวนการอย่างถูกวิธี ก็จะทำให้การดำเนินงาน
ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

จุดด้อย คือ ผู้กู้ไม่มีการพัฒนาวิธีการและกระบวนการ รวมถึงเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้ผล
ผลิตที่ดีขึ้นและมีคุณภาพมากขึ้น

1) การหาตลาดที่ดี

จุดเด่น คือ มีพ่อค้าคนกลางมารับสินค้าจากผู้ผลิตโดยตรงและสินค้าบางส่วนได้จำหน่ายทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน

จุดด้อย คือ ด้านการตลาด ขาดการรวมกลุ่มระหว่างผู้ผลิต ทำให้ไม่มีอำนาจในการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง และผู้ผลิตไม่แสวงหาตลาดเพิ่มจากเดิมที่มีอยู่ จึงส่งผลให้ผู้ผลิตเสียโอกาสในการเพิ่มรายได้ หากมีตลาดมารองรับสินค้าเพิ่มมากขึ้น ผู้ผลิตสามารถเลือกตลาดส่งสินค้าได้ และเป็นข้อได้เปรียบในการกำหนดราคาสินค้าได้

3) การหาวัตถุดิบที่ดี

จุดเด่น คือ วัตถุดิบส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน และมีส่วนที่ต้องนำเข้าจากภายนอกหมู่บ้าน เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและปริมาณของผลผลิต

จุดด้อย คือ เนื่องจากวัตถุดิบบางอย่างภายในหมู่บ้านขาดคุณภาพและมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ผลิต

4) การจัดทำบัญชี

พบว่า ผู้มีส่วนมากจัดทำบัญชีไม่เป็นระบบ ไม่สามารถตรวจสอบได้ ขาดความรู้ ความชำนาญด้านการจัดทำบัญชีโดยตรง ใช้หลักในการจำ ขาดการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นอุปสรรคในการจัดทำบัญชี จึงทำให้ไม่ทราบถึงต้นทุนการผลิตและผลกำไรที่แท้จริง

5) การวิเคราะห์ประเมิน จากการทำกิจกรรมตามโครงการในหมู่บ้าน ทำให้ยังไม่สามารถทราบได้ทั้งหมดว่าผู้ที่จะประสบผลสำเร็จมากน้อยอย่างไร เนื่องจากผู้ບางรายยังไม่ได้จำหน่ายผลผลิต

6) อื่น ๆ กระบวนการในการปฏิบัติงานของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต เป็นการศึกษาดูงานในภาคสนาม โดยการติดตามผลการดำเนินงานของสมาชิกผู้กู้เป็นรายกรณี ในด้านการนำเงินไปลงทุนเพื่อประกอบอาชีพ หรือประกอบธุรกิจ และมีการส่งเสริมแนะนำอาชีพให้กับสมาชิกตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกับสมาชิก

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

จุดเด่น คือ ผู้กู้มีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณเดือนละ 1,000 – 1,500 บาท มีอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพเพิ่มที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ต่อไป และนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตได้ประสบการณ์ในการเรียนรู้กิจการที่ผู้กู้ดำเนินการ

จุดด้อย คือ ผู้กู้มุ่งหวังแต่รายได้และเพิ่มผลผลิตเพียงอย่างเดียวทำให้ผลผลิตที่ออกมาไม่มีคุณภาพ ทำให้สินค้าจำหน่ายได้ในราคาต่ำ

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

จุดเด่น คือ ผู้กู้ได้ขยายกิจการ จากการนำเงินกู้มาต่อยอดกิจการเดิม ซึ่งเป็นลักษณะของการค้าขายหรือการบริการ และผู้กู้ศึกษาค้นคว้าหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตของตนเอง ซึ่งเป็นการผลิตแบบเดิมอยู่ และสามารถนำไปแก้ปัญหาได้ และนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตได้มีโอกาสเรียนรู้การดำเนินงานของผู้กู้

จุดค้อย คือ ผู้กู้บางรายไม่นำเงินไปขยายกิจการหรือลงทุนประกอบอาชีพให้เกิดประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น

3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

จุดเด่น คือ ครอบครัวของผู้กู้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง

และสามารถดำเนินกิจการของตนเองต่อไปได้ และพบว่าประชาชนส่วนหนึ่งได้กลับคืนถิ่น เนื่องจากมีกองทุนที่สามารถช่วยเหลือผู้ไม่มีเงินทุนในการประกอบอาชีพให้สามารถกู้ยืมได้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ และนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตที่เข้าปฏิบัติงานอยู่ในชุมชนมีความรู้สึกผูกพันกันและทำให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิดความสามัคคี

จุดค้อย คือ ผู้กู้ทำการประกอบอาชีพแบบไม่จริงจังเท่าที่ควรทำให้ไม่เกิดการสร้างงานอย่างแท้จริง ทำให้เกิดหนี้สินที่เป็นภาระต่อประชาชนเป็นผลทำให้ระบบเงินกู้ของนายทุนเกิดสภาพคล่องเมื่อครบกำหนดเวลาที่ต้องชำระเงิน เพราะประชาชนต้องไปกู้ยืมเงินจากนายทุนนอกระบบมาชำระหนี้สิน ซึ่งเป็นผลมาจากผู้กู้ไม่ได้นำเงินไปลงทุนจริงหรือเพราะกิจการที่ลงทุนทำไปไม่เกิดผล และการละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดไปทำงานเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้กับกองทุน ส่งผลให้แรงงานภาคการเกษตรในท้องถิ่นลดน้อยลง

ผลการทดลองวิธีการใหม่

วิธีการทำบัญชีแบบใหม่ ผลการทดลองพบว่า ขั้นตอนการที่บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านได้เชิญ ประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขา เข้าประชุมและอบรมเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการและอบรมการจัดทำบัญชีและได้พบว่าช่วงที่มีการอบรมทางคณะกรรมการจะมีความกระตือรือร้นในการอบรม หลังจากอบรมเสร็จแล้วทางคณะกรรมการก็ไม่สามารถเข้าใจงานด้านบัญชี ทางบัณฑิตกองทุนจึงต้องเข้าไปชี้แจงและจัดทำเป็นตัวอย่างให้กับคณะกรรมการแก่คณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่มีความชำนาญทางด้านการจัดทำบัญชีรวมทั้งไม่มีประสบการณ์มาก่อนการจัดทำบัญชีจึงล้มเหลว

ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

อาชีพเลี้ยงไก่ จำนวน 10 ราย

ปัจจัยนำเข้า คือ

- เงินที่กู้มาได้ 100,000 บาท
- เงินทุนส่วนตัว 300,000 บาท
- สถานที่บริเวณบ้าน
- วัตถุดิบ เช่น เศษอาหาร อาหารสำเร็จรูป (อาหารไก่)

แรงงานภายในครอบครัว

กระบวนการ ที่ดีได้แก่

1. โรงเรือนและอุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยงเหมาะสม
2. ให้อาหารที่มีคุณภาพดี และมีสูตรอาหารถูกต้องตามระยะการเจริญเติบโตของไก่
3. มีการสุขาภิบาลที่ดี และมีการทำวัคซีนอย่างถูกต้อง
4. มีการดูแลเอาใจใส่อย่างดี

โรงเรือนที่เหมาะสม

1. การเลือกสถานที่สร้างโรงเรือน

การเลี้ยงไก่ควรเลี้ยงไว้ในโรงเรือนหรือเล้า ไม่ควรเลี้ยงไก่ไว้ตามใต้ถุนบ้าน เพราะนอกจากจะไม่ถูกสุขลักษณะแล้ว ผู้ที่อาศัยอยู่บนบ้านจะถูกไรไก่อรบกวน ควรเลือกสถานที่สร้างคอกไก่นี้

1. อยู่ในบริเวณที่น้ำไม่ท่วมถึง
2. มีแหล่งน้ำจืดใช้เลี้ยงและให้ไก่กินอย่างเพียงพอและตลอดไป
3. มีการคมนาคมสะดวก มีไฟฟ้าพร้อม โรงเรือนควรอยู่ห่างถนนใหญ่ที่มีรถบรรทุกวิ่งผ่านเสมอเพื่อขจัดปัญหาเสียงรบกวนจากยานพาหนะ และป้องกันโรคระบาด
4. ห่างจากบริเวณที่ใส่ยาฆ่าแมลงอยู่ประจำ และไม่อยู่ในแหล่งที่มีหนู แมลงหรือฝูงชุกชุม

2. การจัดวางโรงเรือนเลี้ยงไก่ ให้หันหัวเล้าไปหาทิศตะวันออกเพื่อลดความร้อนจากแสงอาทิตย์ และรับลมเย็นเข้าทางด้านข้างโรงเรือน

3. การสร้างโรงเรือน การสร้างโรงเรือนสามารถทำได้หลายแบบ โดยวิธีง่าย ๆ และใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ ไม้ยูคาลิปตัส จาก เป็นต้น อาจสร้างเป็นแบบเพิงหมาแหงน เพิงหมาแหงนกลาย แบบหน้าจั่ว หรือหน้าจั่วกลาย ขอให้สามารถกันแดดกันฝน และป้องกันศัตรูต่าง ๆ เช่น แมว สุนัข หนู ฯลฯ ได้ภายในโรงเรือน ต้องมีการระบายอากาศได้ดี รักษาความสะอาดได้ง่าย และที่สำคัญต้องมีราคาถูก

4. อัตราส่วนพื้นที่ ควรจัดเตรียมพื้นที่เลี้ยงให้เหมาะสมกับอายุของไก่ ไม่ควรเลี้ยงไก่หนาแน่นเกินไป เพราะจะมีผลต่อการเจริญเติบโต และการจิกกัดกันของไก่ ซึ่งจะทำให้มีการตายหรือสูญเสียเพิ่มขึ้น

อุปกรณ์ที่จำเป็นในการเลี้ยงไก่

อุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเลี้ยงไก่ ประกอบด้วย

1. ที่ให้อาหาร ควรมีภาชนะสำหรับใส่อาหารให้ไก่กิน เพื่อไม่ให้อาหารสูญเสียไปหากโปรยให้ไก่กิน แล้วไก่กินไม่หมด นอกจากนี้ ยังป้องกันการปนเปื้อนจากเชื้อโรคหรือพยาธิบนพื้นดินด้วย ซึ่งภาชนะที่ใช้ใส่อาหารเลี้ยงไก่มีหลายแบบ เช่น ลักษณะเป็นถาด ถังแขวนหรือเป็นราง โดยอาจจะใช้แบบใดก็ได้ หรือจะดัดแปลงจากวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้ลดค่าใช้จ่าย

ในการต้องซื้อหา เช่น อาจจะใช้ไม้ไผ่ผ่าซีก เป็นต้น แต่ที่สำคัญที่ผู้เลี้ยงจะต้องเอาใจใส่ คือ ความสะอาดของภาชนะคังกล่าว โดยจะต้องทำความสะอาดทุกวัน อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง

2. น้ำที่ให้ ก็มีหลายแบบเช่นเดียวกับที่ให้อาหาร จะใช้แบบใดก็ได้แต่จะต้องคำนึงถึงอายุไก่ด้วย จะต้องทำความสะอาดทุกวัน และมีน้ำอยู่ในภาชนะตลอดเวลาที่ใช้เลี้ยงไก่

3. รางวางไข่ เป็นสถานที่ให้แม่ไก่ออกไข่หรือวางไข่ ซึ่งรางวางไข่อาจจะทำจากวัสดุต่างๆ เช่น ไม้ไผ่เศษไม้ หรืออาจจะใช้ตะกร้า บุงก็ ถังน้ำก็ได้ ขนาดรางไข่ที่เหมาะสมจะกว้าง 1 ฟุต ยาว 1 ฟุต และสูง 4-8 นิ้ว ภายในรางวางไข่ปูด้วยหญ้าแห้ง ใบไม้แห้ง ฟาง แกลบ เป็นต้น และควรคังรังไข่ไว้ในที่ร่มอากาศถ่ายเทได้ดี

4. คอนนอน จะมีหรือไม่มีก็ได้ แต่คอนนอนจะใช้สำหรับให้ไก่เกาะนอนโดยจะพาดจากด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่งของโรงเรือน คอนนอนที่ดีควรจะมีกลมเกลี้ยง เพราะไก่จะจับได้ดี และช่วยไม่ให้เกิดรอยแผลที่หน้าอก ควรจะไม่วางสูงมากนัก ที่นิยมกันจะวางสูงจากพื้นดินประมาณ 1 เมตร

ขั้นตอนการเลี้ยงไก่ แบ่งออกตามอายุของไก่ได้ดังนี้

1. การเลี้ยงลูกไก่เล็ก อายุ 0-6 สัปดาห์
2. การเลี้ยงไก่รุ่น อายุ 7-14 สัปดาห์
3. การเลี้ยงไก่พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ อายุ 21 สัปดาห์ขึ้นไป

การเลี้ยงลูกไก่เล็ก อายุ 0-6 สัปดาห์

การเตรียมรับลูกไก่

1. ควรจัดเตรียมเปิดไปเครื่องกก 3-4 ชั่วโมง ก่อนลูกไก่มาถึง โดยตั้งอุณหภูมิเครื่องกกตามการเปลี่ยนแปลงของอายุลูกไก่ คังนี้ ปกติจะทำการกกลูกไก่เป็นเวลา 2-3 สัปดาห์ โดยพิจารณาจากอุณหภูมิและสภาพแวดล้อมเป็นหลัก นอกจากนี้ควรขยายแผ่นด้อมกกออกทุก ๆ 5-7 วัน เพื่อให้พื้นที่กกกว้างเหมาะกับการเจริญเติบโตและอายุของลูกไก่

2. เมื่อลูกไก่มาถึงฟาร์ม ควรรับนำเข้าเครื่องกก โดยเร็วที่สุด และต้องมีน้ำให้ลูกไก่ได้กินทันที โดยนำน้ำให้ลูกไก่กินควรผสมวิตามินให้ลูกไก่กินติดต่อกันในระยะ 2-3 วันแรก แต่ถ้าพบว่าลูกไก่มีอาการอ่อนเพลีย นอนพับมากให้ผสมน้ำคาลทราฟในอัตรา 5-10% ให้ลูกไก่กินในระยะ 12 ชั่วโมงแรกเท่านั้น

3. เมื่อลูกไก่เข้าเครื่องกกได้ 2-3 ชั่วโมง และแน่ใจว่าลูกไก่ได้กินน้ำทุกตัว จึงเริ่มให้อาหาร โดยโปรยลงบนถาด ระยะนี้ให้กินแบบเต็มทีทุกวัน แต่ควรให้ครั้งละน้อย ๆ แต่บ่อยครั้ง อย่างน้อยวันละ 3-4 ครั้ง เพื่อลูกไก่จะได้กินอาหารใหม่อยู่เสมอและกระตุ้นการกินอาหารให้มากขึ้น

อาหารสำหรับลูกไก่ระยะ 0-6 สัปดาห์ ควรจะมีโปรตีน แคลเซียม และฟอสฟอรัส ซึ่งผู้เลี้ยงสามารถผสมอาหารขึ้นเองหรือซื้ออาหารสำเร็จรูป

การเลี้ยงไก่รุ่น อายุ 7-14 สัปดาห์

การเลี้ยงไก่ระยะเจริญเติบโตระหว่าง 7-14 สัปดาห์ เป็นการเลี้ยงบนพื้นดินปล่อยฝูง ๆ ละ 100-200 ตัว ในอัตราส่วนไก่ 1 ตัว ต่อพื้นที่ 1.2 ตารางฟุต หรือไก่ 8-9 ตัว ต่อตารางเมตร พื้นคอกรองด้วยแกลบหรือวัสดุดูดซับความชื้นได้ดีการเลี้ยงไก่ระยะนี้ไม่ต้องแยกไก่ตัวผู้ออกจากไก่ตัวเมียสามารถเลี้ยงปนได้เพื่อขายเป็นไก่เนื้อพื้นเมือง โดยจะต้องเลี้ยงแบบให้อาหารกินเต็มที่ มีอาหารในถังหรือรางอาหารตลอดเวลา เพื่อเร่งการเจริญเติบโตให้ได้น้ำหนักตามที่ตลาดต้องการ ควรให้น้ำสะอาดกินตลอดเวลา ทำความสะอาดคอกอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เช่น เช้าและบ่าย ลูกไก่ระยะนี้ต้องการรังอาหารที่มีลักษณะยาวที่กินได้ทั้งสองข้าง ยาว 3-4 นิ้วต่อไก่ 1 ตัว หรือรางอาหารชนิดถังที่ใช้แขวนจำนวน 3 ถังต่อไก่ 50 ตัว ต้องการรังกายาว 4 ฟุต และน้ำ 24-32 ลิตร ต่อไก่ 100 ตัว ในระยะนี้ควรทำวัคซีนป้องกันโรค

การเลี้ยงไก่พ่อพันธุ์แม่พันธุ์

สำหรับผู้เลี้ยงที่ประสงค์จะเลี้ยงไก่ไว้เพื่อขยายพันธุ์

ผู้เลี้ยงจะต้องรู้ประวัติไก่ลูกผสมที่ซื้อมานั้นมีสายเลือดอะไรบ้าง เช่น เป็นลูกผสมโรด x บาร์ , หรือ เชียงใต้ x โรด x บาร์ หรือ พื้นเมือง x โรด เป็นต้น เพื่อจะได้จัดหาพ่อพันธุ์ได้อย่างถูกต้อง และตรงตามความต้องการของตลาด เช่น ถ้าซื้อไก่ลูกผสมโรด-บาร์ มาเลี้ยง อาจจะใช้ไก่พื้นเมืองเพศผู้เป็นพ่อพันธุ์ เป็นต้น หากผู้เลี้ยงนำลูกไก่ละเพศมาเลี้ยง ควรคัดแยกไก่ตัวผู้ออกจากฝูงไก่เพศเมีย และเลี้ยงฝูงไก่เพศผู้เป็นไก่เนื้อ ส่วนพ่อพันธุ์ให้จัดหาจากไก่นอกฝูง

แต่การเลี้ยงไว้เพื่อขยายพันธุ์เป็นพ่อแม่พันธุ์จะต้องเลี้ยงแบบจำกัดอาหารให้ไก่กิน โดยจะปรับจำนวนอาหารที่ให้ทุก ๆ สัปดาห์ และจะต้องปรับเพิ่มหรือลดอาหาร โดยดูจากน้ำหนักของไก่โดยเฉลี่ยเป็นเครื่องชี้แนะ ถ้าไก่น้ำหนักเบามากกว่ามาตรฐานที่กำหนด ก็ให้อาหารเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องชั่งน้ำหนักไก่ทุก ๆ สัปดาห์ โดยการสุ่มชั่ง 10% ของไก่ทั้งฝูง แล้วหาค่าเฉลี่ย นำไปเปรียบเทียบกับที่มาตรฐานกำหนด อาหารที่ให้ไก่กินให้อาหารสูตรเดียวกัน ทั้งไก่ที่จะเลี้ยงเป็นไก่เนื้อ หรือเลี้ยงเป็น ไก่พ่อพันธุ์แม่พันธุ์โดยให้อาหารที่มีส่วนประกอบ และคุณค่า

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณ คือ ไก่มีคุณภาพสมบูรณ์แข็งแรง ได้น้ำหนักตามที่ตลาดต้องการ อัตราการตายมีน้อย

อาชีพเลี้ยงหมู จำนวน 5 ราย

ปัจจัยนำเข้า คือ

- เงินที่กู้มาได้ 100,000 บาท
- เงินทุนส่วนตัว 100,000 บาท
- สถานที่บริเวณบ้าน
- วัสดุคิบ เช่น เศษอาหาร อาหารสำเร็จรูป (อาหารหมู)
- แรงงานภายในครอบครัว

กระบวนการ คือ

- การศึกษาจากผู้ที่ประสบผลสำเร็จและผู้ชำนาญในการเลี้ยงหมู
- หาแหล่งพื้นที่เชื่อถือได้และคัดเลือกพื้นที่ที่มีคุณภาพ
- สร้างเล้าหมู
- ปลอຍหมูเข้าเล้า ให้อาหาร ให้อา

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณ คือ หมูมีคุณภาพสมบูรณ์แข็งแรง ได้น้ำหนักตามที่ตลาดต้องการ อัตราการตายมีน้อย

อาชีพเลี้ยงปลา จำนวน 5 ราย

ปัจจัยนำเข้า คือ

- เงินที่กู้มาได้ 100,000 บาท
- เงินทุนส่วนตัว 300,000 บาท
- สถานที่บริเวณบ้าน
- วัตถุดิบ เช่น อาหารสำเร็จรูป (อาหารสำหรับปลา)
- แรงงานภายในครอบครัว

กระบวนการที่ดี ได้แก่

การเตรียมสถานที่

1. อยู่ใกล้แหล่งน้ำจืด ที่สามารถอาศัยใช้น้ำได้ตลอดปี และเป็นแหล่งน้ำที่สะอาด
2. การคมนาคมสะดวก มีถนนสามารถรับน้ำหนักได้มาก ๆ ได้จนถึงบ่อเลี้ยง
3. พื้นที่ควรเป็นดินเหนียว หรือ ดินปนทราย
4. ระดับพื้นที่ควรเป็นที่ราบ ไม่เป็นที่ดอนมากเกินไป หรือที่ลุ่มจนน้ำท่วมถึง เพราะยากแก่การป้องกันมิให้ปลาหนี

บ่อเลี้ยงปลาที่นิยมสร้าง คือ เป็นรูปสี่เหลี่ยม ขนาด ไม่ต่ำกว่า 1/2 ไร่ ถึง 1.50 เมตร – 2 เมตร มีทางระบายน้ำเข้าออกได้สะดวก รอบ ๆ บ่อจะทำคันดินสูงป้องกันน้ำท่วม

การเตรียมบ่อ บ่อเก่าต้องลอกเลน ตกแต่งกันบ่อใหม่ ใส่ปูนขาว 1 กก. ต่อ 10 ตร.ม. ตากบ่อทิ้งไว้ประมาณ 5 – 10 วัน และสูบน้ำเข้าบ่อลึก 1 – 1.5 เมตร แล้วจึงปล่อยปลาลงบ่อ

การเลี้ยงและอัตราการปล่อยปลา

เกษตรกรจะเลี้ยงปลาช่อนในบ่อ มีด้วยกัน 2 วิธี คือ

1. ปล่อยปลาลูกคอกลงเลี้ยงในบ่อ โดยตรงจนโตและจับขายได้ โดยใช้อัตราส่วนการปล่อย 200 – 400 ตัว ต่อตารางเมตร ใช้เวลาเลี้ยงประมาณ 8 – 10 เดือน เลี้ยงแบบนี้อัตราการรอดตายต่ำ
2. ปล่อยลูกปลาขนาด 8 ซม. ขึ้นไป ซึ่งเป็นลูกปลาที่ผ่านการเลี้ยงในกระชังมาแล้ว โดยปล่อยในอัตราส่วน ลูกปลา 40 – 80 ตัว ต่อตารางเมตร หรือน้ำหนักปลา 1/2 - 1 กก. ต่อ 1 ตารางเมตร ใช้เวลาเลี้ยง 7 – 9 เดือน การเลี้ยงแบบนี้รอดตายสูง และนิยมเลี้ยงกันมาก

อาหารและการใช้อาหารปลาในบ่อ

อาหารปลาที่ใช้เลี้ยงของชาวบ้าน ส่วนใหญ่ใช้ ข้าวสุก รำ ผสมกัน และเสริมด้วยการให้ **พืชผัก** โดยการให้อาหารจะให้ 2 เวลา คือ เช้า – เย็น การจำหน่ายปลา นิยมซื้อมาจากกันในห้อง **ตลาดนั้น** เป็นปลาที่มีขนาด ประมาณ 3 – 5 ตัว ต่อ 1 กก. หรือมีอายุประมาณ 6 เดือน ถึง 1 ปี การ **จับปลาจำหน่าย** ควรจับจำหน่ายในฤดูที่ปลาขาดแคลน จะทำให้ขายปลาได้ในราคาดี

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณ คือ ปลาที่มีคุณภาพสมบูรณ์แข็งแรง ได้น้ำหนัก

ความที่ตลาดต้องการ อัตราการตายมีน้อย

อาชีพเลี้ยงโค , กระบือ จำนวน 5 ราย

ปัจจัยนำเข้า คือ

- เงินที่กู้มาได้ 100,000 บาท
- เงินทุนส่วนตัว 400,000 บาท
- สถานที่บริเวณบ้าน
- วัสดุคิบ
- แรงงานภายในครอบครัว

กระบวนการ คือ

- การศึกษาดูงานจากผู้ที่ประสบผลสำเร็จและผู้ชำนาญในการโค กระบือ
- หาแหล่งพันธ์ที่เชื่อถือได้และคัดเลือกพันธ์ที่มีคุณภาพ
- สร้างคอกโค กระบือบริเวณที่เหมาะสม ทำความสะอาด

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณ คือ โค กระบือมีคุณภาพสมบูรณ์แข็งแรง ตามที่

ตลาดต้องการ อัตราการตายมีน้อย

อาชีพค้าขาย จำนวน 38 ราย

ปัจจัยนำเข้า คือ

- เงินที่กู้มาได้ 188,000 บาท
- เงินทุนส่วนตัว 300,000 บาท
- สถานที่บริเวณบ้าน
- วัสดุคิบ เช่น สินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน
- แรงงานภายในครอบครัว

กระบวนการ คือ

- การศึกษาดูงานจากผู้ที่ประสบผลสำเร็จและผู้ชำนาญในการค้าขาย
- เตรียมสถานที่และอุปกรณ์
- ซื้อสินค้ามาจากร้านค้าส่งคุณภาพดี ราคาถูก
- นำสินค้าเข้าจัดเรียงในร้านให้เป็นระเบียบ ตีราคาสินค้าให้มองเห็นชัดเจน

- ตกแต่งร้านให้ดูสวยงามเป็นระบบ ระเบียบ สะอาด

ผลผลิตที่ได้

- ถูกค้าเกิดการพึงพอใจในการจัดตกแต่งร้านและพอใจในราคาสินค้า
- ยอดขายอยู่ในเกณฑ์ดี รายได้สม่ำเสมอ

อาชีพซ่อมรถ จำนวน 1 ราย

ปัจจัยนำเข้า คือ

- เงินที่กู้มาได้ 15,000 บาท
- เงินทุนส่วนตัว 30,000 บาท
- สถานที่บริเวณบ้าน และแหล่งชุมชน
- วัตถุดิบ เช่น อะไหล่ ยาง น๊อต สกรู และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการซ่อมรถ
- แรงงานภายในครอบครัวหรืออาจมีลูกจ้าง 1-2 คน

กระบวนการ คือ

- ต้องศึกษาหาความรู้และมีความชำนาญเกี่ยวกับอาชีพซ่อมรถ จากสถานที่เปิดสอน หรือฝึกงาน
- หาทำเลที่ตั้งต้องเป็นแหล่งชุมชน หรือที่บ้านตนเอง
- จัดซื้ออุปกรณ์ในการซ่อมรถเข้าร้าน
- จัดร้านให้เป็นระเบียบ รวมทั้งขึ้นป้ายหน้าร้าน

ผลผลิตที่ได้

- มีลูกค้าใช้บริการสม่ำเสมอ
- รายได้ต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท
- สามารถพึ่งตนเองได้

อาชีพปลูกพืชจำนวน 38 ราย

ปัจจัยนำเข้า คือ

- เงินที่กู้มาได้ 280,000 บาท
- เงินทุนส่วนตัว 400,000 บาท
- สถานที่ ไร่ นา สวน ของตนเองหรือเช่า
- วัตถุดิบ เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ ยาฆ่าแมลง แหล่งน้ำ
- แรงงานภายในครอบครัว และมีการจ้างเป็นบางส่วน

กระบวนการ คือ

- ศึกษาจากเกษตรกรตำบล หรือจากผู้ที่ม่ประสบการณ์
- หาตลาดใกล้บ้านและรับซื้อราคาสูง
- หาแหล่งพันธุ์พืชที่มีคุณภาพโดยสอบถามจากเกษตรกรตำบล อำเภอ หรือผู้ที่ปลูกอยู่

แล้วหรือผู้ที่กำลังทำอยู่

- การเตรียมสถานที่ปลูก ปรับหน้าดินโดยการไถ พรวนและหว่านเมล็ดพันธุ์
- ทำการรดน้ำ ใส่ปุ๋ย ดูแลรักษา

ผลผลิตที่ได้

- ผลผลิตมีปริมาณมากและมีคุณภาพ เช่น ข้าว 8 -10 กระสอบ / ไร่

ผลอื่น ๆ ที่เกิดจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

6.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

6.1.1 การเกิดกองทุน

ประชาชนในหมู่บ้านให้ความสนใจและให้ความร่วมมือในการจัดตั้งกองทุนและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆของกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างดี

6.1.2 ระบบบริหารกองทุน

มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่กันแต่ยังขาดความสามารถและความเข้าใจในการจัดทำเอกสาร การทำบัญชี เมื่อมีการจัดการอบรมการทำบัญชีทำให้มีความเข้าใจเพิ่มขึ้น แต่คณะกรรมการขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเนื่องจากขาดความรู้และประสบการณ์ คณะกรรมการบางท่านทราบบทบาทหน้าที่ในทางทฤษฎีแต่ไม่ลงมือปฏิบัติ ดังนั้นภาระหน้าที่จะตกอยู่กับคณะกรรมการเพียงไม่กี่คน

6.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่กู้เงินไปประกอบอาชีพแล้วไม่สำเร็จเท่าที่ควร จึงได้มีการไปศึกษาความรู้จากแหล่งงานอื่นหรือผู้ที่ประสบผลสำเร็จจากคนในหมู่บ้าน เพื่อมาปรับปรุงกิจการตนเองอยู่เสมอแต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอกอยู่

6.1.4 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม

สมาชิกในหมู่บ้านมีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มต่างๆจำนวนหลายกลุ่มเช่น กลุ่มเงินค้ำหรือเงินบุญบ้าน กลุ่มแม่บ้านการเกษตร กลุ่มสหกรณ์สูบน้ำ เป็นต้น โดยกลุ่มเหล่านี้จะมีเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือสมาชิกในการกู้เงินฉุกเฉิน เพื่อเบารภาระของสมาชิกในกลุ่มและมีแนวโน้มการจัดตั้งสหกรณ์ชุมชนได้ในอนาคต

6.1.5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็ง

ชุมชนมีการบริหารงานกันเอง โดยร่วมมือกันจัดตั้งกองทุนและมีการร่วมมือกันจัดตั้งกลุ่มองค์กร โดยมีการร่วมกันก่อตั้งกลุ่มองค์กร มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน

6.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

6.2.1 ปัจจัยด้านบวก

1) ประสบการณ์ของคนในชุมชนที่ประสบความล้มเหลวมาก่อนจึงได้อาศัยเป็นบทเรียนที่ให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความรู้และรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการขาดทุนซ้ำซาก

2) การที่รัฐบาลได้มีโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่งบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เข้าไปศึกษาและเรียนรู้งานร่วมกับสมาชิกในชุมชนเพื่อสร้างศักยภาพตามความเข้มแข็ง ให้กับชุมชนโดยการแนะนำในเรื่องต่างๆ ทางด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการ การจัดทำเอกสารและบัญชีเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้มั่นคงและมีประสิทธิภาพ

6.2.2 ปัจจัยด้านลบ

1) คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูงทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ระยะเวลาอันสั้น

2) ขาดการติดตามและส่งเสริมโครงการที่สมาชิกขอกู้จากคณะกรรมการ

3) คนในชุมชนบางคนไม่นำเงินที่ขอกู้ได้ประกอบอาชีพตามคำขอกู้ เมื่อครบกำหนด

3.1 การส่งเงินคืนอาจทำให้ไม่มีเงินทุนส่งคืนอาจต้องไปพึ่งนายทุนนอกระบบอีก

3.2 สมาชิกไม่มีการรวมกลุ่มกันในการดำเนินงานโดยทำแบบตัวใครตัวมัน

3.3 ขาดการรายงานผลการดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุนให้สมาชิกใช้กันอย่างทั่วถึง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้าน บ้านโนนแค ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว
จังหวัด
นครราชสีมา
สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

1. ท้องถิ่นชุมชนมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้หรือสวัสดิภาพของสมาชิก
2. ท้องถิ่นชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
3. ท้องถิ่นชุมชนมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเองมีการ
สร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจอย่างพอเพียง
4. เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน กันทั้งสังคมก็มีภูมิคุ้มกัน
5. ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. วิธีดำเนินการ

วิธีดำเนินการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ในชุมชนท้องถิ่นที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงาน
3. ใช้ชีพชีโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
5. ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลบางประเด็นที่จะต้องเขียน ในบทที่ 3 และ 4

3. ผลการดำเนินการ

1. นโยบายของรัฐเกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และ
เปิดเวทีระดับหมู่บ้าน ระดับตำบลว่า

จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้าน โนนแค พบว่าประชาชนมีความเข้าใจว่าเป็นเรื่องเร่ง
ด่วนในการจัดตั้งกลุ่มกองทุนหมู่บ้านสำหรับเป็นแหล่งเงินทุน ในหมู่บ้าน ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อ
เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในท้องถิ่น ผู้การพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นและยก
ระดับฐานะของคนในชุมชน ชาวบ้านส่วนมากเข้าใจในนโยบายของรัฐบาลว่ามีจุดประสงค์อะไร แต่การนำเงิน
ไปนั้นอาจจะไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ร้อยเปอร์เซ็นต์

2. เงิน 1 ล้านบาท

ชื่อธนาคารที่กองทุนฝากเงิน คือ ธนาคารออมสิน สาขาอำเภอสีคิ้ว

เลขที่บัญชี 1 ล้านบาท คือ 06-4307-20-063593-4

เลขที่บัญชีเงินออม06-4307-20-063594-3

ได้รับเงินออม 1 ล้านบาทเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2544

เริ่มปล่อยเงินกู้ครั้งแรกเมื่อวันที่

มีสมาชิกเริ่มก่อตั้งครั้งแรก 76 คน

คณะกรรมการ 15 คน ชาย ~~11~~¹¹ คน หญิง ~~4~~⁴ คน ดังต่อไปนี้

1.นายอิสระ	ชายจันทิก	ประธาน
2.นายอภิชัย	คำโสม	รองประธาน
3.นางสาคร	พลจันทิก	เลขานุการ
4.นายเกรียงศักดิ์	สนสูงเนิน	เหรัญญิก
5.นายสุรสีทธิ	วาริ	ผู้ตรวจสอบบัญชี
6.ผู้ใหญ่สุวิท	โจงจันทิก	ประชาสัมพันธ์
7.นางเพ็ญศรี	วังทรายทอง	ผู้ช่วยเลขานุการ
8.นางยุพา	แตะต้อง	ผู้ช่วยเหรัญญิก
9.นางหนูเส็ก	ชายจันทิก	กรรมการทั่วไป
10.นายธานี	แสนประเสริฐ	กรรมการติดตามหนี้สิน
11.นายฉลวย	จงปลุกกลาง	กรรมการติดตามหนี้สิน
12.นายสุวิค	ศรีฤทธิ	กรรมการติดตามหนี้สิน
13.นายประคอง	ทองจันทิก	กรรมการฝ่ายบริการ
14.นายแพงศรี	ทองจันทิก	กรรมการฝ่ายบริการ
15.นายไพศาล	อาจินจิต	กรรมการฝ่ายบริการ

ประเภทการกู้ยืม

1. พัฒนาอาชีพ
2. สร้างงาน
3. สร้างรายได้/เพิ่มรายได้
4. ลดรายจ่าย
5. บรรเทาเหตุฉุกเฉิน

รวม 76 ราย

ประเภทกิจกรรมที่กู้เงินไปลงทุน

1. พัฒนาอาชีพ
  - 1.1 การผลิตทางการเกษตร
  - 1.2 การบริการ
  - 1.3 อุตสาหกรรมในครัวเรือน
2. สร้างงาน
  - 2.1 แปรรูปผลผลิต
  - 2.2 อุตสาหกรรม

3. สร้างรายได้ / เพิ่มรายได้
  - 3.1 หาปัจจัยการผลิตการเกษตร
4. ลดรายจ่าย
5. บรรเทาฉุกเฉิน

4. อภิปรายผล

สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน บ้านโนนแต่บรรลุทั้ง 5 ข้อ ได้แก่
 วัตถุประสงค์ข้อ 1 การเกิดกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้าน บ้านโนนแต่ เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนมากในช่วงแรก และมีความสนใจลดลงเรื่อยๆ เมื่อเวลาการดำเนินงาน และมีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น คณะกรรมการกองทุนเข้าใจวิธีการทำงานเป็นอย่างดี
  - วัตถุประสงค์ข้อ 2 การมีระบบการบริหารกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้าน บ้านโนนแต่ มีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างถูกต้อง
  - วัตถุประสงค์ข้อ 3 การมีการเรียนรู้ การพึ่งตนเอง พบว่า กองทุนหมู่บ้าน บ้านโนนแต่ เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ แต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอกอยู่
  - วัตถุประสงค์ข้อ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และ สังคม พบว่า คนในชุมชนกองทุนหมู่บ้าน บ้านโนนแต่ มีการรวมตัวในการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มเลี้ยงหมู กลุ่มทอผ้า และมีร้านค้าสหกรณ์ชุมชน แต่มีระบบการทำงานแบบ แบ่งกันทำเป็นกิจกรรมของครอบครัว เพราะขาดการทำกรกลุ่ม
  - วัตถุประสงค์ข้อ 5 มีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า คนในชุมชนกองทุนหมู่บ้าน บ้านโนนแต่ มีความสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน
2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ
    - 2.1 ปัจจัยด้านบวก
      1. ประสพการณ์ของคนในชุมชนที่ประสบความล้มเหลวมาก่อนจึงได้อาศัยเป็นบทเรียนที่ให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพเพื่อ ไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซาก
      2. จากการศึกษาผู้นำที่คิดจึงมีการลงมติเลือกผู้นำที่มีความสามารถ และเสียสละในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมอย่างจริงจังจึงทำให้ได้ผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ มีความยุติธรรมและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน
      3. จากอดีตต่างคนต่างอยู่ซึ่งอยากต่อการระดมความคิดเห็นอันเป็นเหตุให้ขาดความสามัคคีภายในกลุ่ม จึงมีการรวมตัวเพื่อสร้างความสามัคคี เพิ่มความเข้มแข็งให้กับชุมชนทั้งด้านความคิดและกิจกรรม
      4. มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร และประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกมากขึ้น

5. มีอาชีพและสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น

2.2 ปัจจัยด้านลบ

1. คนในชุมชนยังมีสภาพการเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดทุนหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ทำให้ดำรงทุนให้เติบโตในระยะเวลายาวขึ้น
2. คนในชุมชนขาดความรู้ในเรื่องการบริหารการจัดการในด้านการประกอบอาชีพที่ตนประกอบกิจการอยู่เป็นสาเหตุให้เกิดความล้มเหลวในการประกอบอาชีพ
3. ขาดการติดต่อทางด้านการศึกษาการประสานงานที่ดี จากหน่วยงานของทางราชการ ไม่ได้รับการช่วยเหลือและบำบัดในส่วนที่ก่อให้เกิดปัญหาในชุมชน
4. ขาดทุนสำรอง การประกอบอาชีพอันเป็นปัญหาสำคัญในชุมชน

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

การเกิดองค์กรเครือข่ายภายในหมู่บ้านที่เห็นเป็นรูปธรรมไม่พบในระดับหมู่บ้าน แต่มีในระดับตำบล คือองค์กรกลุ่มทำขนมจีน ที่บ้าน โนนนา เป็นองค์แห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนิน โครงการต่างๆ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายองค์กรภายนอกชุมชน

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย

1. คนในชุมชนรู้หน้าที่ของตนเอง
  1. มีการรวมกลุ่มจัดประเพณีต่างๆ บ่งบอกถึงความสามัคคี กลมเกลียวภายในหมู่บ้าน
  2. มีการรวมกลุ่มกัน เช่น กลุ่มเลี้ยงสุกร กลุ่มเลี้ยงวัว และแปรรูปผลผลิต
  3. เป็นหมู่บ้านสีขาว ปลอดภัยเสพติด
  4. การทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นลดน้อยลง
  5. ชาวบ้านให้ความร่วมมือ เมื่อผู้นำท้องถิ่นขอความร่วมมือใน โอกาสต่าง ๆ เช่น การร่วมทำบุญ ประเพณี การช่วยกันดูแลแหล่งน้ำสาธารณะ ดูแลความสะอาดในบริเวณหมู่บ้าน

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

5.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) สมาชิกนำเงินกู้ไปดำเนินการตามโครงการก่อให้เกิดรายได้ และสามารถนำเงินมาส่งคืน ทั้งต้นและดอกเบี้ยแล้วบางส่วนทำให้กองทุนเติบโตขึ้น

5.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกกู้เงินไปดำเนินการตามโครงการ สามารถปลดเปลื้องหนี้สินได้ระดับหนึ่ง และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ และสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน แต่ก็มีบางอาชีพที่ไม่สามารถประกอบอาชีพใหม่ให้เกิดได้และทำให้เกิดภาวะเกิดหนี้ซ้ำซ้อนมากยิ่งขึ้น

5.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ประชาชนมีแบบแผนในการดำเนินชีวิต และมีแนวทางการอาชีพที่เป็นระบบ วิถีชีวิตการทำงานในชุมชน เปลี่ยนแปลงในทางที่พึงประสงค์ เช่น สุขภาพในการดำรงชีวิตดีขึ้น สุขภาพทางจิตและทางกายดีขึ้น ส่งผลก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน บ้าน โนนแต่

ข้อเสนอแนะที่ 1 คณะกรรมการกองทุน ควรจัดให้มีการแสดงผลการดำเนินการกองทุน และผลของการประเมิน

ผลกองทุนเพื่อความโปร่งใสในการปฏิบัติงานกองทุน คือมีการดำเนินการประเมินผลจริงแต่ยังขาดการเสนอข้อมูล แก่สาธารณชน รวมทั้งความสามัคคีในหมู่บ้านยังไม่มี และยังไม่สามารถทำให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อถือในตัวผู้นำชุมชนได้

ข้อเสนอแนะที่ 2 หมวดการเงิน ในเรื่องของอัตราดอกเบี้ย ที่มากเกินไป คือ ร้อยละ 6 บาท/ปี ควรมีการลดดอกเบี้ย เพราะกิจกรรมส่วนใหญ่ที่สมาชิกทำ เป็นกิจกรรมที่ได้กำไรในระยะยาว ภายในกำหนดการชำระเงิน ในกิจกรรมบางประเภท ยังไม่สามารถทำให้เกิดรายได้ เช่น การเลี้ยงวัวจะถึงกำหนดขายได้ ก็ใช้เวลาประมาณ 1 ปี ซึ่งจากการสัมภาษณ์สมาชิกผู้กู้เงินมีความต้องการให้ลดดอกเบี้ยต่ำกว่านี้ อีกทั้งระยะเวลาในการกู้เงินของแต่ละคนแต่อาชีพ ไม่เท่ากันทำให้คนที่ประกอบอาชีพระยะสั้นถ้าไม่สามารถชำระ ได้ก็หมายความว่าอาชีพนั้นต้องจ่ายดอกเบี้ยก่อนอาชีพอื่นๆ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะที่ 3 หมวดการเงิน ควรมีระยะเวลาการนำส่งเงินคืนทุนคืน เป็น 2-3 ปี เพื่อให้สมาชิกได้ดำเนินการในช่วงเวลาหนึ่งเพื่อให้สมาชิกผู้กู้มีผลกำไรในเงินที่กู้มาและมีทุนสำรองที่เหลือจากการหักเงินคืนกองทุนทั้งคืนทั้งดอกเบี้ย

2.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน บ้านโนนแต้

ข้อเสนอแนะที่ 1 คณะกรรมการกองทุนควรมีการจัดการประชุมให้ได้ตามที่นัดในที่ประชุม คือ 1 เดือน/ครั้ง เพื่อติดตามประเมินผลโครงการ

ข้อเสนอแนะที่ 2 สมาชิกกองทุนทำกิจกรรมเดียวกัน ควรมีการพบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและถ่ายทอดความรู้ใหม่ๆ ให้กับสมาชิกในกลุ่ม

ข้อเสนอแนะที่ 3 ควรมีการบริหารจัดการวางแผน การใช้เงินให้ถูกต้องของสมาชิก โดยการหาบุคคลตัวอย่างในกลุ่มสมาชิก ที่สามารถเป็นแกนนำในเรื่องการวางแผนการเงินให้ประสบความสำเร็จ และควรมีการวางแผนการใช้เงินในปีต่อไป

ข้อเสนอแนะที่ 4 สร้างจิตสำนึกให้กับสมาชิกในเรื่องการสร้างงานสร้างรายได้ ให้สมาชิกเห็นความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมรอบข้างตนเอง

ข้อเสนอแนะที่ 5 มีการพัฒนาวิธีการทำงานที่ดีที่สุด โดยการใช้คนให้ตรงกับงานเพื่อความสำเร็จของงาน

2.3 ข้อเสนอแนะการนำเงินผู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะที่ 1 ควรจัดประชุมและอบรมการอาชีพใหม่ๆ แก่สมาชิก โดยคณะกรรมการกองทุนเป็นผู้จัดร่วมกับวิทยากรที่มีความรู้จากหน่วยงานต่างๆ

ข้อเสนอแนะที่ 2 ควรมีการตรวจสอบโครงการอย่างจริงจังเพื่อกระตุ้นสมาชิกให้นำเงินกองทุนไปดำเนินการได้ดำเนินการกิจกรรมของตนเองอย่างจริงจังถึงแม้จะไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

2.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะที่ 1 สมาชิกกองทุนกลุ่มทอผ้า มีความสามารถในการออกแบบรอยผ้าไหม มีฝีมือในการถักทอสวยงามแต่ขาดตลาดรองรับสินค้า

ข้อเสนอแนะที่ 6 ควรมีการแก้ปัญหาที่กลุ่มเกษตรกรรายย่อยและรายใหญ่ในหมู่บ้าน ให้หันมาทำเกษตรแบบพอเพียง เพื่อที่ว่าการทำเกษตรแบบพอเพียงยังผลต่อการขาดตลาดการค้าเรื่องปุ๋ยเคมีและยาที่เป็นอันตรายต่างๆ เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการทำเกษตร

บรรณานุกรม

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงานสำหรับ
คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดและ

อำเภอ

เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544, ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.
2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อ
เตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โนนก้านตง หมู่ที่ 9 2544. ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
โนนกันต์

มาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสถาบันราชภัฏกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน และมาตรา
ฐาน

อุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงาน 2545. การจัดการและการวางแผนธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่

1

กรุงเทพฯ : ศรีสยามพริ้นท์แอนด์แพคค์.

มาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสถาบันราชภัฏกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน, และมาตรฐานอุดม
ศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงาน, 2545. การจัดการธุรกิจชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1

กรุงเทพฯ : ศรีสยามพริ้นท์แอนด์แพคค์.

มาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสถาบันราชภัฏกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน, และมาตรฐานอุดม
ศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงาน, 2545. การประเมินเพื่อพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 1

นครราชสีมา : ทศน์ทองการพิมพ์

มาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสถาบันราชภัฏกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน, และมาตรฐานอุดม

ศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงาน, 2545. การวิจัยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1
มาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสถาบันราชภัฏกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน, และมาตรฐานอุดม
ศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงาน, 2545. สารนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 1 นนทบุรี : เอส.อาร์.
พรินติ้งแมสโปรดักส์

สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. 2544. คู่มืออาจารย์ผู้สอนและอาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตร
บัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ ฯ .

อีสานจะมั่งคั่งได้อย่างไร โดย ผศ.ดร.อุดม ทุมโฆสิต บรรณาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 1 : มกราคม
2540 จำนวน 1,000 เล่ม

